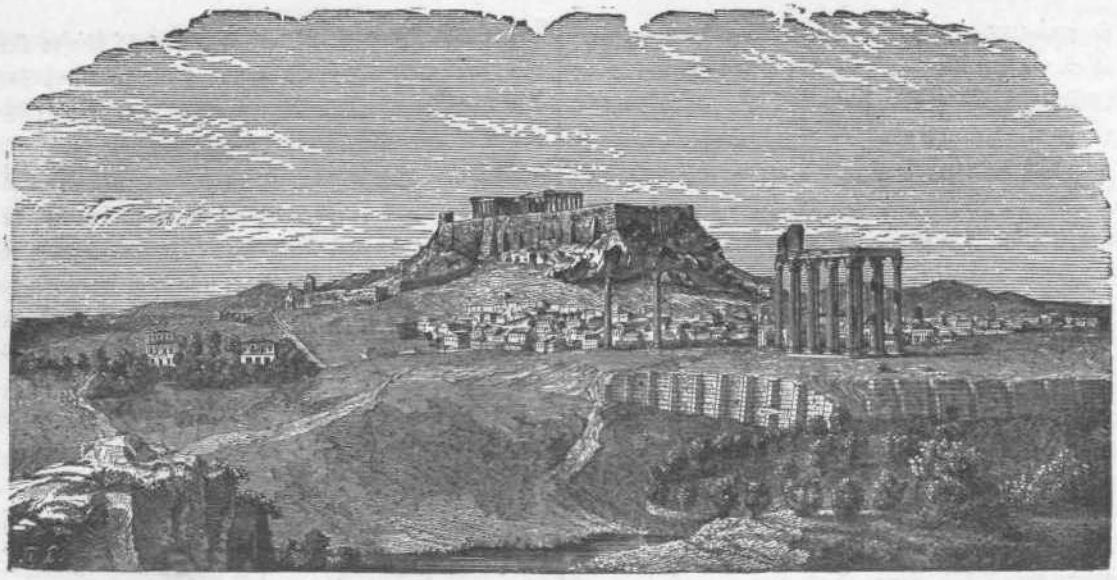

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΙΟΥΛΙΟΥ, 1865. ΤΟΜΟΣ Ιε'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 368.

ΩΡΟΣ Ο ΕΠΑΜΥΝΩΝ.

Ι.

Οἱ περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος λόγοι, περιελθόντες μέχρις ἡμῶν δι' ἑλλήνων τε καὶ ῥωμαίων συγγραφέων, συνεμίγησαν μετὰ διηγημάτων ἐκ τῆς μυθολογίας τῶν δύω τούτων ἐθνῶν, ἔπειτα δὲ καὶ μετὰ πλήθους δοξασιῶν καὶ συμβολικῶν μεταφορῶν τῶν διαφόρων μεταγενεστέρων φιλοσοφικῶν σχολῶν, ὥστε δυσκόλως κατορθοῦται ἡ ἐκκαθάρισις τῶν ξενικῶν τούτων στοιχείων, πρὸς ἀπαρτισμὸν τοῦ καθ' ἑαυτὸν αἰγυπτίου μύθου. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, γλίσχρως ἔχοντες περὶ τὴν ἐτυμολογίαν, καὶ τὰ βαρβαρικὰ ἐξελληνίζοντες ὀνόματα, οὐδόλως μεριμνῶντες περὶ τὴν ἐκμάθησιν τῆς αἰγυπτίας φωνῆς, διέστρεψαν τὸ ἔτυμον τῶν ὀνομάτων καὶ τὴν τῶν λέξεων ἔννοιαν, τὴν δὲ τοῦ μύθου σημασίαν παρεξήγησαν κατὰ τὸ δοκοῦν μέχρι παραμορφώσεως παντελοῦς τῆς ἀρχικῆς ἰδέας. Καὶ νῦν, μετὰ δύω χιλιετηρίδας σπουδαίως καταγινόμενοι ἡμεῖς, ἡ ἐνεστῶσα γενεά, εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς παλαιᾶς τῶν Αἰγυπτίων γλώσσης, καὶ εἰς τὴν ἔρευναν καὶ ἐξήγησιν τῶν σωζομένων ἐπιγραφῶν καὶ μνημείων, μόλις ἐπὶ μικρὸν δυνάμεθα νὰ ἀποσύρωμεν τὸν ἱερὸν πέπλον τῆς Ἰσιδος, καὶ νὰ ἀφήσωμεν ἀκτῖνα φωτὸς ἵνα εἰςέλθῃ εἰς τὸ ἄδυτον τοῦ ναοῦ της, μακρόθεν ἐμβλέποντες καὶ ἀμυδρῶς, χωρὶς νὰ ἐμβατεύσωμεν ἱεροσύλως πρὸς ἀκριβῆ κατανόησιν τῶν τῆς θεᾶς μυστηρίων.

Κατὰ τοὺς ὑστάτους χρόνους τῆς βασιλείας τῶν θεῶν ἐπὶ γῆς, λέγουσιν οἱ ἱεροὶ τῶν Αἰγυπτίων λόγοι, προτελευταῖος βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου ὑπῆρξεν ὁ Ὄσιρις μετὰ τῆς ἀδελφῆς καὶ γυναικὸς αὐτοῦ Ἴσιδος, καὶ τελευταῖος ἐγένετο ὁ υἱὸς αὐτῶν Ὧρος.

Ὁ Ὄσιρις, νομίμως βασιλεύων τῆς Αἰγύπτου, καὶ θέλων ποτὲ ἵνα περιέλθῃ τὴν γῆν, ἀφῆκεν ἀντὶ ἑαυτοῦ βασίλισσαν ἐπὶ τῆς χώρας τὴν Ἴσιδα· μετὰ καιρὸν δὲ, ἐπανελθόντος τοῦ Ὀσίριδος νικητοῦ καὶ τροπαιούχου ἐν τοῖς βασιλείοις, ἐπανέστη κατ' αὐτοῦ ὁ ἀδελφός του Τυφῶν, βοηθούμενος παρὰ τῆς Ἐχίδνης μετὰ τῶν ἀκολούθων ἑβδομήκοντα δύω ὀφιούχων τιτάνων, καὶ συνεργὸν ἔχων βασίλισσαν ἐξ Αἰθιοπίας παροῦσαν, ὀνομαζομένην Ἀσώ. Οἱ ἀποστάται συνομώσαντες συνέλαβον τὸν Ὄσιριν, καὶ φονεύσαντες αὐτὸν ἐνέθεσαν ἐντὸς σοροῦ, ἥν τινα ἐγκλείσαντες ἔρριψαν εἰς τὸν ποταμὸν, ἡμέραν δεκάτην ἑβδόμην τοῦ μηνὸς Ἀθὺρ, οὔσης πανσελήνου, ὅτε τὰ ὕδατα τοῦ Νείλου κατέπιπτον, τοῦ ἡλίου διαβαίνοντος τὸν σκορπίον. Οἱ τὴν Χέμμιν, τὴν κατὰ τοὺς Ἕλληνας Πανὸς πόλιν, οἰκοῦντες αἰγίποδες πᾶνες καὶ σάτυροι, μάρτυρες γενόμενοι τῶν παθῶν τοῦ Ὀσίριδος, διέδοσαν τὴν φήμην τῆς τελευτῆς τοῦ, ἡ δὲ Ἶσις μα-

θοῦσα τὸ γεγονὸς ἐπενθηφόρησε καὶ ἐπλανᾶτο πανταχοῦ τῆς χώρας θρηνοῦσα καὶ ὀλοφυρομένη, ἀναζητοῦσα τὸ πτῶμα τοῦ ἀναιρεθέντος συζύγου της, καὶ ἐρωτῶσα περὶ αὐτοῦ τοὺς τυχόντας.

Ἐκ δύω παιδίων ἤκουσε τὴν κατάδυσιν τοῦ Ὀσίριδος εἰς τὸν ποταμόν, καὶ ἔμαθε τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ δι' οὗ ἔφθασε τὸ σῶμα τοῦ θεοῦ εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἀλλὰ συγχρόνως ἤκουσε καὶ τὴν γέννησιν νόθου υἱοῦ τοῦ συζύγου της Ὀσίριδος ἐκ τῆς Νέφθυος, καὶ τεκμήριον ἰδοῦσα μελιλώτινον στέφανον, ὃν ἐκεῖνος παρὰ τὴν Νέφθυν κατέλιπεν, ἐζήτησε τὸ παιδίον, καὶ βοηθείᾳ κυνῶν θηρευτικῶν τὸ εὗρε κεκρυμμένον διὰ τὸν φόβον τοῦ Τυφῶνος, καὶ τὸ ἀνέλαβεν ἐκθρέψασα αὐτὸ καὶ ἀναδείξασα φύλακα καὶ ὀπαδὸν αὐτῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἄνουβιν, περὶ οὗ ἐλέγετο, ὅτι ἐφρούρει τοὺς θεοὺς ὥςπερ οἱ κύνες τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ ἐν τῷ ποταμῷ ὑπὸ τοῦ Τυφῶνος ῥιφθεῖσα θεοφόρος σορός, κατερχομένη διὰ τοῦ τανιτικοῦ στόματος εἰς τὴν θάλασσαν, ἔφθασεν εἰς τὰ ὕδατα τῆς Φοινίκης εἰς Βύβλον, καὶ ἐρρίφθη ἀπὸ τῶν κυμάτων ἐλαφρῶς ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἐντὸς θάμνου ἐρείκης, ἥτις ἐκ θαύματος ηὔξησεν εἰς δένδρον μέγα, οὗτινος ὁ κορμὸς περιέπτυξε καὶ περιέκλεισεν ἐντὸς αὐτοῦ τὴν περιέχουσαν τὸ θεῖον σῶμα σορόν. Ὁ βασιλεὺς τῆς χώρας θαυμάσας τὸ μέγεθος τοῦ φυτοῦ, καὶ περιτεμὼν τὸ στέλεχος, τὸ μετέφερεν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ὑπέστησεν αὐτὸ ὡς κίονα εἰς ἔρεισμα τῆς στέγης. Ἡ Ἶσις οἰωνισθεῖσα τὸ γεγονὸς ἦλθεν εἰς Βύβλον ἱκέτις ταπεινὴ καὶ ἔνδακρυς παρὰ τὴν κρήνην, ἕως οὗ ἡ βασιλὶς οἰκτείρουσα παρέλαβεν αὐτὴν ἐν τοῖς βασιλείοις.

Ἡ Ἶσις ἐγένετο τροφὸς τοῦ τέκνου τῆς ἀνάσσης καὶ ἔφερε τὸ νήπιον εἰς τὰς ἀγκάλας της μεταδίδουσα αὐτῷ τὴν ἀθανασίαν, διὰ νυκτὸς δὲ μεταμορφουμένη εἰς χιλιδόνα περιίπτατο τὴν θεοδόχον κίονα καὶ ἐθρήνει· ἔπειτα φανερωθεῖσα ὡς θεὰ ἐξῃτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ὀσίριδος, καὶ ἐξεῖλε τὴν ἀόρατον περικιόνιον σορὸν ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς ἐρείκης, ἐνθεμένη δὲ εἰς πλοῖον ἀνεχώρησεν ἀπὸ τῆς Βύβλου, καὶ διελθοῦσα τὴν θάλασσαν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν χώραν τῆς Αἰγύπτου.

Φθάσασα εἰς Αἴγυπτον καὶ μόνη μείνασα μετὰ τῆς σοροῦ ἤνοιξεν αὐτήν, καὶ περιπτυσσομένη τὸν νεκρὸν τοῦ Ὀσίριδος ἠσπάζετο καὶ περιέχεεν αὐτὸν μὲ τὰ δάκρυά της· διὰ δὲ τῆς μυστικῆς ταύτης περιπτύξεως συνέλαβε καὶ ἔτεκεν υἱόν, Ὧρον τὸ παιδίον (1). Μετὰ καιρὸν πορευθεῖσα πρὸς τὸν υἱόν της Ὧρον τρεφόμενον ἐν τῇ πόλει Βουτῷ, ἀπέθετο ἐκεῖ τὸ σῶμα τοῦ ἀνδρός της, καὶ ἔκρυψεν αὐτὸ ἀπὸ τῶν καταδρομῶν τοῦ Τυφῶνος· ἀλλ' οὗτος ἐπὶ θήραν ἐξελθὼν κατὰ συὸς ἀγρίας, ἐν νυκτὶ φωτιζομένῃ ὑπὸ τῆς πανσελήνου, εὗρε τὴν ξυλίνην σορὸν καὶ τὸ ἐν αὐτῇ σῶμα τοῦ Ὀσίριδος, τὸ ὁποῖον διελὼν εἰς τέσσαρα καὶ δέκα ἢ κατ' ἄλλους εἰς ἓξ καὶ εἴκοσι μέρη, τὰ διέῤῥιψεν ἔνθεν κἀκεῖσε.

Ἡ Ἶσις διεκπλέουσα τοῦ ποταμοῦ τὰ ἕλη ἐπὶ βάρεως ἐκ παπύρου, συνήγαγε πάντα τὰ τεμάχια τοῦ σώματος τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συζύγου της Ὀσίριδος, καὶ ἑκάστῳ τῶν μερῶν περιπλάσασα τύπον ἀνθρωποειδῆ ἐξ ἀρωμάτων καὶ κηροῦ, παραπλήσιον τὸ μέγεθος τῷ Ὀσίριδι, προςεκάλεσε κατὰ γένη τοὺς ἱερεῖς καὶ ἐξώρκισε πάντας ἵνα μὴ δηλώσωσι μηδενὶ τὴν ἐμπιστευθησομένην αὐτοῖς παρακαταθήκην· κατ' ἰδίαν δὲ ἑκάστοις εἰποῦσα, ὅτι μόνοις ἐκείνοις παρατίθεται τὴν τοῦ σώματος ταφήν, παρεκάλεσεν ἵνα θάψωσιν ἐν τοῖς ἰδίοις τόποις τὸ σῶμα, καὶ ἵνα τιμῶσιν ὡς θεὸν τὸν Ὄσιριν. Ἀλλὰ τὸ τῆς γενέσεως μόριον δὲν εὑρέθη, ῥιφθὲν παρὰ τοῦ Τυφῶνος εἰς τὸν ποταμόν, καὶ καταβρωθὲν ὑπὸ τῶν ἰχθύων Λεπιδωτοῦ, Ὀξυῤῥύγχου καὶ Φάγρου· οὐδὲν ἧττον καὶ αὐτὸ ἠξιώθη ὑπὸ τῆς Ἴσιδος τιμῶν ἰσοθέων· διότι κατασκευάσασα ἡ θεὰ εἴδωλον αὐτοῦ τὸν φαλλὸν ἐκ ξύλου συκομώρου, ἐποίησεν αὐτὸν ἐντιμότατον κατὰ τὰς τῷ θεῷ Ὀσίριδι γενομένας τελετὰς καὶ θυσίας, καὶ διέταξε τὰ φαλληφόρια, τὰ λεγόμενα παρ' Αἰγυπτίοις παμύλια.

Ἐν τούτοις τῆς Ἴσιδος μετὰ τοῦ παιδὸς Ὥρου μελλούσης καταπολεμῆσαι τὸν Τυφῶνα, ὁ Ὄσιρις ἐξ ᾅδου ἀνελθὼν παρεγένετο βοηθὸς, καὶ ἐπεφάνη τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ὥρῳ ἀσκῶν αὐτὸν ἐπὶ τὴν μάχην καὶ παροτρύνων εἰς ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ Τυφῶνος. Ἡμέραν τινὰ ἠρώτησεν ὁ Ὄσιρις τὸν υἱόν του Ὧρον, ποῖον κατόρθωμα ἐνόμιζεν ἐνδοξότερον πάντων; ὁ δὲ Ὧρος ἀπεκρίνατο, τὴν τιμωρίαν τῶν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς παθημάτων. Τοῦ Ὀσίριδος δεύτερον ἐρωτῶντος, ποῖον τῶν ζώων δύναται εἶναι χρησιμώτερον ἀνδρὶ μαχίμῳ; ὁ Ὧρος ἀπεφήνατο τὸν ἵππον· τοῦ δὲ Ὀσίριδος ἐκπληττομένου καὶ λέγοντος, διὰ τί οὐχὶ τὸν λέοντα μᾶλλον; ὁ Ὧρος ἀπήντησεν, ὅτι ὁ λέων ὠφέλιμός ἐστι τοῖς χρήζουσι βοηθείας, ὁ δὲ ἵππος χρησιμεύει τῷ νικητῇ ἵνα διασπάσῃ καὶ καταναλώσῃ τοὺς φεύγοντας πολεμίους.

Ὁ Ὧρος ἐπὶ τέλους ἀνδρωθεὶς συνῆψε μάχην πρὸς τὸν Τυφῶνα καὶ τὴν Ἔχιδναν· ὁ ὄφις κατεκόπη ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ὧρον, ὁ δὲ Ὧρος νικήσας τὸν Τυφῶνα ἐζώγρησεν αὐτὸν καὶ παρέδωκε δέσμιον Ἴσιδι τῇ μητρί του· ἀλλ' αὐτὴ χαριζομένη ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν, ἐφ' ᾧ παροργισθεὶς ἐπέβαλε τῇ μητρὶ τὰς χεῖρας καὶ ἀπέσπασε τὸ βασίλειον διάδημα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς της, ἀντὶ τοῦ ὁποίου ὁ παριστάμενος Θὼθ ἤ τοι Ἑρμῆς ἐπέθηκεν αὐτῇ ἐν σχήματι μηνίσκου κράνος βοὸς κερασφόρον. Τότε ὁ Τυφὼν κατήγγειλε τὸν Ὧρον ὡς νόθον καὶ ἅρπαγα τῆς βασιλείας, οἱ δὲ ὀφιοῦχοι τιτᾶνες ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Ὥρου, καὶ φονεύσαντες αὐτὸν ἔῤῥιψαν τὸ σῶμα του εἰς τὸν ποταμόν· ἡ Ἶσις ὅμως ἀνελοῦσα ἐκ τοῦ ὕδατος ἀνεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν δι' ἱεροῦ φαρμάκου καὶ ἐδωρήσατο αὐτῷ τὴν ἀθανασίαν. Ὁ Τυφὼν διωκόμενος καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ Ὥρου κατεπολεμήθη εἰς δύω ἄλλας μάχας, καὶ φυγὼν ἐπὶ ὄνου ἢ κατ' ἄλλους ἐν σχήματι κροκοδείλου, ἀφῆκε τῷ Ὥρῳ διὰ παντὸς τὸ κράτος καὶ τὴν βασιλείαν (*).

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἐκ παραδόσεως περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος μῦθος, καὶ οἱ περὶ Ὥρου καὶ Τυφῶνος ἱεροὶ τῶν Αἰγυπτίων λόγοι, οἵτινες κατὰ Χαιρέμονα διατυποῦσι τὰς φάσεις τῆς σελήνης, τὴν πορείαν τῶν ἄστρων καὶ τὰς κινήσεις τοῦ ἡλίου ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ, διότι, ὡς παρατηρεῖ ὁ Διόδωρος (I. 9.), κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐμυθολογεῖτο ὅτι ὑπῆρξαν αἱ γενέσεις τῶν θεῶν, καὶ συγχρόνως αἱ τῶν ἄστρων ἀρχαιόταται παρατηρήσεις ἐκεῖ ἐλέγετο ὅτι ἐγένοντο, καὶ πρὸ πάντων οἱ κατὰ τὴν Αἴγυπτον παλαιοὶ ἄνθρωποι ὑπελάμβανον ὅτι δύο θεοὶ ἦσαν ἀΐδιοι καὶ πρῶτοι, ὁ Ἥλιος καὶ ἡ Σελήνη, ὧν τὸν μὲν Ὄσιριν τὴν δὲ Ἶσιν ὠνόμαζον· τούτους δὲ τοὺς θεοὺς ὑπέθετον οἰκοῦντας τὸν σύμπαντα κόσμον (Διόδ. I. 11.). Καθὼς δὲ ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος, οἱ Αἰγύπτιοι τὸν μὲν Ὄσιριν ὠνόμαζον ἄντικρυς Ἥλιον, τὴν δὲ Ἶσιν οὐχὶ ἄλλην εἰ μὴ τὴν Σελήνην ἐνόμιζον, καὶ ἐκ τῶν ἀγαλμάτων αὐτῆς τὰ μὲν παρίστανον κερασφόρα κατὰ ῥίμησιν τοῦ μηνοειδοῦς τῆς Σελήνης σχήματος, τὰ δὲ μελανοστόλιστα, διὰ τούτου τὰς κρύψεις καὶ τοὺς περισκιασμοὺς ἐμφαίνοντες τῆς σελήνης (Πλούτ. περὶ Ἴσιδος 51).

Ἐν πρώτοις μνηστέον, ὅτι πρὸ δύω περίπου χιλιάδων ἐτῶν, ὅτε ἤρχισαν αἱ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Αἰγυπτίων σχέσεις, ἐπὶ τῶν Ψαμμιτίχων, τὰ σημεῖα τοῦ ζωδιακοῦ ἦσαν τὰ αὐτὰ τοῖς ὁμωνύμοις ἀτερισμοῖς, καὶ ὁ κόλουρος τῶν ἰσημεριῶν ἐδιχοτόμει οὐχὶ ἁπλῶς τὰ σημεῖα, ὡς ἐπὶ τῶν ὑστερινῶν αἰώνων, ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς ἀστερισμοὺς τοῦ κριοῦ καὶ τοῦ ζυγοῦ, ἐν ᾧ τὰ ἡλιοστάσια ἐγένοντο εἰς τοὺς πραγματικοὺς τροπικοὺς τοῦ αἰγόκερω καὶ τοῦ καρκίνου. Ἀλλὰ πρὸ τεσσάρων χιλιάδων ἐτῶν, κατὰ τὰ πρῶτα ἱστορικὰ ἴχνη τοῦ αἰγυπτιακοῦ πολιτισμοῦ, ὁ κόλουρος τῶν ἰσημεριῶν διήρχετο τοὺς καταστερισμοὺς τοῦ ταύρου καὶ τοῦ σκορπίου, αἱ δὲ τοῦ ἡλίου τροπαὶ, ἤτοι τὰ ἡλιοστάσια, ἐγίνοντο εἰς τὰ ζῴδια τοῦ λέοντος καὶ ὑδροχόου· καὶ ἐν ᾧ ἐπὶ Πτολεμαίων καὶ Καισάρων ἡ εἴςοδος τοῦ ἡλίου εἰς τὸ σημεῖον τοῦ κριοῦ ἐλογίζετο ὕψωσις αὐτοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἐπὶ τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου, ἤ τοι τῶν ἄνω ζῳδίων τῆς ἐκλειπτικῆς, ἡ δὲ εἴςοδος αὐτοῦ εἰς τὸ σημεῖον τοῦ ζυγοῦ ἐνομίζετο κατάβασις αὐτοῦ ἐν ᾅδου, εἰς τὸ κάτω ἡμισφαίριον ἤ τοι ἐπὶ τῶν κάτω σημείων τῆς ἐκλειπτικῆς (Πτολεμ. τετράβ. I. 22. Firmic. VIII. 12.)· ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τῶν πρώτων Φαραὼ τὴν ὕψωσιν τοῦ ἡλίου ὑφίσταντο εἰς τὸ ζῴδιον τοῦ ταύρου, κατὰ τὴν τότε ἐαρινὴν ἰσημερίαν, τὴν δὲ κατάβασιν αὐτοῦ εἰς τὸ ζῴδιον τοῦ σκορπίου κατὰ τὴν ἰσημερίαν τὴν φθινοπωρινήν· προςθετέον δὲ, ὅτι καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Πτολεμαίων τὸ ζῴδιον τοῦ ζυγοῦ συγκατελέγετο τῷ σκορπίῳ, καὶ αἱ δύω αὐτοῦ πλάστιγγες ἐλέγοντο χηλαὶ σκορπίου· ἔτι δὲ καὶ ἐπὶ Ῥωμαίων κατὰ τὴν ὀγδόην μοῖραν τοῦ ζυγοῦ ὑπετίθετο ὑπάρχουσα ἡ λεγομένη Στὺξ, δι' ἧς ἐγίνετο ἡ εἰς ᾅδου πρὸς τὴν βασιλείαν τοῦ σκότους κατάβασις, εἰς ἀντίθεσιν τοῦ ἄνω ἡμισφαιρίου, τῆς βασιλείας τοῦ φωτός.

Ὁ περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος μῦθος ἀρχίζει μὲ τὴν τοῦ ἡλίου εἰς ᾅδου κατάβασιν, ὅτε ὁ ἥλιος διατρέχει τὸ ζῴδιον τοῦ σκορπίου, κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πανσελήνου· τότε τὰ τῷ ἡλίῳ παρανατέλλοντα ἄστρα εἰσὶν ὀφίων ὁ γέρων, καλούμενος ὀφιοῦχος, καὶ ἐν χερσὶν αὐτοῦ ἡ ἔχιδνα, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος· μεσουρανεῖ δὲ ὁ δράκων, σύμβολον τοῦ Τυφῶνος, ἐν ᾧ εἰς τὸ ἀντίθετον σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ φαίνεται ἡ Κασσιόπη, βασίλισσα τῆς Αἰθιοπίας, καὶ καταδύει ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα ὁ ταῦρος, τὸ σύμβολον τοῦ Ὀσίριδος, βυθιζόμενος εἰς τὰ ὕδατα τοῦ κάτωθεν ῥέοντος σημείου τοῦ ποταμοῦ Ἠριδανοῦ, τοῦ κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἐρατοσθένους ὀνομαζομένου παρ' Αἰγυπτίοις Νείλου. Ἄνωθεν τοῦ ταύρου ὑπάρχουσι τὰ ἄστρα τῆς αἰγὸς μετὰ τῶν ἐρίφων, ἀκολουθοῦντα τὴν τοῦ ταύρου κατάδυσιν.

Ἀλλ' ὅτε ὁ ἥλιος προχωρῶν διαβαίνει ἐπὶ τοῦ ζῳδιακοῦ τὸν τοξότην, ἡ πανσέληνος, τὸ σύμβολον τῆς Ἴσιδος, οὖσα εἰς ἀντίθεσιν, φαίνεται εἰς τὸ σημεῖον τῶν διδύμων, συνανατελλόντων καὶ συγκαταδυόντων μετὰ τοῦ ταύρου.

Εἰςερχομένου τοῦ ἡλίου εἰς τὸ σημεῖον τοῦ αἰγόκερω, ἡ πανσέληνος φαίνεται κατὰ τὸ ζῴδιον τοῦ καρκίνου, ὅστις παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις ὠνομάζετο ματα, προστάτις τῆς γεννήσεως· εἰς ἀντίθεσιν φαί-

(1) ΣΗΜ. ΠΑΝΔ. Δὲν νομίζομεν ἀνάξιον μνείας καὶ τὸ ὑπὸ Παυσανίου (τόμ. Α', Κεφ. Α', σ. 538, ἔκδ. Clavier) λεγόμενον περὶ Ὥρου. « Τῆς δὲ Ἐπιδαυρίας ἔχονται Τροιζήνιοι σεμνύνοντες, εἴπερ καὶ ἄλλοι τινές, τὰ ἐγχώρια. Φασὶ δὲ, Ὥρον γενέσθαι σφίσιν ἐν γῇ πρῶτον. Ἐμοὶ μὲν οὖν Αἰγύπτιον φαίνεται, καὶ οὐδαμῶς Ἑλληνικὸν ὄνομα Ὥρος εἶναι. Βασιλεῦσαι δ' οὖν φασιν αὐτόν, καὶ Ὡραίαν ἀπ' αὐτοῦ καλεῖσθαι τὴν γῆν κλ. »

(*) Τὸν μῦθον τοῦτον διεπραγματεύθησαν ἐν ἐκτάσει Πλούταρχος (Περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος), καὶ Συνέσιος (Αἰγύπτιος ἢ περὶ προνοίας· ἀναφέρουσι δὲ μέρη αὐτοῦ καὶ Ἡρόδοτος, Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, Μακρόβιος, καὶ ἄλλοι.

νονται ὁ στέφανος (corona borealis), ὁ προκύων, καὶ περαιτέρω κύων ὁ μέγας, παρὰ τῶν Αἰγυπτίων καλούμενος Ἄνουβις κυνοκέφαλος, μετὰ τοῦ Σειρίου, ὅςτις ἐκαλεῖτο Σῶθις καὶ ἄστρον Ἴσιδος. (Πλούτ. περὶ Ἴσιδ. 21. 22).

Μετὰ ταῦτα, τοῦ ἡλίου διατρέχοντος τὸν ὑδροχόον, ἡ πανσέληνος φαίνεται εἰς τὸ ζῴδιον τοῦ λέοντος, τοῦ ὁποίου ὁ πρωτεύων ἀστὴρ ὀνομάζεται βασιλεὺς (Regulus), ἐν ᾧ εἰς ἀντίθεσιν φαίνεται ἡ ὑδρία καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ ὑδροχόου, μεσουρανεῖ δὲ Κηφεὺς ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ ἄνασσα Κασσιόπη.

Φθάνοντος τοῦ ἡλίου τὸ ζῴδιον τῶν ἰχθύων ἡ πανσέληνος φαίνεται εἰς τὸ σημεῖον τῆς παρθένου, ἥτις εἰς τοὺς καταστερισμοὺς τοῦ Ἐρατοσθένους ἔφερε τὸ ὄνομα Ἴσις, καὶ παρίστατο παρθένος θηλάζουσα παιδίον, ὅπως καὶ εἰς ἀρχαίας περσικὰς καὶ ἀραβικὰς τοῦ οὐρανοῦ σφαίρας (1)· ἀνατελλούσης τότε τῆς πανσελήνου κατὰ τὴν ἑσπέραν φαίνονται ἐν ἀντιθέσει πρὸς δύσιν ὁ χελιδονίας ἰχθὺς, καὶ πρὸς νότον ἄνωθεν τοῦ ὁρίζοντος ὑψούμενοι οἱ ἱστοὶ τῆς νηὸς Ἀργοῦς, ἥτις παρ' Αἰγυπτίοις ἐκαλεῖτο βάρις τῆς Ἴσιδος, καὶ τῆς τοῦ Ὀσίριδος νηὸς εἴδωλον (Πλούταρχ. περὶ Ἴσιδ. 21).

Τοῦ ἡλίου προχωροῦντος εἰς τὸ σημεῖον τοῦ κριοῦ, ἡ πανσέληνος φαίνεται ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ, συμβόλου τῆς μετὰ θάνατον μυστικῆς συζεύξεως τῆς Ἴσιδος μετὰ τοῦ Ὀσίριδος· μεσουρανεῖ δὲ ὁ πυθώνιος δράκων, τὸ σύμβολον τοῦ Τυφῶνος, καὶ ἡ ἄρκτος παρὰ μὲν Αἰγυπτίοις καλουμένη σῦς, παρ' Ἕλλησι δὲ Ἐρυμάνθειος κάπρος. Ἀπὸ τῆς πανσελήνου μέχρι τῆς ἐπερχομένης ἔνης καὶ νέας ἀριθμοῦνται 14 ἡμέραι, καὶ 27 ἡμέραι ἀριθμοῦνται ἐν συνόλῳ ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ μηνὸς, περιόδου τῆς σελήνης μέχρι τῆς ἐλεύσεως αὐτῆς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σημείου τοῦ οὐρανοῦ, πρὸς διάκρισιν τοῦ συνοδικοῦ μηνὸς, τῶν 29 ἡμερῶν, ἤ τοι τοῦ διαστήματος μεταξὺ δύω τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης συνόδων. Αἱ 27 ἡμέραι ἀναλογοῦσι μὲ τὰ 26 εὑρεθέντα μέρη τοῦ σώματος τοῦ Ὀσίριδος μετὰ τοῦ ἀπολεσθέντος εἰκοστοῦ ἑβδόμου. Ἡ πανσέληνος διαβαίνουσα τὸ ζῴδιον τοῦ ζυγοῦ φαίνεται πλέουσα ἐπὶ τῆς νηὸς τὴν Στύγα, τοὺς ὁποίους δύω ἀστερισμοὺς οἱ ἀρχαιότεροι ἀστρονόμοι ἔθετον μεταξὺ ζυγοῦ καὶ ὀφιούχου, ἂν καὶ ἐξέλιπον ἔπειτα ἀπὸ τὰς μεταγενεστέρας σφαίρας (πρβλ. Firmic. VIII. 12.)

Τοῦ ἡλίου φθάνοντος τέλος εἰς τὸ σημεῖον τοῦ ταύρου μετὰ τὴν διάβασίν του ἔμπροσθεν τοῦ κήτους 14 ἡμέρας μετὰ τὴν πανσέληνον καὶ τὴν εἰκοστὴν ἑβδόμην μετὰ τὴν νουμηνίαν, ἡ σελήνη ἔρχεται εἰς συζυγίαν μετὰ τοῦ ἡλίου ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ζῳδίου, καὶ οὕτως ὑποτίθεται ἡ Ἴσις εὑροῦσα ἐκ δευτέρου τὸν Ὅσιριν καὶ τὸ σύμβολόν του τὸν ταῦρον. Τότε ὁ Ὡρίων ἤ τοι ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Ὥρου (Πλούταρχ. περὶ Ἴσιδ. 21. 22.) παρανατέλλει τῷ ἡλίῳ καὶ δύει μετ' αὐτοῦ, μεσουρανεῖ δὲ ὁ πήγασος ἵππος, ἐν ᾧ ὁ λέων ὑπάρχει ἀντιθέτως κάτωθεν τοῦ ὁρίζοντος. Ἀμφότεροι τέλος Ὡρίων καὶ ταῦρος ἤ τοι Ὧρος καὶ Ὅσιρις, διώκουσι τὸν ἐν ἀντιθέσει ὑπάρχοντα ὀφιοῦχον μετὰ τοῦ ὄφεως καὶ σκορπίου, τὰ σύμβολα τοῦ Τυφῶνος, καὶ ῥίπτουσιν αὐτοὺς εἰς τὰ βάθη τῆς ἀβύσσου ἤ τοι κάτωθι τοῦ ὁρίζοντος, ὅπου ὑποτίθενται τὰ ὕδατα τῆς Στυγός· ἡ σελήνη ἐν τῷ μεταξὺ γενομένη πλήρης, φαίνεται ὡς πανσέληνος εἰς τὸ σημεῖον τοῦ καρκίνου παρὰ τῷ ὀφιούχῳ, ἔχουσα μεθ' ἑαυτῆς τὸν ὄφιν, τὸν ὁποῖον ἀφίνει κατὰ μικρὸν φθίνουσα καὶ αὐτὴ καὶ ἀποβάλλουσα τὸν κυκλοτερῆ της διαλάμποντα δίσκον, ἐν ᾧ συγχρόνως δύει ἀντιθέτως καὶ ὁ ἀστερισμὸς τῆς φωταυγοῦς στεφάνης (occidit lucida corona)· ἐπὶ τέλους ἡ σελήνη ἀναφαίνεται ὡς μηνίσκος εἰς τὸ σημεῖον τῶν διδύμων, τὸ ὀνομαζόμενον οἶκος Ἑρμοῦ· παριστάνετο δὲ ἡ Ἴσις φέρουσα κέρατα βοὸς ἀπὸ τοῦ μηνοειδοῦς σχήματος, τὸ ὁποῖον φαίνεται ἔχουσα ἡ σελήνη κατὰ τὰς νουμηνίας. (Διόδωρ. I. 11.)

Οὕτως ὁ περὶ Ἴσιδος καὶ Ὀσίριδος μῦθος παρακολουθεῖ τὰς φάσεις τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου ἀπὸ τῆς καταβάσεως τούτου εἰς τὸ σημεῖον τοῦ σκορπίου μέχρι τῆς ὑψώσεως αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ ταύρου, καὶ δίδει ἀρχὴν εἰς τὸν περὶ Ὥρου ἱερὸν λόγον, τοῦ ἐπαμύνοντος τῷ πατρί του.

Ὁ Ὧρος, ὃν ἡ τῶν Αἰγυπτίων θεογονία, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω, παρίστανεν ὡς πρὸ αἰώνων ἐκ θεοῦ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα, ἐν χρόνῳ δὲ καὶ ἐπὶ γῆς σαρκωθέντα, καὶ τὸν ὁποῖον κατὰ τὸν προεκτεθέντα ἱερὸν λόγον ἡ παρθένος Ἴσις, περιπτυξαμένη τὸν νεκρὸν τοῦ Ὀσίριδος, ἐκ πνεύματος ἐποίησε καὶ ἔτεκεν ἐν σκότει, κατὰ τὰς χειμερινὰς τοῦ ἡλίου τροπὰς καὶ τὴν βραχυτάτην τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέραν, ὅτε ἐν Αἰγύπτῳ ἀρχίζει τὸ ἔαρ καὶ ἀνθεῖ ὁ λωτὸς, παρίστατο καθήμενος ἐπὶ ἄνθους λωτοῦ, καὶ φέρων τὸν δάκτυλον εἰς τὸ στόμα ὡς παιδίον θηλάζον τὸν ἑαυτοῦ δάκτυλον, εἰς σημεῖον τῆς νηπιότητος, κατὰ τὰ εἰθισμένα ἐν τῇ ἱερᾷ τῶν Αἰγυπτίων γραφῇ, οὐχὶ ὡς ὑπελάμβανον οἱ Ἕλληνες διὰ τὸ μυστηριῶδες τῆς γεννήσεώς του, νομίζοντες αὐτὸν ὡς σύμβολον τῆς σιγῆς καὶ τοῦ μυστηρίου, καὶ καλοῦντες Σιγατίονα. Συμβολικῶς ἐγράφετο ὡς ἱέραξ καὶ ἐκαλεῖτο Ἁρμάχις ἢ Ἁρμάϊς (Har-m-achu) ἤ τοι Ὧρος ἱέραξ, φέρων ἐπὶ κεφαλῆς τὸν δίσκον τοῦ ἡλίου· ἐκαλεῖτο πρὸς τούτοις Ὧρος τὸ παιδίον, Ὧρ-πε-χροὺδ ἐν αἰγυπτίᾳ φωνῇ, καὶ παρ' Ἕλλησιν Ἁρποκράτης, ἐν δὲ τοῖς ἱεροῖς ὕμνοις ἐδοξολογεῖτο « παιδίον νέον,

(1) Virgo pulchra, capillitio prolixa, lactans puerum. Scalig Not. ad Manil.

ὁ πρὸ αἰώνων θεός· Ὅσιρις ἀναγεννώμενος, καὶ τοῦ Ὀσίριδος παρουσία καινή· εἷς ὢν μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ ὁ αὐτὸς τῷ πατρί· Ὧρος μεγαλόδοξος, Ὧρος ὁ φαεινὸς, ἥλιος ἀνατέλλων (1). Ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Τεντύρας καλεῖται « ὁ ἀναγεννώμενος Ὧρος ἱέραξ, παιδίον εὐχάριστον, ἀπόῤῥητος θεὸς καὶ ἀπόῤῥητον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. » Ἐν ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ τῆς Ἑρμώνθιος καλεῖται «Ὧρος τὸ παιδίον ——— ὁ ἀναγεννώμενος Ὅσιρις», καὶ ἐν στήλῃ τινὶ τοῦ Λούβρου «Ὧρος ὁ ἐρχόμενος».

Τὸν Ὧρον τὸ παιδίον ἡ Ἁρποκράτην ἔτεκεν ἡ Ἴσις μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Ὀσίριδος ἠλιτόμηνον καὶ ἀσθενῆ ἤ τοι ἀνάπηρον καὶ τρυφερὸν ὑπὸ σκότῳ (Πλούταρχ. περὶ Ἴσιδ. 54.), διὰ τὸ ἀδύνατον ἔτι τοῦ ἡλίου θάλπος κατὰ τὰς πρώτας τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέρας, μετὰ τὰς χειμερινὰς τοῦ ἡλίου τροπὰς, καὶ μὲ τοὺς πόδας δεδεμένους, σημαίνοντας τὸ ἡλιοστάσιον. Ὁ θάνατος τοῦ Ὀσίριδος ἐν τῷ σημείῳ τοῦ σκορπίου ἐθεωρεῖτο οὐχ ἧττον ὡς ἀρχὴ τῆς ἐνσαρκώσεως Ὥρου τοῦ παιδίου, καὶ τοῦτο ὑπαινίττεται ἐπιγραφὴ τῆς Ἑρμώνθιος φέρουσα «Σκορπίος ὁ μέγας γεννήτωρ Ὥρου τοῦ ἱέρακος» (2). Μετὰ τὰς χειμερινὰς τροπὰς αὐξάνουσιν αἱ ἡμέραι μέχρι τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας, ἥτις πρὸ τετρακισχιλίων ἐτῶν ἐλάμβανε χώραν, ὅτε ὁ ἥλιος ἦν ἐν τῷ σημείῳ τοῦ ταύρου, ἐπὶ δὲ Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, ὅτε ὁ ἥλιος ἦν ἐν τῷ κριῷ, κατὰ τὴν τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ θέρους ἀρχὴν (3)· τότε αὐξάνει καὶ ὁ Ἁρποκράτης καὶ κραταιοῦται καὶ ἀπὸ νηπίου γίνεται παῖς ἔφηβος, φέρων πρόςωπον νεανίσκου καὶ καλούμενος Κύριος Ὧρος (4) καὶ Ζείδωρος ἤ τοι ζωῆς χορηγὸς (5) μέχρι τῶν θερινῶν τοῦ ἡλίου τροπῶν κατὰ τὸ ζῴδιον τοῦ λέοντος καὶ μεταγενεστέρως τοῦ καρκίνου, ὅτε ὁ Ὧρος φθάνει εἰς τὴν ἀνδρικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, καὶ καλεῖται Ὧρος ὁ ἀνδρωθεὶς, Ὧρος ὁ πρεσβύτερος καὶ Ἁρωῆρις παρ' Ἕλλησιν, Ὧρ-οὐὰρ ἐν αἰγυπτίᾳ φωνῇ, Ὧρος τὸ παιδίον τὸ μέγα καὶ ἀνδρωθὲν τοῦ Ὀσίριδος» (1), Ὧρος ἥλιος ἀνδρωθεὶς, μέγας θεός».— Ὡς τοιοῦτος ὁ Ἁρωῆρις ταυτίζεται μετὰ τοῦ πατρός του Ὀσίριδος, ὅςτις ἄρχει ἀπὸ τῶν θερινῶν τροπῶν μέχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας εἰς τὸ σημεῖον τοῦ σκορπίου ἢ τῶν χηλῶν αὐτοῦ ἤ τοι τοῦ ζυγοῦ, ὅτε καταβαίνει ἐν ᾅδου διωκόμενος παρὰ τοῦ Τυφῶνος, καὶ ἀρχίζει ἡ βασιλεία τοῦ σκότους καὶ τοῦ χειμῶνος.

Ὁ Ἁρποκράτης ἤ τοι Ὧρος τὸ παιδίον, καὶ Ἥλιος, ἀπὸ τῶν χειμερινῶν τοῦ ἡλίου τροπῶν μέχρι τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας δὲν ἔφερε κόμην ἐπὶ τῆς κεκαρμένης κεφαλῆς του, ἀλλ' ἁπλῶς μίαν ὄπισθεν τοῦ δεξιοῦ ὠτὸς πλεξίδα, σημαίνουσαν τὴν νηπιώδη καὶ παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, καὶ τὰς πρώτας ὀλιγοστὰς καὶ σπανίας τοῦ ἡλίου κατὰ τὸν χειμῶνα ἀκτῖνας. Οἱ Αἰγύπτιοι γενικῶς ἐξύριζον τὰς κεφαλάς των, οἱ δὲ παῖδες ἔφερον μίαν καὶ μόνην ὄπισθεν τοῦ δεξιοῦ ὠτὸς πλεξίδα κρεμαμένην καὶ καταπίπτουσαν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ των ὤμου· ἅμα δὲ ἔφηβοι γενόμενοι ὑπεχρεοῦντο ἵνα κείρωσι τὴν κεφαλήν των καθ' ὁλοκληρίαν· ἀλλ' ὅμως οἱ ἡγεμονόπαιδες καὶ τοῦ βασιλέως υἱοὶ ἐξηκολούθουν νὰ φέρωσι τὴν πλεξίδα, καί τοι ἔφηβοι ἢ ἀνδρωθέντες, ἢ τοὐλάχιστον ὁμοίωμα πλεξίδος ἐξαρτώμενον ἀπὸ τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς, εἰς σημεῖον ὅτι ἦσαν *παῖδες βασιλέως*, καὶ ὡς σύμβολον τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν τάξεως καὶ καταστάσεως μᾶλλον, οὐχὶ δὲ πλέον τῆς ἡλικίας (2). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ὧρος οὐχὶ μόνον ὡς Ἁρποκράτης ἤ τοι Ὧρος παιδίον, ἀλλὰ καὶ ὡς τέλειος Ὧρος, ἤ τοι Ἥλιος κατὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν ἔφερε πάντοτε τὴν δεξιὰν τῶν παίδων πλεξίδα, ἐν ᾧ ὡς Ἁρωῆρις ἤ τοι Ὧρος πρεσβύτερος καὶ βασιλεὺς συνταυτιζόμενος τῷ πατρί του Ὀσίριδι, ὡς Ἥλιος κατὰ τὰς θερινὰς τοῦ ἡλίου τροπὰς μέχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας ἔφερε τὴν κόμην χρυσῆν καὶ πλήρη καὶ πώγωνα πυῤῥὸν, καλούμενος Ὧρος χρυσοῦς, ἀκερσικόμης καὶ πωγωνοφόρος, εἰς σημεῖον τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας του, καὶ τῶν ἀπανταχόσε ἐκπεμπομένων φλογερῶν τοῦ ἡλίου κατὰ τὸ θέρος ἀκτίνων. Ὁ Ὅσιρις, κατὰ τὸν μῦθον, περιερχόμενος τὴν γῆν ἅμα ἀποδημήσας τῆς Αἰγύπτου, ηὐχήθη τοῖς θεοῖς ἵνα θρέψῃ τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς του μέχρι τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐπιστροφῆς (Διόδωρ. I. 18), καὶ οὕτως ἐκομοτρόφησε μέχρι τῆς τελευτῆς του. Ὅσιρις περιερχόμενος τὴν γῆν ἦτο ὁ ἥλιος περιτρέχων τὸν ζῳδιακὸν ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ ταύρου μέχρι τοῦ

(1) Ὥρος τὸ παιδίον τὸ μέγα καὶ ἀνδρωθὲν τοῦ Ὀσίριδος» (1), Ὧρος ἥλιος ἀνδρωθεὶς, μέγας θεός».— Ὡς τοιοῦτος ὁ Ἁρωῆρις ταυτίζεται μετὰ τοῦ πατρός του Ὀσίριδος, ὅςτις ἄρχει ἀπὸ τῶν θερινῶν τροπῶν μέχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας εἰς τὸ σημεῖον τοῦ σκορπίου ἢ τῶν χηλῶν αὐτοῦ ἤ τοι τοῦ ζυγοῦ, ὅτε καταβαίνει ἐν ᾅδου διωκόμενος παρὰ τοῦ Τυφῶνος, καὶ ἀρχίζει ἡ βασιλεία τοῦ σκότους καὶ τοῦ χειμῶνος.

Ὁ Ἁρποκράτης ἤ τοι Ὧρος τὸ παιδίον, καὶ Ἥλιος, ἀπὸ τῶν χειμερινῶν τοῦ ἡλίου τροπῶν μέχρι τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας δὲν ἔφερε κόμην ἐπὶ τῆς κεκαρμένης κεφαλῆς του, ἀλλ' ἁπλῶς μίαν ὄπισθεν τοῦ δεξιοῦ ὠτὸς πλεξίδα, σημαίνουσαν τὴν νηπιώδη καὶ παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, καὶ τὰς πρώτας ὀλιγοστὰς καὶ σπανίας τοῦ ἡλίου κατὰ τὸν χειμῶνα ἀκτῖνας. Οἱ Αἰγύπτιοι γενικῶς ἐξύριζον τὰς κεφαλάς των, οἱ δὲ παῖδες ἔφερον μίαν καὶ μόνην ὄπισθεν τοῦ δεξιοῦ ὠτὸς πλεξίδα κρεμαμένην καὶ καταπίπτουσαν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ των ὤμου· ἅμα δὲ ἔφηβοι γενόμενοι ὑπεχρεοῦντο ἵνα κείρωσι τὴν κεφαλήν των καθ' ὁλοκληρίαν· ἀλλ' ὅμως οἱ ἡγεμονόπαιδες καὶ τοῦ βασιλέως υἱοὶ ἐξηκολούθουν νὰ φέρωσι τὴν πλεξίδα, καί τοι ἔφηβοι ἢ ἀνδρωθέντες, ἢ τοὐλάχιστον ὁμοίωμα πλεξίδος ἐξαρτώμενον ἀπὸ τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς, εἰς σημεῖον ὅτι ἦσαν *παῖδες βασιλέως*, καὶ ὡς σύμβολον τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν τάξεως καὶ καταστάσεως μᾶλλον, οὐχὶ δὲ πλέον τῆς ἡλικίας (2). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ὧρος οὐχὶ μόνον ὡς Ἁρποκράτης ἤ τοι Ὧρος παιδίον, ἀλλὰ καὶ ὡς τέλειος Ὧρος, ἤ τοι Ἥλιος κατὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν ἔφερε πάντοτε τὴν δεξιὰν τῶν παίδων πλεξίδα, ἐν ᾧ ὡς Ἁρωῆρις ἤ τοι Ὧρος πρεσβύτερος καὶ βασιλεὺς συνταυτιζόμενος τῷ πατρί του Ὀσίριδι, ὡς Ἥλιος κατὰ τὰς θερινὰς τοῦ ἡλίου τροπὰς μέχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας ἔφερε τὴν κόμην χρυσῆν καὶ πλήρη καὶ πώγωνα πυῤῥὸν, καλούμενος Ὧρος χρυσοῦς, ἀκερσικόμης καὶ πωγωνοφόρος, εἰς σημεῖον τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας του, καὶ τῶν ἀπανταχόσε ἐκπεμπομένων φλογερῶν τοῦ ἡλίου κατὰ τὸ θέρος ἀκτίνων. Ὁ Ὅσιρις, κατὰ τὸν μῦθον, περιερχόμενος τὴν γῆν ἅμα ἀποδημήσας τῆς Αἰγύπτου, ηὐχήθη τοῖς θεοῖς ἵνα θρέψῃ τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς του μέχρι τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐπιστροφῆς (Διόδωρ. I. 18), καὶ οὕτως ἐκομοτρόφησε μέχρι τῆς τελευτῆς του. Ὅσιρις περιερχόμενος τὴν γῆν ἦτο ὁ ἥλιος περιτρέχων τὸν ζῳδιακὸν ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ ταύρου μέχρι τοῦ

(1) Ὥρος τὸ παιδίον τὸ μέγα καὶ ἀνδρωθὲν τοῦ Ὀσίριδος» (1), Ὧρος ἥλιος ἀνδρωθεὶς, μέγας θεός».— Ὡς τοιοῦτος ὁ Ἁρωῆρις ταυτίζεται μετὰ τοῦ πατρός του Ὀσίριδος, ὅςτις ἄρχει ἀπὸ τῶν θερινῶν τροπῶν μέχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας εἰς τὸ σημεῖον τοῦ σκορπίου ἢ τῶν χηλῶν αὐτοῦ ἤ τοι τοῦ ζυγοῦ, ὅτε καταβαίνει ἐν ᾅδου διωκόμενος παρὰ τοῦ Τυφῶνος, καὶ ἀρχίζει ἡ βασιλεία τοῦ σκότους καὶ τοῦ χειμῶνος.

Ὁ Ἁρποκράτης ἤ τοι Ὧρος τὸ παιδίον, καὶ Ἥλιος, ἀπὸ τῶν χειμερινῶν τοῦ ἡλίου τροπῶν μέχρι τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας δὲν ἔφερε κόμην ἐπὶ τῆς κεκαρμένης κεφαλῆς του, ἀλλ' ἁπλῶς μίαν ὄπισθεν τοῦ δεξιοῦ ὠτὸς πλεξίδα, σημαίνουσαν τὴν νηπιώδη καὶ παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, καὶ τὰς πρώτας ὀλιγοστὰς καὶ σπανίας τοῦ ἡλίου κατὰ τὸν χειμῶνα ἀκτῖνας. Οἱ Αἰγύπτιοι γενικῶς ἐξύριζον τὰς κεφαλάς των, οἱ δὲ παῖδες ἔφερον μίαν καὶ μόνην ὄπισθεν τοῦ δεξιοῦ ὠτὸς πλεξίδα κρεμαμένην καὶ καταπίπτουσαν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ των ὤμου· ἅμα δὲ ἔφηβοι γενόμενοι ὑπεχρεοῦντο ἵνα κείρωσι τὴν κεφαλήν των καθ' ὁλοκληρίαν· ἀλλ' ὅμως οἱ ἡγεμονόπαιδες καὶ τοῦ βασιλέως υἱοὶ ἐξηκολούθουν νὰ φέρωσι τὴν πλεξίδα, καί τοι ἔφηβοι ἢ ἀνδρωθέντες, ἢ τοὐλάχιστον ὁμοίωμα πλεξίδος ἐξαρτώμενον ἀπὸ τοῦ καλύμματος τῆς κεφαλῆς, εἰς σημεῖον ὅτι ἦσαν *παῖδες βασιλέως*, καὶ ὡς σύμβολον τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν τάξεως καὶ καταστάσεως μᾶλλον, οὐχὶ δὲ πλέον τῆς ἡλικίας (2). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ὧρος οὐχὶ μόνον ὡς Ἁρποκράτης ἤ τοι Ὧρος παιδίον, ἀλλὰ καὶ ὡς τέλειος Ὧρος, ἤ τοι Ἥλιος κατὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν ἔφερε πάντοτε τὴν δεξιὰν τῶν παίδων πλεξίδα, ἐν ᾧ ὡς Ἁρωῆρις ἤ τοι Ὧρος πρεσβύτερος καὶ βασιλεὺς συνταυτιζόμενος τῷ πατρί του Ὀσίριδι, ὡς Ἥλιος κατὰ τὰς θερινὰς τοῦ ἡλίου τροπὰς μέχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας ἔφερε τὴν κόμην χρυσῆν καὶ πλήρη καὶ πώγωνα πυῤῥὸν, καλούμενος Ὧρος χρυσοῦς, ἀκερσικόμης καὶ πωγωνοφόρος, εἰς σημεῖον τῆς ἀνδρικῆς ἡλικίας του, καὶ τῶν ἀπανταχόσε ἐκπεμπομένων φλογερῶν τοῦ ἡλίου κατὰ τὸ θέρος ἀκτίνων. Ὁ Ὅσιρις, κατὰ τὸν μῦθον, περιερχόμενος τὴν γῆν ἅμα ἀποδημήσας τῆς Αἰγύπτου, ηὐχήθη τοῖς θεοῖς ἵνα θρέψῃ τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς του μέχρι τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐπιστροφῆς (Διόδωρ. I. 18), καὶ οὕτως ἐκομοτρόφησε μέχρι τῆς τελευτῆς του. Ὅσιρις περιερχόμενος τὴν γῆν ἦτο ὁ ἥλιος περιτρέχων τὸν ζῳδιακὸν ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ ταύρου μέχρι τοῦ

(1) Ὁ πρὸ αἰώνων θεός· Ὅσιρις ἀναγεννώμενος, καὶ τοῦ Ὀσίριδος παρουσία καινή· εἷς ὢν μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ ὁ αὐτὸς τῷ πατρί· Ὧρος μεγαλόδοξος, Ὧρος ὁ φαεινὸς, ἥλιος ἀνατέλλων (1). Ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Τεντύρας καλεῖται « ὁ ἀναγεννώμενος Ὧρος ἱέραξ, παιδίον εὐχάριστον, ἀπόῤῥητος θεὸς καὶ ἀπόῤῥητον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. » Ἐν ἑτέρᾳ ἐπιγραφῇ τῆς Ἑρμώνθιος καλεῖται «Ὧρος τὸ παιδίον ——— ὁ ἀναγεννώμενος Ὅσιρις», καὶ ἐν στήλῃ τινὶ τοῦ Λούβρου «Ὧρος ὁ ἐρχόμενος».

Τὸν Ὧρον τὸ παιδίον ἡ Ἁρποκράτην ἔτεκεν ἡ Ἴσις μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Ὀσίριδος ἠλιτόμηνον καὶ ἀσθενῆ ἤ τοι ἀνάπηρον καὶ τρυφερὸν ὑπὸ σκότῳ (Πλούταρχ. περὶ Ἴσιδ. 54.), διὰ τὸ ἀδύνατον ἔτι τοῦ ἡλίου θάλπος κατὰ τὰς πρώτας τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέρας, μετὰ τὰς χειμερινὰς τοῦ ἡλίου τροπὰς, καὶ μὲ τοὺς πόδας δεδεμένους, σημαίνοντας τὸ ἡλιοστάσιον. Ὁ θάνατος τοῦ Ὀσίριδος ἐν τῷ σημείῳ τοῦ σκορπίου ἐθεωρεῖτο οὐχ ἧττον ὡς ἀρχὴ τῆς ἐνσαρκώσεως Ὥρου τοῦ παιδίου, καὶ τοῦτο ὑπαινίττεται ἐπιγραφὴ τῆς Ἑρμώνθιος φέρουσα «Σκορπίος ὁ μέγας γεννήτωρ Ὥρου τοῦ ἱέρακος» (2). Μετὰ τὰς χειμερινὰς τροπὰς αὐξάνουσιν αἱ ἡμέραι μέχρι τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας, ἥτις πρὸ τετρακισχιλίων ἐτῶν ἐλάμβανε χώραν, ὅτε ὁ ἥλιος ἦν ἐν τῷ σημείῳ τοῦ ταύρου, ἐπὶ δὲ Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων, ὅτε ὁ ἥλιος ἦν ἐν τῷ κριῷ, κατὰ τὴν τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ θέρους ἀρχὴν (3)· τότε αὐξάνει καὶ ὁ Ἁρποκράτης καὶ κραταιοῦται καὶ ἀπὸ νηπίου γίνεται παῖς ἔφηβος, φέρων πρόςωπον νεανίσκου καὶ καλούμενος Κύριος Ὧρος (4) καὶ Ζείδωρος ἤ τοι ζωῆς χορηγὸς (5) μέχρι τῶν θερινῶν τοῦ ἡλίου τροπῶν κατὰ τὸ ζῴδιον τοῦ λέοντος καὶ μεταγενεστέρως τοῦ καρκίνου, ὅτε ὁ Ὧρος φθάνει εἰς τὴν ἀνδρικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, καὶ καλεῖται Ὧρος ὁ ἀνδρωθεὶς, Ὧρος ὁ πρεσβύτερος καὶ Ἁρωῆρις παρ' Ἕλλησιν, Ὧρ-οὐὰρ ἐν αἰγυπτίᾳ φωνῇ, ἤ τοι Ὧρος ὁ ζωοδότης.

(1) Hor καὶ Har αἰγυπτιστὶ, Ὥρος καὶ Ὥρος ἑλληνιστὶ, Horus λατινιστὶ=ἥλιος. (πρβλ. Macrob. Saturnal. I. 21.), Or ἑβραϊστὶ τὸ φῶς, καὶ Har ἀραβιστὶ τὸ θάλπος καὶ ἡ θερμότης. Ὥρα ἑλληνιστὶ τὸ ἔαρ, τὸ θέρος, τὸ ἔτος, ἔτους περίοδος, χρόνος, ἡλίου περιτολή.

(2) «Σερκ οὐὰρ-τ πάπα Ὥρμ-άχου» ἐν αἰγυπτίᾳ φωνῇ.

(3) «Ὅτε ὁ ἥλιος ἐν τῷ κριῷ ἐστὶ, κατὰ τὴν τοῦ θέρους ἀρχὴν, ὅτε πρῶτον τὰς κριθὰς θερίζουσι. » Θέων, ἐν Ἀράτου Φαιν. 137.—Ἕλλησι γὰρ ἐν καρκίνῳ τὸν ἡλιόν φασιν, ὅταν θέρος γένηται, Αἰγύπτιοι δὲ ἐν κριῷ». Πρόκλος εἰς Ἡσιόδ. Ἔργ. 664.

(4) «Διὸ καὶ φασὶ τὸν Θεὸν ἐκεῖνον [Ἁρποκράτην] ἀνάπηρον ὑπὸ σκότῳ γενέσθαι, καὶ πρεσβύτερον Ὥρον καλοῦσι. » (Πλούταρχ. περὶ Ἴσιδ. 12.).— «Ἱερεῖς τοῦ αὐτοῦ Ὥρου καὶ Ἁρποκράτους» (Ἐπιφάν. κατὰ αἱρ. iii.).

(5) Πρβλ. Ἡλιοδώρ. Αἰθ. IX.—Ὥρ τ ανχ ἐν αἰγυπτίᾳ φωνῇ ἤ τοι Ὥρος ὁ ζωοδότης.

(1) Ὥρ πε χροὺδ πι ἀα οὐὰρ ἐν Ὀσίρι. Champol. not. manuscrit. p. 173.

(2) Οὕτω ἐν Ἱσπανίᾳ ἰνφάνται ἤ τοι παῖδες καλοῦνται οἱ βασιλικοὶ ἡγεμονόπαιδες καὶ ὅταν φθάσωσι τὴν πρεσβυτικὴν ἡλικίαν.

σκορπίου, Ὥρος δὲ ὁ ἀναγεννώμενος Ὅσιρις ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ ὑδροχόου μέχρι τοῦ λέοντος, ὅτε συνεταυτίζετο πλέον τῷ πατρὶ Ὀσίριδι, καὶ ἔκτοτε ἔπρεπε καὶ αὐτὸς ἵνα φέρῃ τὴν κόμην ὡς ὁ πατήρ του « ἀστροφαὴς Διόνυσος ἐν ἀκτίνεσσι πυρωπός » (1). Κατὰ τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν ὁ Ὧρος παρίστατο πρὸς τούτοις φέρων πρεσβυτικὴν βακτηρίαν, οἱονεὶ φθινόμενος καὶ γηράσκων, σύμβολον τῆς μειώσεως τῶν ἡμερῶν καὶ τῆς φθινούσης θερμότητος τῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων.

II.

Ὁ Τυφὼν, Τυφάων καὶ Τυφωεὺς κατὰ τοὺς Ἕλληνας (Ἡσιόδ. Θεογον. 306 καὶ 869.), αἰγυπτιστὶ καλούμενος Θὲρ καὶ Θυφὼν, ἔτι δὲ Βάαλ-Ζεφὼν ἐν Φοινίκῃ καὶ Παλαιστίνῃ, ἤτο ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ἡ ἔχιδνα, ὁ δράκων, ὁ κύριος τοῦ ᾅδου καὶ θεὸς τοῦ ζόφου καὶ τοῦ χειμῶνος, ὅτε μηκύνεται ἡ νὺξ καὶ αὔξεται τὸ σκότος, ὅτε τοῦ φωτὸς μαραίνεται καὶ κρατεῖται ἡ δύναμις, ἀφανιζομένου τοῦ ἡλίου Ὀσίριδος, καὶ καταβαίνοντος ἐν ᾅδου, ὅτε τὰ ὕδατα τοῦ Νείλου καταβαίνουσι καὶ γυμνοῦται πᾶσα ἡ χώρα (2) (Πλούταρχ. περὶ Ἴσιδ. 39.). Ἐπὶ παπύρου τινὸς ἀποκαλεῖται ὁ Τυφὼν « παντοκράτωρ δαίμων τῆς καταστροφῆς καὶ τῆς ἐρημώσεως » (Lepsius. Götterkreis. S. 53.), κατὰ δὲ τὸν Πλούταρχον ὁ Τυφὼν ἐστὶν ἡ ἀρχὴ τοῦ πονηροῦ καὶ ὁ πατὴρ τοῦ ψεύδους, «καὶ πᾶν ὅσον ἡ φύσις βλαβερὸν καὶ φθαρτικὸν ἔχει μόριον τοῦ Τυφῶνός ἐστι » (Πλούταρχ. περὶ Ἴσιδ. 45), « καὶ πάντα τὰ φαῦλα καὶ βλαβερὰ, Τυφῶνος ἔργα καὶ μέρη καὶ κινήματα» (αὐτόθι. 50).

Τὸν Τυφῶνα οἱ Αἰγύπτιοι παρίστων τῇ χροιᾷ πυῤῥὸν (Πλούταρχ. περὶ Ἴσιδ. 33), καὶ ἔθυον αὐτῷ βοῦς πυῤῥοὺς, μάλιστα δὲ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους καὶ ἀνθρώπους ἔχοντας τὸ ὅμοιον χρῶμα, «διὰ τὸ δοκεῖν τοιοῦτον τῷ χρώματι γεγονέναι Τυφῶνα» (Διόδωρ. I. 88). Ἐκάλουν δὲ αὐτὸν ἀείποτε Σὴθ (Πλούταρχ. περὶ Ἴσιδ. 41. 49. 62.), σημαίνοντες πῶλον ὄνου ἤ τοι ὀνίσκον (3). Ἐπί τινος τῶν παπύρων ἐκ τῆς συλλογῆς Δ' Ἀναστάση τοῦ ἐν Λουγοδείνῳ μουσείου (ὑπ' ἀριθμ. 75.) παρίσταται ὁ Τυφὼν ὀνοκέφαλος, καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτοῦ γέγραπται ἑλληνιστὶ τὸ ὄνομα Σήθ. Τὴν φύσιν τοῦ Σὴθ ἐξηγεῖ σαφέστατα ἡ Νεκυόβιβλος (κεφ. ιζ'. παράγρ. 33.), ὅπου ἀναφέρεται «Σῶσον τὸν Ὅσιριν δεῖνα ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ δαίμονος τοῦ ἁρπάζοντος τὰς ψυχὰς, τοῦ καταβροχθίζοντος τὰς καρδίας, τοῦ διαιτωμένου ἀπὸ τῶν πτωμάτων· ἐξηγεῖται· οὗτος ἐστὶν ὁ Σήθ.———»Ἡ αὐτὴ λέξις αἰγυπτιστὶ γραφομένη καὶ Σέτι ἀπαντᾶται καὶ ἐν ταῖς γλώσσαις τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης ὑπὸ τὸν σχηματισμὸν Σάταν καὶ ἑλληνιστὶ Σατανᾶς. Σάτα δὲ αἰγυπτιστὶ ἐκαλεῖτο κατὰ τὴν νεκυόβιβλον ὁ ἐν ᾅδου καταχθόνιος καὶ ψυχοφθόρος ὄφις. Κατὰ τὸν Πλούταρχον (περὶ Ἴσιδ. 62.) οἱ Αἰγύπτιοι ἐκάλουν ἔτι τὸν Τυφῶνα Σμῦ· τοῦτο ἐπιμαρτυρεῖ καὶ ἡ νεκυόβιβλος (κεφ. ιζ'. παράγρ. 25.)· «ὁ διώκων τοὺς ἀσεβεῖς εἰς τὸ σφαγεῖον ἵνα καταστρέψῃ τὰς ψυχάς των, ἐξηγεῖται ὅτι οὗτος ἐστιν ὁ Σμῦ, ὁ ἐξολοθρευτὴς τοῦ Ὀσίριδος, ἄλλως τε εἰπεῖν, οὗτος ἐστὶν ὁ ὄφις Σάτα.»

Ἡ κυριαρχία τοῦ Τυφῶνος ἤρχιζεν ἀπὸ τῶν θερινῶν τροπῶν, ὅτε ὁ ἥλιος εἰςήρχετο εἰς τὸ ζῴδιον τοῦ λέοντος καὶ μεταγενεστέρως τοῦ καρκίνου, ὅτε αἱ ἡμέραι ἐμειοῦντο· ἔλεγε δὲ κατὰ τὰς χειμερινὰς τροπὰς τοῦ ἡλίου διαβαίνοντος τὸν αἰγόκερω, ὅτε ηὔξανον αἱ ἡμέραι· ἀλλ' ἄνωθεν τῶν σημείων τοῦ λέοντος καὶ καρκίνου παρανατέλλει ὁ ἀστερισμὸς τοῦ ὄνου, μεσουρανεῖ δὲ ὁ ὄνος ὅτε ἀνατέλλει ὁ ὄφις· διὰ τοῦτο ὁ ὄνος ἐστὶ σύμβολον τοῦ Τυφῶνος, τοῦ ὄφεως τοῦ ἀρχαίου, καὶ ἐκ τούτου ἡ ῥήτρα « Ὧρος ἱερακόμορφος ἐπάταξε τὸν ὀνοκέφαλον Τυφῶνα.» —«Διὸ καὶ τῶν ἡμέρων ζώων ἀπονέμουσιν αὐτῷ [τῷ Τυφῶνι] τὸ ἀμαθέστατον, ὄνον,» λέγει ὁ Πλούταρχος (περὶ Ἴσιδ. 50.), «καὶ ὅλως τὸν ὄνον οὐ καθαρὸν ἀλλὰ δαιμονικὸν [οἱ Αἰγύπτιοι] ἡγοῦνται ζῶον εἶναι διὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνον [τὸν Τυφῶνα] ὁμοιότητα, καὶ πόπανα ποιοῦντες ἐν θυσίαις - - - ἐπιπλάττουσι παράσημον ὄνον δεδεμένον· « (αὐτόθι· 30.). Ἐλέγετο πρὸς τούτοις « ἐκ τῆς μάχης ἐπὶ ὄνου τῷ Τυφῶνι τὴν φυγὴν γενέσθαι » (Αὐτόθι. 31.).

Πεδίον τῆς μάχης μεταξὺ Ὥρου καὶ Τυφῶνος ἐμυθολογεῖτο ἡ παρ' Ἕλλησι καλουμένη Ἀπολλωνόπολις ἡ μεγάλη, καὶ κοινῶς παρ' Αἰγυπτίοις Ἄτβω, ἡ τὰ νῦν ἀραβιστὶ καλουμένη **Edfû**. Παρήγετο δὲ τὸ ὄνομα Ἄτβω, ἱερογλυφικῶς 𓅱𓏏𓅓, ἀπὸ τοῦ ῥήματος ΤΕΒ 𓅱𓏏 ἢ κατ' ἄλλην γραφὴν 𓅓 καὶ 𓂝, κατ' ἀναδιπλασιασμὸν ΤΕΒΤΕΒ 𓅓𓅓 μετὰ τοῦ προσδιορισμοῦ 𓂝, τοῦ σημαίνοντος τύπτειν καὶ κτείνειν. Ἐπιγραφὴ ἱερογλυφικὴ ἐπὶ τοῦ βορείου περιβόλου τοῦ ναοῦ Ἀπολλωνοπόλεως τῆς μεγάλης φέρει ὡς ἑξῆς.

(1) Πρβλ. Διόδωρ. I. 11.—Διὰ τί ἡ κόμη τῆς κεφαλῆς νὰ ᾖνε σύμβολον τῶν τοῦ ἡλίου ἀκτίνων ἐξηγεῖ ἡ συγκριτικὴ ἐτυμολογία· φόβη=τρίχες κεφαλῆς κυματίζουσαι, χαίτη· φοῖβος=λαμπρὸς, ἥλιος. πλόκαμος=βόστρυξ· φλόγες=γλῶσσαι πυρός.—Λατινιστὶ juba=κόμη, χαίτη· jubar=σέλας, αὐγὴ, ἥλιος, φωσφόρος. flocous =μαλλός· φλόξ=πυρά.—Γερμανιστὶ Locke=βόστρυξ· Lobe=φλόξ· κτλ.

(2) Zepha ἑβραϊστὶ=ὄφις, ἔχις. (Ἡσαΐας ιδ'. 29.) καὶ zephôn=ζόφος, σκότος, δύσις, (δι' ὃ ἑλληνιστὶ ζέφυρος= ζοφερὸς, ὁ ἀπὸ τῆς δύσεως πνέων, οὐχὶ ὁ ζωὴν φέρων ἄνεμος·) ἑπομένως τὸ ψῦχος, ὁ χειμών.

(3) Πρβλ. La Croze παρὰ Jablonsky, Panth. aegypt. p. 109 καὶ Sylvestre de Sacy.

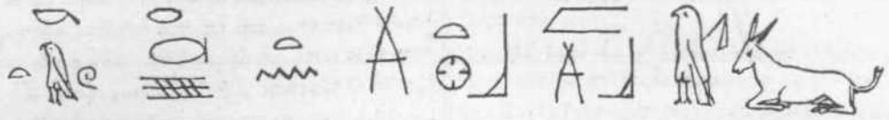

κτάου ραν χεσπ τεν ΑΤΕΒ ἐμ ΤΕΒ Ὥρ ΘΕΦ
Κέκληται τὸ ὄνομα τοῦ Νομοῦ ΑΤΒΩ ὅτι τέτυφεν ὁ Ὥρος τὸν Τυφῶνα.

Ἑτέρα δὲ ἐπιγραφὴ ἐπὶ ἄλλου τοίχου φέρει·

Ὥρ τέβτεβ ΘΕΦ ἐμ ΤΕΒ
Ὥρος τέτυφε τυφῶνα ἐν ΑΤΒΩι

Τὸ ἱερὸν ὄνομα Ἀπολλωνοπόλεως τῆς μεγάλης ἤ τοι Ἄτβω ἐλέγετο Οὔδ 𓅱𓏏𓅓, δι' ὃ καὶ ὁ πολιοῦχος θεός της Ὥρος ἐκαλεῖτο Ὥρ Οὔδ, ἤ τοι Ὧρος ἀγαθοδαίμων, καὶ παρίστατο ὡς δίσκος ἡλίου ἐπὶ πτερύγων, ἔχων ἑκατέρωθεν δύω οὐραίους ὄφεις· σύνναοι θεοὶ ἐτιμῶντο ἐκεῖ μία τῶν ἑπτὰ Ἀθὼρ, ἡ σύζυγός του, καὶ τὸ τέκνον αὐτῶν Ὥρος Σαμθᾶ, ἀποτελοῦντες μετὰ τοῦ ἀγαθοδαίμονος Ὥρου τὴν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ προσκυνουμένην τριάδα (1). Ὁ ναὸς τῆς Ἄτβω φέρει ἐπιγραφὴν ἐν ᾗ ἀναφέρεται, ὅτι ἦν ἀφιερωμένος «Ὥρῳ τῷ ἀγαθοδαίμονι, μεγάλῳ θεῷ, κυρίῳ τῶν οὐρανῶν, χρυσῷ ἱέρακι, υἱῷ τοῦ Ὀσίριδος, βασιλέως τῶν βασιλέων ἔν τε τῇ ἄνω καὶ τῇ κάτω χώρᾳ, καὶ κυρίου τῶν θεῶν καὶ θεαινῶν. » Ἑτέρα ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ πυλῶνος φέρει τοὺς στίχους· «Ὁ ἐπιφανεὶς οὐρανόθεν Θεὸς, καὶ τὸν κόσμον φωτίσας τὸν ὄντα πρὶν ἐν σκότει.» Πολλαχοῦ ἀπαντᾶται καὶ ἡ ἐπιγραφή· « Ὥρος ὁ ἐκδικητὴς τοῦ πατρός του ἐν Ἄτβῳ.»

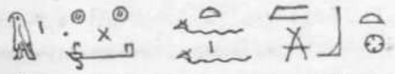

Ὥρ χεχ ἄτεφ-εφ εμ Ἄτεβ.

καὶ ἀλλαχοῦ

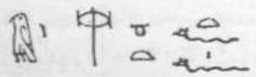

Ὥρ νεζ ἄτεφ-εφ· ἤ τοι « Ὧρος ὁ ἐπαμύνας τῷ πατρί του ».

(1) Αἱ ἑπτὰ Ἀθὼρ ἦσαν τῆς Ἴσιδος αἱ ἑπτὰ ἀλλεπάλληλοι παρουσίαι· Ἀθ-Ὥρ αἰγυπτιστὶ 𓉐 σημαίνει οἶκος Ὥρου (πρβλ. Πλούταρχ. περὶ Ἴσιδ. 56.), ἤ τοι Ἴσις τὸ οἴκημα τοῦ Ὥρου, δοχεῖον ἐνθέου σαρκώσεως. Τοιαύτη οὖσα παρίστατο ὡς βοῦς λευκή.—Ὥρος Σαμθᾶ ἦτο μία τῶν ἑπτὰ τοῦ Ὥρου μεταμορφώσεων καὶ τελευταία παρουσία. 𓅓𓅓𓅓=Ὥρ Σαμ-Θᾶ αἰγυπτιστὶ ἐξηγεῖται «Ὥρος τὸ ἔρεισμα τῆς γῆς.»

Τὴν τοῦ Ὥρου ἐν τῷ πολέμῳ κατὰ τοῦ Τυφῶνος νίκην παριστῶσι μνημεῖα ἀνάγλυφα ἐπὶ τῶν ναῶν τῆς Ἄτβω, ἐκτὸς δὲ τούτων ἀγαλμάτια, ὡς τὰ εὑρεθέντα παρὰ τοῦ **Bruce** εἰς Ἀξώμην τῆς Αἰθιοπίας, καὶ παρὰ τοῦ **Minutoli** ἐν τῇ Ὀάσει τοῦ Ἄμμωνος ἐν μέσῳ τῆς λιβυκῆς ἐρήμου, καὶ πλεῖστα εἰδώλια καὶ πλάκες εἰς διάφορα ἰδιωτῶν μουσεῖα. Ἐν Ἐτδελβέργῃ ὑπάρχει πλὰξ τοιαύτη ἐκ μαγνησίας λίθου, καὶ ἑτέρα ἐξ ὀρειχάλκου, ἀπεικονισμένη ἐν τῇ Συμβολικῇ καὶ Μυθολογίᾳ τοῦ **Creuzer** (II. Band. Taf. V. № 21.). Ἐνταῦθα παρατίθημι ἀπεικονίσματα εἰς πραγματικὸν μέγεθος δύω λιθίνων πλακῶν, κατεχομένων ὑπὸ ἰδιωτῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

Ἡ πρώτη (A καὶ B) ἐντελῶς ἀνάγλυφος παρίστησι τὸν Ὧρον, γνωριζόμενον ἐκ τῆς ὄπισθεν τοῦ δεξιοῦ ὠτὸς κρεμαμένης πλεξίδος, πατοῦντα ἐπὶ συμπλέγματος τριῶν ἐπ' ἀλλήλων ἡσυχαζόντων καὶ ἐναλλὰξ ἐστραμμένων κροκοδείλων, στηριζομένων ἐπὶ ἐχίδνης καὶ σκορπίου· ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὅπου γέγλυπται ὁ σκορπίος, ὑπάρχει γραφὴ « ὁ ἐπαμύνων Ὥρος » ἐπαναλαμβανομένη. Ὁ Ὧρος κρατεῖ ἐν χερσὶν ἀνὰ ἕνα σκορπίον καὶ δύω ὄφεις, οἵτινες πιεζόμενοι παρ' αὐτοῦ κινοῦνται μανιωδῶς περὶ τὴν κεφαλήν του· παρὰ πόδας ἵστανται δεξιόθεν αἰγόκερως καὶ ἀριστερόθεν λέων· ἄνωθεν τοῦ Ὥρου προεξέχει γιγαντιαία καὶ λάβρος ἡ κεφαλὴ τοῦ παντοκράτορος θεοῦ Φθᾶ, προστάτου τῆς χώρας τῆς Αἰγύπτου, φέρουσα ἐπὶ τοῦ κράνους ὁμοίωμα βατράχου ὡς λόφον. Τὸ ὄπισθεν τῆς πλακὸς (B) φέρει ἐπὶ μὲν τῶν νώτων τοῦ βατράχου τὴν ἐπιγραφὴν « Ὧρος ὁ ἐπαμύνων », κάτωθεν δὲ αὐτοῦ ὑπάρχει ἐγγεγλυμμένον τὸ σύμβολον τοῦ ἀγαθοδαίμονος Ὥρου, ἤ τοι δίσκος ἡλίου ἐπὶ πτερύγων, καὶ κάτωθεν αὐτοῦ ἡ ἐπιγραφὴ « ὁ πατάξας τὸν δράκοντα Ὥρος τὸ παιδίον ». Ἀκολούθως παρίσταται θύτης προσφέρων τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ τῶν ὑδάτων τῇ Ἴσιδι Ἀθὼρ καθημένῃ ἐπὶ θρόνου, φέροντος τὴν

ἐπιγραφὴν Ἀθώρ· ἕπεται δὲ ἐπιγραφὴ ἱερογλυφικὴ ἐν κεφαλαίοις·

α. ὁ τύπτων τὸν τυφῶνα ὄνον καὶ κροκόδειλον Ὥρος,
β. ἐν κροκοδείλου, ὄφεως καὶ κροκοδείλου μορφῇ.

Κατόπιν δὲ ἡ δοξολογία·

1. ὁ ἐπιφανὴς ἥλιος ἐκδικητής, θεὸς κύριος, ὁ ἐπαμύνων τῇ χώρᾳ
2. βασιλεὺς καὶ ῥύστης ἀπὸ τοῦ τυφῶνος Σήθ· τὸν Σὴθ ἐπάταξεν
3. ὁ καλούμενος Ὥρος, ἥλιος, τὸ παιδίον τὸ τεχθὲν
4. ἐκ τῆς Ἴσιδος, Ἴσιδος τῆς μεγάλης θεᾶς.
5. ὁ ἐπαμύνων Ὥρος, ὁ τὴν ἔχιδναν καταπατήσας μέγας θεός,
6. ὁ γεννηθεὶς παρὰ τοῦ κυρίου τῶν θεῶν καὶ θεαινῶν Ὀσίριδος τοῦ ἀϊδίου θεοῦ·
7. παιδίον Ὥρος, οὗ καλεῖται τὸ ὄνομα « ὁ κρατήσας τοῦ δράκοντος τοῦ βορρᾶ ,
8. κύριος, ἐκδικητής, Ὥρος υἱὸς τοῦ θεοῦ
9. παιδίον θεῖον, κύριος, θεὸς ἐκ θεοῦ ».
10. ὁ προαιώνιος καλούμενος θεὸς θεῶν καὶ θεαινῶν.

Βαγδατόπουλος ἐσχεδ. **A.**

α
6
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

Νεροῦτσος ἐσχεδ. **B.**

Ἡ δευτέρα πλὰξ (Γ καὶ Δ), μικροτέρα μὲν τῆς πρώτης ἀλλὰ πλατυτέρα καὶ ἡμιανάγλυφος, παρίστησι τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον, ἤ τοι τὸν Ὥρον φέροντα τὴν δεξιὰν τῶν παίδων πλεξίδα, καὶ πατοῦντα ἐπὶ δύω κροκοδείλων ἐπιστρεφομένων μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «[ὁ ἐπαμύνων] θεὸς ἥλιος κύριος Ὥρος.» Ὁ Ὥρος πιέζει ἐν χερσὶν ἀνὰ ἕνα σκορπίον καὶ δύω ὄφεις ὑψοῦντας ἀπειλητικῶς ἑκατέρωθεν τὰς κεφαλάς. Παρὰ πόδας τοῦ Ὥρου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους βαίνουσι δεξιόθεν ὁ αἰγόκερως καὶ ἀριστερόθεν ὁ λέων, καὶ ἐπὶ τῶν νώτων τῶν κροκοδείλων ὑπάρχουσιν ἐμπεπηγμένα τοῦ Ὥρου τὸ ἱερακοφόρον σκῆπτρον καὶ ἡ νικητική του λόγχη. Ἄνωθεν πάντων ἐπιφαίνεται λάβρος ἡ κεφαλὴ τοῦ Φθᾶ, ὑπὸ τὴν σκέπην καὶ προστασίαν τοῦ ὁποίου ἐτέλει πᾶσα ἡ χώρα τῆς Αἰγύπτου.

Τὸ ὄπισθεν τῆς πλακὸς φέρει ἄνωθεν τὸ σύμβολον τοῦ ἀγαθοδαίμονος, ἡλίου δίσκον κυκλοτερῆ ἐπὶ πτερύγων· ἕπεται δὲ ἐπιγραφὴ ἱερογλυφικὴ ἐν κεφαλαίοις.

α. Τὸ ἔρεισμα τῆς γῆς Ὥρος ἐπαμύνων τῷ Ὀσίριδι κτείνει τὸν ὀνοειδῆ Τυφῶνα,
β. καὶ τοὺς συνεπιθεμένους Ἔχιδναν καὶ Τιτᾶνας.

Ἀκολουθεῖ δὲ ἡ δοξολογία·

1. Ὁ ἐπαμύνων Ὥρος, ὁ γεννηθεὶς σωτήρ, Ὥρος ὁ ἐπαμύνων ταῖς δύω χώραις
2. τῇ Ἴσιδι συναγωνιζόμενος, Ὥρος τῆς χώρας κύριος, παιδίον Ὥρος,
3. ὁ βασιλεὺς τὸ παιδίον τῶν δύω χωρῶν, Ὥρος ὁ γεννηθεὶς, ὁ ἐπαμύνων Ὥρος, τὸ παιδίον.
4. ὁ γενόμενος παιδίον Ὥρος, ὁ καλούμενος σωτὴρ τῆς χώρας παιδίον·
5. σωτὴρ γεννηθεὶς Ὥρος παιδίον, κύριος τῶν δύω χωρῶν καὶ ῥύστης,
6. ὁ ἐν τῷ νομῷ Ἀπολλωνοπόλεως τῆς μεγάλης τῷ Ὀσίριδι σύνναος Ὥρος, τὸ ἔρεισμα τῆς γῆς,
7. ὁ ἐκδικητὴς Ὥρος, οὗ τὸ ὄνομα Ὥρος ὁ γεννηθεὶς ἐπὶ γῆς·
8. ὠνόμασται δὲ παιδίον τὸ φωτίσαν τὴν οἰκουμένην, Ὥρος Θεός
9. τῇ Ἴσιδι συναγωνιζόμενος ἐν ἄλλοις ἔτεσι πολλοῖς ἐλευσομένοις, Θεὸς Ὥρος.
10. Ὥρος ὁ καλούμενος υἱὸς τοῦ Θεοῦ [καὶ πρὸ αἰώνων Θεός]

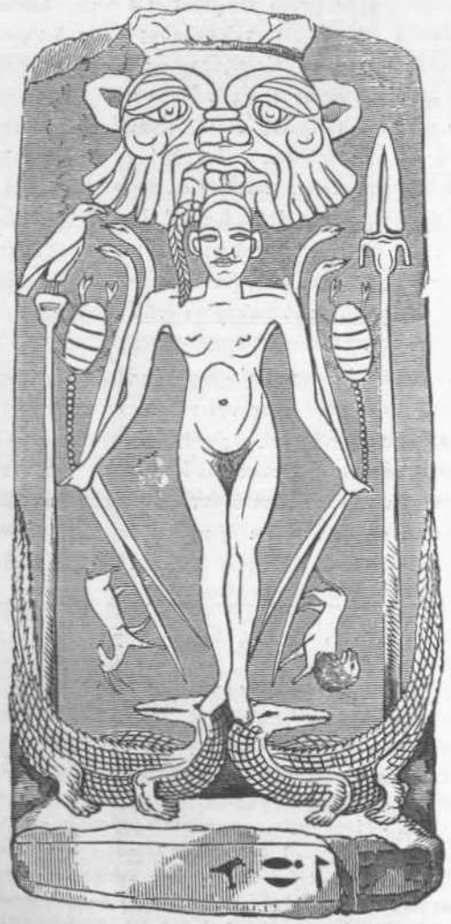

Νεροῦτσος ἐσχεδ. **Γ.**

α
6
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

Νεροῦτσος ἐσχεδ. **A.**

Αἱ παραστάσεις αὐταὶ τοῦ Ὥρου δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἔχουσιν ἀστρονομικὴν σημασίαν. Ὧρος μεταξὺ λέοντος καὶ σκορπίου ἐξ ἑνὸς καὶ σκορπίου καὶ αἰγόκερω ἐξ ἄλλου μέρους, εἶνε ὁ ἥλιος διατρέχων τὰ ζῴδια τῆς ἐκλειπτικῆς ἀπὸ τῶν θερινῶν τροπῶν ἐπὶ τοῦ ἀστερισμοῦ τοῦ λέοντος μέχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας ἐπὶ τοῦ σημείου τοῦ σκορπίου, καὶ ἔπειτα ἀπὸ ταύτης μέχρι τῶν χειμερινῶν τοῦ ἡλίου τροπῶν κατὰ τὸ πέρας τῆς διαβάσεως ἐπὶ τοῦ σημείου τοῦ αἰγόκερω, ὡς ἐγίνετο πρὸ 4,000 ἐτῶν, ἐπὶ τῶν πρώτων ἀρχῶν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν ἱστορικῶν μνημείων κατὰ τὴν χώραν τῶν Αἰγυπτίων.

Τοῦ ἡλίου ὄντος κατὰ τὸ ζῴδιον τοῦ λέοντος ἤρχιζεν ἡ τῶν ὑδάτων τοῦ Νείλου αὔξησις, καὶ ἔφθανε τὸ ἀνώτατον ὕψος μέχρις οὗ ὁ ἥλιος διέβαινε τὸν σκορπίον, ὅτε πάλιν κατέπιπτον τὰ ὕδατα, καὶ τοῦ ἡλίου παροδεύοντος τὸν αἰγόκερω ἀπεσύροντο ἐν τῇ κοίτῃ τοῦ ποταμοῦ ἐντελῶς καὶ ἀπεκαλύπτετο ἡ ξηρά (1).

Ἐπὶ τῆς μιᾶς πλακὸς (ΑΒ) ὁ Ὧρος πατεῖ καὶ ἀνορθοῦται ἐπὶ τριῶν κροκοδείλων κατωφερῶν, μὲ τὰς κεφαλὰς ἐστραμμένας ἐναλλὰξ πρὸς ἀνατολὴν καὶ δύσιν, καὶ κάτωθεν αὐτῶν ἕρπουσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἡ ἔχιδνα καὶ ὁ σκορπίος· ἐπὶ τῆς ἄλλης πλακὸς (ΓΔ) ὁ Ὧρος πατεῖ ἐπὶ δύω ἐπιστρεφομένων κροκοδείλων. Καὶ οἱ μὲν τρεῖς κροκόδειλοι σημαίνουσι τὰς τρεῖς τοῦ ἔτους παρ' Αἰγυπτίοις ὥρας, ἤ τοι τὸ ἔαρ, τὸ θέρος καὶ τὸν χειμῶνα (2), οἱ δὲ δύω ἐπιστρεφόμενοι κροκόδειλοι σημαίνουσι τὰς δύω τοῦ ἔτους τροπάς, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ζῳδίου τοῦ λέοντος καὶ κατὰ τὸ τέλος τοῦ αἰγόκερω, τὰς ὁριζούσας τὴν κυριαρχίαν τοῦ Τυφῶνος.

Οἱ κροκόδειλοι μετὰ τοῦ ὄνου καὶ ἱπποποτάμου ἦσαν ζῶα ἱερὰ τῷ Τυφῶνι, ἡ δὲ ἔχιδνα καὶ ὁ σκορπίος συγκατελέγοντο μεταξὺ τῶν ἀκολούθων τοῦ Τυφῶνος, καὶ ἐθεωροῦντο ὡς σύμβολα τῶν ἐνεργειῶν του. (Πλούταρχ. περὶ Ἴσιδ. 50.) Μάλιστα ἐν Ἄτβῳ ἤ τοι Ἀπολλωνοπόλει τῇ μεγάλῃ οἱ Αἰγύπτιοι ἤσθιον τὸν κροκόδειλον, καὶ κατά τινα ῥητὴν ἡμέραν ἔῤῥιπτον ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ τοῦ Ὥρου κροκοδείλους νεκροὺς, καὶ ἔλεγον ὅτι ὁ Τυφὼν ἐν σχήματι κροκοδείλου ἔφυγεν ἀπὸ προσώπου τοῦ διώκοντος Ὥρου. (Πλούταρχ. περὶ Ἴσιδ. 50.—Πρβλ. καὶ Αἰλιαν. περὶ ζώων Χ. 28. καὶ Εὐσεβ. εὐαγγελ. ἀποδείξ. προπαρασκ. III 12.).

Κροκόδειλοι ἐπιστρεφόμενοι, ζῶα τὸ πλεῖστον κατωφερῆ, ἐσήμαινον τὴν διάβασιν τοῦ ἡλίου εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς ἐκλειπτικῆς, ὅτε ἐλέγετο ὅτι ἐλάμβανε χώραν ἡ τοῦ Ὀσίριδος εἰς ᾅδου κατάβασις, καὶ ἡ ἐπικράτησις τοῦ σκότους καὶ τοῦ χειμῶνος (1). Ὁ χειμὼν ἐλογίζετο ὡς τῆς φύσεως καὶ τοῦ Ὀσίριδος θάνατος, ὥστε ὁ τὸν κροκόδειλον πατῶν υἱὸς τοῦ Ὀσίριδος Ὧρος, εἶναι ὁ τὸν θάνατον πατήσας υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ καλούμενος διὰ τοῦτο «Ὧρος ὁ ἐπαμύνων, παιδίον σωτήρ.» Ἄλλως τε οἱ κροκόδειλοι, καθὼς ἡ ἔχιδνα καὶ ὁ σκορπίος, εἶναι σύμβολα τῆς ἀρχῆς τοῦ πονηροῦ καὶ τῆς ἐν ᾅδου κυριαρχίας τοῦ Τυφῶνος, βασιλέως τοῦ σκότους, ἐχθροῦ τοῦ φωτὸς καὶ πολεμίου τῶν Θεῶν καὶ ἀνθρώπων (2).

Ὁ Τυφὼν ἀπέκτεινε τὸν βασιλέα τῶν Θεῶν Ὄσιριν τοῦ ἡλίου διαβαίνοντος τὸν σκορπίον, παρακολουθούμενος παρὰ τῆς ἐχίδνης καὶ τῶν ὀφιούχων τιτάνων· ἀμφότεροι, ἡ ἔχιδνα καὶ ὁ σκορπίος, εἶνε ἀστερισμοὶ φθινοπωρινοὶ, ὅτε ἄρχεται ὁ χειμὼν καὶ πλεονάζει τὸ σκότος, ἤ τοι ἡ κυριαρχία τοῦ Τυφῶνος ἐπικαλουμένου ἐν Αἰγύπτῳ Σὴθ, καὶ Σατανᾶ ἐν Παλαιστίνῃ. Ἡ ἀνωτέρω παριστανομένη εἰκὼν ἐξ ἄλλου μέρους, ἤ τοι Ὧρος ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀνοσθούμενος ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ὑπὸ τὸ σχῆμα τοῦ κροκοδείλου καταβληθέντος Τυφῶνος Σὴθ, καὶ καταπατῶν τὴν ἔχιδναν καὶ τὸν σκορπίον, ὑπενθυμίζει ἡμῖν περικοπὴν τοῦ Εὐαγγελίου φέρουσαν· «Ἐθεώρουν τὸν » Σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πε- » σόντα. Ἰδοὺ, δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πα- » τεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν » τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ » (Λουκ. ἰ.18. 19.). Οὕτω παρίσταται κάτωθεν τοῦ Ὥρου ἡ ἔχιδνα, ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος παρὰ πόδας τοῦ ἐσταυρωμένου Χριστοῦ. Ἔχιδνα εἶναι ὁ ἀστερισμὸς τοῦ ὀνιούχου πλησίον τοῦ σημείου τοῦ ζυγοῦ εἰς ἀντίθεσιν τοῦ κριοῦ· κριὸς δὲ καὶ ζυγὸς εἶναι τὰ σημεῖα τῶν δύω ἰσημεριῶν ἀπὸ τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων καὶ ἐφεξῆς. Κατὰ τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν νικᾷ ὁ ὄφις καὶ φέρει τὴν μείωσιν τοῦ φωτὸς, τὸν χειμῶνα, ὅτε βασιλεύει ἡ ἀρχὴ τοῦ πονηροῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας· κατὰ τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν, ὅτε ὑψοῦται ὁ ἥλιος ἐν τῷ σημείῳ τοῦ κριοῦ (3), βυθίζεται ὁ ἐν ἀντιθέσει ὄφις κάτωθεν τοῦ ὁρίζοντος, καὶ βασιλεύει ἄνωθεν ὁ ἀμνὸς ἤ τοι τὸ ζῴδιον τοῦ κριοῦ, φέρων τὴν αὔξησιν τοῦ φωτὸς καὶ τὸ ἔαρ, ὅτε ἀνατέλλει ἐν αὐτῷ ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, πατῶν ἐπὶ τοῦ ὄφεως καὶ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ.

Καθ' ὅλα ὁ πόλεμος τοῦ Ὥρου κατὰ τοῦ Τυφῶνος καὶ τῶν ἀκολούθων ὁμοιάζει πρὸς τὴν μάχην τοῦ Μιχαὴλ κατὰ τοῦ Διαβόλου καὶ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. Ἡ Ἴσις ἀναζητοῦσα τὸν ἀδελφὸν καὶ σύζυγον αὐτῆς Ὄσιριν Ἥλιον, φέρουσα ἐπὶ κεφαλῆς σχῆμα Σελήνης μηνοειδοῦς καὶ βασίλειον διάδημα τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν βορείαν στεφάνην ἀστέρας, ἥτις τεκμηριοῦται τὴν γέννησιν υἱοῦ τοῦ συζύγου της, καὶ ζητεῖ τὸ παιδίον κεκρυμμένον διὰ τὸν φόβον τοῦ πυῤῥοῦ τῷ χρώματι Τυφῶνος, ἀναλαμβάνουσα αὐτὸ καὶ ἐκτρέφουσα εἰς φύλακα καὶ φρουρὸν τῶν Θεῶν, παρίστησι τὸ τῆς Ἀποκαλύψεως· «Καὶ σημεῖον μέγα » ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ· γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥ- » λιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, » καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων » δώδεκα· -- καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐ- » ρανῷ, καὶ ἰδοὺ δράκων μέγας πυῤῥὸς - - - καὶ » ὁ δράκων ἔστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελ- » λούσης τεκεῖν, ἵνα, ὅταν τέκῃ, τὸ τέκνον αὐτῆς » καταφάγῃ»· - - - καὶ ἡρπάσθη τὸ τέκνον αὐτῆς » πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ. (Ἀποκάλυψ. ιβ'. 1. 3—5.). Ὁ Ὧρος ἐπαμύνων τῷ πατρὶ Ὀσίριδι καὶ Ἴσιδι τῇ μητρί του συνάπτει μάχην κατὰ τοῦ Τυφῶνος τοῦ καλουμένου Σὴθ καὶ τῶν ἀκολούθων αὐτοῦ· ὁ Τυφὼν καταβάλλεται μετὰ τῆς Ἐχίδνης καὶ κρατεῖται δέσμιος, ἀλλ' ἔπειτα ἀπολύεται, καὶ φονεύει τὸν Ὧρον, ῥίπτων τὸ σῶμά του εἰς τὸν ποταμὸν, ἡ δὲ Ἴσις ἀνελοῦσα ἐκ τοῦ ὕδατος τὸν υἱόν της ἀνακαλεῖ αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου. Ὁ Τυφὼν διωκόμενος ὑπὸ τοῦ Ὥρου καταπολεμεῖται εἰς δύω ἄλλας μάχας, καὶ φεύγει ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς τὴν αὐχμηράν του ἔρημον, ἀφίνων τῷ Ὥρῳ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα τὸ κράτος καὶ τὴν βασιλείαν. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μεταξὺ τῶν ἀγγέλων τοῦ ὑψίστου ἐν οὐρανοῖς καὶ τῶν ἀγγέλων τοῦ Διαβόλου. «Καὶ ἐγένετο πόλεμος » ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ Μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ » ἐπολέμησαν κατὰ τοῦ δράκοντος, καὶ ὁ δράκων » ἐπολέμησε καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἴσχυ- » σαν, οὔτε τόπος εὑρέθη αὐτῶν ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ· » καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, » ὁ καλούμενος Διάβολος, καὶ ὁ Σατανᾶς, ὁ πλα- » νῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, » καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν· - - - » καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, » ἐδίωξε τὴν γυναῖκα ἥτις ἔτεκε τὸν ἄῤῥενα, - - - » καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ὀπίσω τῆς γυναικὸς ἐκ τοῦ » στόματος αὐτοῦ ὕδωρ ὡς ποταμὸν, ἵνα ταύτην » ποταμοφόρητον ποιήσῃ. (Ἀποκάλυψ. ιβ'. 7—9. » 13. 15.)—Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ » τοῦ οὐρανοῦ - - - καὶ ἐκράτησε τὸν δράκοντα, » τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον, ὅς ἐστὶ Διάβολος καὶ Σα- » τανᾶς, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη, - - - καὶ μετὰ » ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον· - - - καὶ » ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ Σατα- » νᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ καὶ ἐξελεύσεται πλα- » νῆσαι τὰ ἔθνη - - - συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς πό- » λεμον· - - - καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐ- » βλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ θείου - - - » καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς » αἰῶνας τῶν αἰώνων.» (Ἀποκάλυψ. κ'. 1—3. 7—8. 10).

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Μηνὶ Ἀπριλίῳ 1865.

Τ. Δ. ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ ἰατρός.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

---

(1) «Νείλου δὲ ἀνάβασιν σημαίνοντες, ἣν καλοῦσιν Αἰ- » γύπτιοι ΝΟΥΝ, - - - λέοντα γράφουσιν, - - - ἐπεὶ » δὴ ὁ ἥλιος εἰς λέοντα γενόμενος πλείονα τὴν » ἀνάβασιν τοῦ Νείλου ποιεῖται, ὥστε ἐμμένων τῷ ζῳδίῳ » τούτῳ τὸ δίμοιρον τοῦ νέου ὕδατος πλημμυρεῖ πολλά- » κις.» Ὡραπόλ. Ι. κά. — «Ὅτε Νεῖλος ἐπάγει νέον ὕ- » δωρ ταῖς Αἰγυπτίων ἀρούραις ἡλίου τὸν λέοντα πα- » ροδεύοντος.» Πλούταρχ. περὶ Ἴσιδ. 38.—Ἡλίου » τὰ πρῶτα συνερχομένοιο λέοντι. « (αὐτόθι). — Τῆς » γὰρ πληρώσεως τὴν ἀρχὴν ἀπὸ θερινῶν τροπῶν ποιού- » μενος [ὁ Νεῖλος] αὔξεται μέχρι τῆς ἰσημερίας τῆς με- » τοπωρινῆς. « Διόδωρ. Ι. 36. —Φησὶ γὰρ [Ἀγαθαρχίδης » ὁ Κνίδιος] κατ' ἐνιαυτὸν ἐν τοῖς κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν ὄ- » ρεσι γίνεσθαι συνεχεῖς ὄμβρους ἀπὸ θερινῶν τροπῶν μέ- » χρι τῆς μετοπωρινῆς ἰσημερίας. Εὐλόγως οὖν τὸν Νεῖ- » λον ἐν μὲν τῷ χειμῶνι συστέλλεσθαι, τὴν κατὰ φύσιν ἔ- » χοντα ῥύσιν ἀπὸ μόνων τῶν πηγῶν, κατὰ δὲ τὸ θέρος » διὰ τοὺς ἐκχεομένους ὄμβρους λαμβάνειν τὴν αὔξησιν.» » Διόδωρ. Ι. 41.

(2) «Τούτους δὲ τοὺς Θεοὺς [τὸν Ἥλιον καὶ τὴν Σελήνην] » ὑφίστανται τὸν σύμπαντα κόσμον διοικεῖν, τρέφοντάς τε » καὶ αὔξοντας πάντα τριμερέσιν ὥραις, ἀπράτῳ κι- » νήσει τὴν περίοδον ἀπαρτιζούσαις, τῇ τε ἐαρινῇ καὶ » θερινῇ καὶ χειμερινῇ». Διόδωρ. Ι. 11.— « Κατ' » ἐκείνους γὰρ τοὺς χρόνους τὸν ἐνιαυτὸν ἀπαρτίζεσθαι τέτ- » ταρσι μησὶ, τοῖς γινομένοις κατὰ τὰς ἑκάστων τῶν χρό- » νων ὥρας, οἷον ἔαρος, θέρους, χειμῶνος. » » (αὐτόθι Ι. 26.).

(1) « Δύσιν δὲ λέγοντες [Αἰγύπτιοι] κροκόδειλον κεκυφότα ζωγραφοῦσιν.» Ὡραπόλ. Ι. ξθ'. — «Σκότος δὲ λέγοντες, κροκοδείλου οὐρὰν ζωγραφοῦσιν.» Αὐτόθι Ι. ό.

(2) «Κροκόδειλος πειρατὴν ἢ φονέα, ἢ οὐδὲν ἧττον ἀπονενοημένον ἄνθρωπον σημαίνει,» Ἀρτεμίδωρ. Ὀνειροκρ. III. 2. «Τέκνα ἐπιβουλευόμενα ταῖς μητράσιν σημῆναι βουλόμενοι [Αἰγύπτιοι] ἔχιδναν ζωγραφοῦσιν. » Ὡραπόλ. II ξ'. «Ἄνθρωπον ἐχθρὸν, ἑτέρῳ ἴσῳ ἐναντιούμενον σημῆναι θέλοντες, σκορπίον καὶ κροκόδειλον ζωγραφοῦσιν.» αὐτόθ. II. λέ. «Ὁ σκορπίος εἰς ἐχθρὸν κακοῦργον καὶ ὀλιγόδοξον κρίνεται.» Ἀχαμάτου Ὀνειροκρ. 162.

(3) Sol exaltatur in ariete, in libra dejicitur. Firmicus Viii. 12.

ΑΙ ΔΥΟ ΕΞΑΔΕΛΦΑΙ.

ΔΙΗΓΗΜΑ ΝΑΥΤΙΚΟΝ

ὑπὸ

G. DE LA LANDELLE.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

(Συνέχ. Ἴδε φυλλάδ. 364 — 366.)

Ζ'.

Ἀφ' οὗ ὡδήγησεν εἰς τὴν ξηρὰν τὴν οἰκογένειαν Δεγαλὲ, ὁ φροντιστὴς ἐπανῆλθεν εἰς τὸ πλοῖον ἔνθα περιέμενεν αὐτὸν ὁ Μονταιγλών. Οἱ ἄνδρες τῆς φυλακῆς εἰργάζοντο ὅπως ἐπαναφέρωσι τὰ τοῦ πλοίου εἰς τὴν συνήθη τάξιν· παραπετάσματα, ἄνθη, σκηναὶ καὶ φανοὶ ἐγίνοντο ἄφαντα κατ' ὀλίγον, ὁ δὲ Μαστρο-Ματθαῖος ἐπετήρει τὴν διάλυσιν τῶν ἐξ ὅπλων τροπαίων καὶ τοῦ πολυελαίου ὃν εἶχε κατασκευάσει. Ὁ κυβερνήτης Βωμορὲν, ὁ ἰατρὸς Ἐστουρζὼ καὶ οἱ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ εἰσῆλθον ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς θαλάμους αὐτῶν.

Οἱ δύο ἀντίζηλοι, ἀπηλλαγμένοι οὕτως ἐνοχλητικῶν μαρτύρων, ἐκοινοποίησαν ἀλλήλοις πᾶν ὅ,τι εἶχε συμβῆ μεταξὺ τῆς νέας καὶ ἑκάστου αὐτῶν· ὅτε δὲ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς ἤοξατο διαλυόμενον, ἐκάθηντο εἰσέτι εἰς τὸ ἐπίστεγον, ὁμιλοῦντες περὶ τῶν σκοπῶν, τῶν φόβων, τῶν ἐλπίδων αὐτῶν. Ἡ κρίσιμος ὥρα ἐπλησίαζεν· ὁ Μονταιγλὼν εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ὁμιλήσῃ αὐθημερόν· ὁ δ' Ἐρνέστος ἐπεθύμει μὲν νὰ βραδύνῃ μέχρις ὅτου λάβῃ ἀπάντησιν εἰς δευτέραν ἐπιστολὴν, ἣν εἶχε γράψει πρὸ δύο μηνῶν, ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον καιρὸς ὑποχωρήσεως, ἀφ' οὗ ὁ ἀξιωματικὸς εἶχεν εἰπεῖ τῇ Ἔμμᾳ ὅτι ἔμελλε νὰ ὁμιλήσῃ τὸν πατέρα αὐτῆς. Ὁ φροντιστὴς ᾐσθάνετο ὅτι ἐχρεώστει νὰ μιμηθῇ τὸ παράδειγμα τοῦτο, ἐσκέπτετο δὲ τίνι τρόπῳ ἠδύνατο νὰ μὴ διακυβεύσῃ τὸ πᾶν, ὅτε, τῆς θαλάσσης γαληνιώσης καὶ τοῦ οὐρανοῦ αἰθρίου ὄντος, ὁ δρόμων συνεταράχθη μετὰ πολλοῦ τῶν ἀλύσεων κρότου, ἡ δὲ θάλασσα ἐκυμάτισεν ἐπὶ μακρόν.

« Ἀνεμοστρόβιλος !

— Πυρκαϊά !

— Σεισμός ! »

Ἰδοὺ αἱ τρεῖς φωναὶ τῶν ἀνδρῶν τῆς φυλακῆς. Νέφος κονιορτοῦ, ὅμοιον πυκνῷ καπνῷ, ἐκάλυψε τὴν πόλιν.

« Ἅπαντες εἰς τὸ κατάστρωμα ! ἀνέκραξεν ὁ Μονταιγλὼν, λαμβάνων τὴν ἀρχὴν καί τοι μὴ ὢν τῆς ὑπηρεσίας, ἐπειδὴ ἁπλοῦς δόκιμος εἶχεν ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν τετραωρίαν. — Ἅπαντες εἰς τὸ κατάστρωμα ! Ἀκατῖται ! Πρωτολεμβῖται ! δευτερολεμβῖται ! τριτολεμβῖται ! . . . Οἰακιστὰ, ὕπαγε νὰ εἰδοποιήσῃς τὸν κυβερνήτην ὅτι ἔγινε σεισμός. Ἐξυπνίσατε τοὺς ἰατροὺς, τοὺς ἀξιωματικοὺς, τοὺς δοκίμους ! . . . Τὴν ἀντλίαν εἰς τὴν ἄκατον ! πελέκεις ! πτύα ! σχοινία ! σύσπαστα ! κάδδους ! »

Τὸ πλήρωμα καὶ τὸ ἐπιτελεῖον συνῆλθον ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ εἰς τὸ κατάστρωμα.

Τὴν πρώτην οἰμωγὴν τῶν κατοίκων εἶχεν ἀκολουθήσει τρομερὸς πάταγος· ἅπαντα τὰ πέτρινα κτίρια κατέῤῥευσαν ἐντὸς ὀλίγων δευτερολέπτων· δύο ὁριζόντειοι δονήσεις εἶχον κλονήσει πρῶτον, μία δὲ κάθετος κατέῤῥιψεν ἔπειτα αὐτά.

Σιγὴ νεκρώσιμος διεδέχθη τὴν καταστροφήν· ἀλλ' ὅτε ἡ ἀπελπισία ἀντικατέστησε τὸν τρόμον αἱ οἰκτρότεραι κραυγαὶ ἀντήχησαν πάλιν· αἱ φωναὶ τῶν ζώων, οἱ θρῆνοι τῶν τραυματιῶν καὶ τῶν θνησκόντων ἠκούοντο ἀδιακόπως ἐν τῇ ἡσυχωτέρᾳ καὶ βαρυτέρᾳ τῆς συνήθους ἀτμοσφαίρᾳ.

« Κύριε πλοίαρχε, ζητῶ νὰ μὲ ἀναθέσετε τὴν διοίκησιν τῆς ἀκάτου ! εἶπεν ὁ Μονταιγλὼν πρὸς τὸν κυβερνήτην Βωμορὲν ἀναβάντα εἰς τὸ κατάστρωμα.

— Εἶναι δικαίωμά σας, κύριε· ὑπάγετε ! »

Ὁ ἰατρὸς Ἐστουρζὼ ἐφάνη φέρων τὰ χειρουργικά του ἐργαλεῖα καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν βοηθῶν αὐτοῦ.

« Ἡ ἄκατος ἡτοιμάσθη ! ἡ ἀντλία ἐνετέθη ! ἄγωμεν, ἰατρὲ, εἶπεν ὁ Μονταιγλών.

— Σᾶς συνοδεύω καὶ ἐγώ, εἶπεν ὁ φροντιστής.

— Μὲ συγχωρεῖτε νὰ σᾶς ἀκολουθήσω ; ἠρώτησεν ὁ Μαστρο-Ματθαῖος τὸν Μονταιγλών.

— Ἔλα ! » ἀπήντησεν οὗτος.

Τριάκοντα θωρακῖται φέροντες πελέκεις καὶ διάφορα ἄλλα ἐργαλεῖα ἐπέβησαν εἰς τὴν ἄκατον· οἱ δὲ κωπηλάται ἀπώθησαν αὐτὴν καὶ ἐρείσαντες παρέβαλον πρώτην εἰς τὴν γέφυραν τῆς Σαβάνας. Δέκα ἄλλα ἐφόλκια, ἀποσταλέντα ταυτοχρόνως ἐξ ἄλλων πλοίων, ἐπλησίασαν διάφορα μέρη τῆς παραλίας. Ὅλα δὲ τὰ ἐφόλκια τοῦ δρόμωνος, πλήρη ἀνδρῶν, τὸ τοῦ κυβερνήτου Βωμορὲν τελευταῖον, ἔφθασαν μετ' ὀλίγον.

Ἡ λιθόκτιστος οἰκία τοῦ Κ. Δεγαλὲ, ὡς νεωστὶ οἰκοδομηθεῖσα, εἶχε καταῤῥεύσει μετὰ πλείστης εὐκολίας· οὐδὲ τοῖχος ἔμεινεν ὄρθιος.

Ἡ Ἔμμα ἔσφιγγε σπασμωδῶς τὴν χεῖρα τῆς τροφοῦ αὐτῆς· οὐδετέρα δὲ τούτων κατεβλήθη. Κατὰ τὰς πρώτας στιγμὰς ἔμειναν ἀκίνητοι, καταληφθεῖσαι ὑπὸ ἐμφύτου αἰσθήματος τρόμου. Ἀλλ' ἡ δέσποινα ἀνέλαβε γενναιότητα.

« Ὁ πατήρ μου, ὁ ἀδελφός μου ! ἂς ὑπάγωμεν εἰς βοήθειάν των, » ἀνέκραξε σύρουσα τὴν Καλυψώ.

Ὁρμήσασαι μεταξὺ τῶν ἐρειπίων, ἔτειναν τὸ οὖς καὶ ἤκουσαν θρήνους καὶ ἀσθενεῖς στεναγμούς· αἱ τρυφεραὶ αὐτῶν χεῖρες προσεπάθησαν ν' ἀνασηκώσωσι τὰ καταπεσόντα ξύλα, ἀλλὰ συνιδοῦσαι τὴν

ματαιότητα τῶν προσπαθειῶν αὐτῶν, κατέπεσαν δυσέλπιδες ἐπὶ τοῦ ἐκ ξύλων, πετρῶν καὶ κεράμων σωροῦ· ἡ δὲ νέα κόρη στηρίξασα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς τροφοῦ αὐτῆς ἤρχισε νὰ κλαίῃ.

Ἡ Καλυψὼ στρέψασα τὰ βλέμματα πρὸς τὸν λιμένα,

« Ἔρχεται βοήθεια ! ἀνέκραξεν, οἱ ναῦται ἔρχονται εἰς βοήθειαν ! »

Δὲν εἶχε δ' ἔτι τελειώσει τὰς λέξεις ταύτας καὶ ἡ Ἔμμα ὥρμησε πρὸς τὴν Σαβάναν, ὅπου πλῆθος πολὺ συνωθεῖτο· διελθοῦσα δ' αὐτὸ εὑρέθη ἐνώπιον τοῦ Μονταιγλών.

« Ὁ πατήρ μου ! ὁ ἀδελφός μου ἐτάφησαν ζῶντες· δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ σώσατε αὐτούς ! »

Ὁ ἀξιωματικὸς, ὁ φροντιστὴς, ὁ Μαστρο-Ματθαῖος, ὁ Καρτοννὲ καὶ εἴκοσιν ἄλλοι ναῦται ἠκολούθησαν τὴν Ἔμμαν. Ἡ ἀποβίβασις τῆς ἀντλίας ἐθεωρήθη περιττή· ὁ σεισμὸς συνέβη τοσοῦτον πρωΐ ὥστε εἰς οὐδὲν μέρος τῆς πόλεως ὑπῆρχεν ἀνημμένη φωτία.

Ἡ Σαβάνα παρίστα ἀπαίσιον θέαμα· ἄνδρες καὶ γυναῖκες αἰφνιδίως ἐξεγερθέντες τοῦ ὕπνου, ἡμίγυμνοι, ἐζήτουν βοήθειαν, ἐκπέμποντες κραυγὰς φρίκης· ἄθλιαι μητέρες ἐκράτουν παιδία ἐν μέρει καταπλακωθέντα· τραυματίαι ἐσύροντο τῇδε κακεῖσε· δυστυχεῖς κόραι, παράφρονες σχεδὸν, ἐκυλίοντο ἐπὶ τῆς κόνεως τῆς καλυπτούσης ἤδη τὸν δροσερὸν χόρτον τοῦ περιπάτου· καθ' ἕκαστον βῆμα ἔβλεπες ἀνθρώπους γονυπετῶς προσευχομένους, νομίζοντας ὅτι ἔφθασεν ἡ τελευταία ὥρα καὶ ὅτι ἡ γῆ ἔμελλε νὰ ἀνοιχθῇ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν. Ἐδέησεν ὅπως οἱ τὰ ἐφόλκια φυλάττοντες λεμβῖται ἀπωθήσωσι διὰ τῆς βίας τὸ πλῆθος τὸ θέλον νὰ ἐμβῇ εἰς αὐτά.

Ἡ φρουρὰ ἐξήρχετο τῶν φρουρίων καὶ τῶν στρατώνων, πλῆθος δὲ ἄπειρον λευκῶν, μαύρων, μιγάδων, συνέῤῥεε πανταχόθεν εἰς τὴν πλατεῖαν διὰ τῶν πληρούντων τὰς ὁδοὺς ἐρειπίων.

Ἐν τούτοις ὁ Μονταιγλὼν, ἐν μεγάλῃ στολῇ εἰσέτι, ἔδιδεν αὐτὸς τὸ παράδειγμα τῆς ἐργασίας· ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἐκλεκτοῦ αὐτοῦ ἀποσπάσματος κατέβαλλε σύντονον προσπάθειαν ὅπως ἐκκαθαρίσῃ τὰ ἐρείπια τῆς οἰκίας Δεγαλέ. Διοδός τις ἠνοίχθη ταχέως, ὁ δὲ Καρτοννὲ καὶ ὁ Μαστρο-Ματθαῖος εἰσώρμησαν· ὁ πρῶτος, ὅστις ἔφερεν ὁρμαθὸν σχοινίων, ἔδεσε τὴν ἄκραν τοῦ ἑνὸς εἰς δοκὸν βαστάζουσαν μέρος τῆς στέγης, καὶ ἀναρτηθεὶς ἐξ αὐτοῦ ὠλίσθησε μετὰ θαῤῥοῦς ἐντὸς τοῦ σκοτεινοῦ κενοῦ μέχρι τῶν θεμελίων.

« Ἀπ' ἐδώ ! ἀπ' ἐδώ ! Μαστρο-Ματθαῖε, εἶπεν. Ἀκούω κάτι τι. »

Ὁ Μονταιγλὼν, ἀφ' οὗ ἔδωκεν ὁδηγίας εἰς τοὺς ξυλουργοὺς καὶ τοὺς ναύτας, κατέβη τρίτος· διέκρινε δὲ τὴν φωνὴν τοῦ Ἰουλίου. Δύο μεσότοιχα ἐκρημνίσθησαν καί τινα ἔπιπλα ἐτέθησαν κατὰ μέρος ὡς ἐμποδίζοντα τὴν ἐργασίαν.

« Βοήθεια ! » ἔκραξε τὸ παιδίον, οὗτινος ἡ φωνὴ ὡδήγει τοὺς ἐργαζομένους.

Μετὰ δέ τινα λεπτὰ ὁ Μονταιγλὼν ἔφερεν ἀνὰ χεῖρας τὸν Ἰούλιον, καὶ ὁ φροντιστὴς ἤκουσε τὸν ἀξιωματικὸν καλοῦντα αὐτόν.

« Φροντιστά ! ἔλεγεν, εἰπὲ εἰς τὴν κυρίαν Ἔμμαν ὅτι ὁ ἀδελφός της ἐσώθη ! »

Ἡ ταπεινὴ καλύβη τῆς κυρὰ Κατερίνας εἶχεν ἀντιστῇ εἰς τὴν τριπλῆν δόνησιν· ἅμα δ' ὡς ἡ πρώτη στιγμὴ τῆς ἐκπλήξεως παρῆλθεν, ἡ γραῖα μιγὰς, τὰ παιδία, καὶ οἱ ἔγγονοι αὐτῆς ἐπορεύθησαν πρὸς τὴν οἰκίαν Δεγαλέ.

« Καλυψώ ! Καλυψώ ! ἀνέκραξεν ἡ ἀγαθὴ γυνὴ περιπτυσσομένη τὴν θυγατέρα της, ἐγλύττωσες, δόξαν νὰ ἔχῃ ὁ Θεός ! Καλυψώ μου ! κόρη μου ! ἀγάπη μου !

— Λυπήσου τὴν κυρίαν μου, μάνα· ὁ πατήρ της καὶ ὁ ἀδελφός της εἶναι ἐκεῖ !

— Παντοδύναμε Θεέ ! τί δυστυχία ! »

Οἱ φιλάνθρωποι κάτοικοι τοῦ Τροπιστηρίου περιεκύκλωσαν τὴν Ἔμμαν, ἧς ἡ λύπη προὐκάλει τὰ δάκρυα αὐτῶν. Εἰς ὅλα δὲ τὰ μέρη τῆς πόλεως, ὅπου οἱ ναῦται καὶ οἱ στρατιῶται διεσπάρησαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν ἀξιωματικῶν αὐτῶν, παρόμοια θεάματα ἐκίνουν τὸν οἶκτον.

« Ὁ Ἰούλιος ἐσώθη ! Θεέ μου, σὲ εὐχαριστῶ ! ἐψιθύρισεν ἡ Ἔμμα πρὸς τὴν ὁποίαν ὁ φροντιστὴς διεβίβασε τοὺς λόγους τοῦ Μονταιγλών. Ἀλλ' ὁ πατήρ μου ! ποῦ εἶναι ὁ πατήρ μου ; » Τὰ δὲ δάκρυα ἔπνιξαν τὴν φωνήν της.

« Ποῦ ἐκοιμᾶτο ὁ πατήρ σου, παιδάκι μου ; ἠρώτησεν ὁ Καρτοννὲ τὸν Ἰούλιον.

— Δεξιὰ ἀπὸ τὴν κάμαράν μου, ἐκεῖ, ἀπήντησεν ὁ παῖς.

— Ἐμπρός ! εἶπεν ὁ Μονταιγλών. Αἴ ! ἀπ' ἔξω ! στείλατέ μας ἀνθρώπους μὲ ἀξίνας. »

Ὁ ἀξιωματικὸς, ὁ Ματθαῖος, ὁ Καρτοννὲ καί τινες ναῦται καταβάντες μετὰ τὴν πρόσκλησιν τοῦ Μονταιγλών, ἐκρήμνιζον τὰ μεσότοιχα καὶ ἀφῄρουν τοὺς λίθους, ἀκολουθοῦντες τὰς ὁδηγίας τοῦ Ἰουλίου· ἐπειδὴ ὅμως ὑπῆρχε φόβος μή αἱ προσπάθειαι αὐτῶν ἐπενέγκωσι νέαν κατάπτωσιν, ὁ Μονταιγλὼν ἐσκόπει νὰ διακόψῃ τὰς ἐργασίας μέχρις οὗ θέσωσι στύλους, ὅτε ἠκούσθη στεναγμὸς πρὸς τὸ μέρος τὸ ὑποδειχθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου.

« Καρτοννὲ, εἶπεν ὁ Μονταιγλὼν, ἀναίβασε τὸν μικρὸν καὶ πρὶν καταβῇς βάλε ἓν σύσπαστον εἰς τὴν θέσιν τοῦ σχοινίου.

— Πολὺ καλὰ, κύριε ὑποπλοίαρχε, » εἶπεν ὁ

ἀρτεμονίτης καὶ ἀναγκάσας τὸν Ἰούλιον νὰ κρεμάσθῃ ἀπὸ τὸν λαιμόν του ἤρχισε τὴν ἀνάβασιν.

Ὁ ἀδελφὸς τῆς Ἔμμας δὲν εἶχε πληγωθῆ· ἡ σκέπη τῆς κλίνης αὐτοῦ εἶχε προφυλάξει αὐτὸν ἀπὸ τῆς πτώσεως τῆς στέγης, τὰ δὲ στρώματα εἶχον ἀμβλύνει τὴν σφοδρότητα τῆς πτώσεως αὐτοῦ μέχρι τῶν θεμελίων.

Οἱ ἐργαζόμενοι ἔξω ναῦται παρέλαβον τὸ παιδίον ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Καρτοννὲ καὶ ὡδήγησαν αὐτὸ εἰς τὴν Σαβάναν· ἡ δ' Ἔμμα ἁρπάσασα τὸν Ἰούλιον εἰς τὰς ἀγκάλας της·

« Καὶ ὁ πατήρ μου! ζῇ ἀκόμη; ἠρώτησεν.

— Εἶχεν ἀκουσθῆ ἡ φωνή του ὅταν ὁ κύριος Μονταιγλὼν εἶπε νὰ μ' ἐπάρουν, » ἀπήντησεν ὁ Ἰούλιος.

Καθ' ὅσον δὲ οἱ ξυλουργοὶ καὶ οἱ ναῦται, μεθ' ὧν εἰργάζετο ὁ φροντιστής, ἐπλάτυνον τὸ ἄνοιγμα τῆς κορυφῆς, τὸ φῶς εἰσέδυε μέχρι τοῦ μέρους ἔνθα εὑρίσκετο ὁ Μονταιγλὼν, ὁ Μαστρο-Ματθαῖος καὶ οἱ σύντροφοι αὐτοῦ. Ὁ Καρτοννὲ εἶχεν ἀναρτήσει σύσπαστον, παρὰ τὸ σχοινίον τὸ ὁποῖον εἶχε χρησιμεύσει αὐτῷ κατ' ἀρχὰς ὅπως ὀλισθήσῃ, καὶ κατέβη διὰ τοῦ κάτω τροχίλου. Ὅτε δὲ ἤγγισε τὸ ἔδαφος ἠκούοντο καθαρῶς αἱ οἰκτραὶ οἰμωγαὶ τοῦ Κ. Δεγαλὲ καὶ ἠδύνατό τις νὰ διέδῃ αὐτὸν διὰ σωροῦ ἐρειπίων.

« Τὰ τέκνα μου! ἐψιθύριζεν ὁ δυστυχὴς διὰ φωνῆς ἐκπνεούσης.

— Ἐσώθησαν! ἀπήντησαν ταυτοχρόνως πάντες οἱ ἐργαζόμενοι.

— Ἐμπρός! θάρρος! ἀκόμη ὀλίγον! ἔλεγεν ὁ Μονταιγλὼν πρὸς αὐτούς· ἐπάρετε ἐκείνην τὴν δοκὸν, στήσατέ την ὀρθήν! ἀπ' ἐδώ! καλά! »

Ἡ δοκὸς ἐστήθη ἐγκαίρως ὅπως ἐμποδίσῃ νὰ ταφῶσιν οἱ ἀνδρεῖοι ναῦται ὑπὸ τὰ ἀπειλοῦντα νὰ καταπέσωσιν ἐρείπια· ἔγινε δέ τις κατάπτωσις εἰς τὸ μέρος ὅθεν εἶχον σύρει τὸν Ἰούλιον· ἀλλ' ὁ κίνδυνος ἐδιπλασίαζε τὸν ζῆλον καὶ ἤδη ἀφῄρουν τοὺς ὄγκους οἵτινες ἦσαν ἐπὶ τοῦ ἀποίκου.

Ὁ Κ. Δεγαλὲ ἦτο ὅλος πληγή· ὁ ἀριστερὸς βραχίων καὶ τὰ δύο αὐτοῦ σκέλη εἶχον συντριβῆ· τεμάχια ξύλων εἶχον ἐμπηχθῆ εἰς τὸ σῶμα, ἡ κεφαλὴ ὅμως καὶ τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος ἦσαν σῶα· ἀνέπνεεν ἔτι, ἀλλ' αἱ ὀδύναι ἦσαν τοσαῦται, ὥστε ἐπνευστία καὶ ἐσιώπα, σιωπὴν πένθιμον· τὰ ἑτεροπλανῆ αὐτοῦ βλέμματα οὔτε κἂν τὴν φυσικὴν ὀδύνην ἐξέφραζον.

Πρὸς τὴν θέαν τοῦ δυστυχοῦς τούτου ὁ Μονταιγλὼν κατελήφθη ὑπὸ οἴκτου βαθέως, ἀλλὰ δὲν ἐπαύσατο διευθύνων τὴν ἐργασίαν μετὰ φαινομένης ἀταραξίας, διότι ὑπάρχουσι στιγμαὶ καθ' ἃς ἡ ἀληθὴς γενναιότης συνίσταται εἰς τὸ νὰ νικᾷ τις τὰς συγκινήσεις αὐτοῦ καὶ διατηρῇ τὸ αἷμα ψυχρὸν καὶ τὸν νοῦν ἕτοιμον.

Τέσσαρες ἄνδρες ἔθεσαν τὸν Κ. Δεγαλὲ, εὑρισκόμενον πάντοτε ἐπὶ τοῦ στρώματος, ὑπὸ τὸ σύσπαστον τὸ ἀναρτηθὲν ὑπὸ τοῦ Καρτοννέ. Ὁ ἀρτεμονίτης προσήρτησεν αὐτὸν στερεῶς, ἀνεκρεμάσθη δὲ καὶ αὐτὸς εἰς τὸ πλησίον σχοινίον ὅπως ὑποστηρίζῃ κατὰ τὴν ἀνάβασιν τὸν τραυματίαν, ὃν ὁ φροντιστὴς καὶ οἱ ἔξωθεν ἄνδρες ἀνέσυρον, δάντος τοῦ Μονταιγλὼν σημεῖον. Ὁ Μαστρο-Ματθαῖος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐξηκολούθησαν ἀνασκάπτοντες, δὲν ἀνεῦρον δὲ ἢ πτώματα μαύρων δούλων. Ὁ ἀξιωματικὸς εἶχεν ἀναβῆ μετὰ τὸν Καρτοννέ.

Μετενεχθέντος δὲ τοῦ Κ. Δεγαλὲ εἰς τὴν Σαβάναν ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰκογενείας τῆς κυρὰ Κατερίνας, τῆς Καλυψοῦς, τῆς Ἔμμας καὶ τοῦ Ἰουλίου, νέα σκηνὴ ἀπελπισίας συνεκίνησεν ἁπάσας τὰς καρδίας. Ἡ νέα κόρη καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς ἔλαβον τὴν χεῖρα τοῦ πατρὸς καταβρέχοντες αὐτὴν διὰ δακρύων· ὁ δὲ γέρων, ῥίψας ἐπὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ βλέμμα ἀγάπης, ἐλειποθύμησεν.

Ὁ φροντιστὴς, μετά τινων ναυτῶν, προσέδραμε· κατασκευάσαντες δὲ φορεῖον ἔθεσαν ἐπ' αὐτοῦ τὸν τραυματίαν καὶ ἐπεχείρησαν νὰ μετενέγκωσιν αὐτὸν εἰς τὴν καλύβην τῆς μιγάδος. Ὁ Μονταιγλὼν ἀνέθηκε τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἐργαζομένων εἰς τὸν Μαστρο-Ματθαῖον, προστάξας δ' αὐτοῖς ν' ἀνασκάψωσι τὰ ἐρείπια τῆς παρακειμένης οἰκίας, ὥρμησε μεταξὺ τοῦ πλήθους εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἰατροῦ Ἑστουρζώ.

Ὁ ἰατρὸς εἶχεν ἤδη σχηματίσει θεραπευτήριον ἐπὶ τῆς πλατείας· ἔχων περὶ ἑαυτὸν τοὺς βοηθοὺς καὶ νοσοκόμους καὶ περιστοιχιζόμενος ὑπό τινων στρατιωτῶν φυλαττόντων τὴν τάξιν, ἀνέπτυξε περὶ τὴν θεραπείαν τῶν τραυματιῶν ζῆλον οὐχ ἧττονα ἐκείνου τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀναδείξει πρό τινων ὡρῶν διευθύνων τὰς ἐπὶ τοῦ πλοίου διασκεδάσεις. Ἐτελείωνε δὲ σπουδαίαν ἐγχείρισιν ὅτε ὁ ἀξιωματικὸς ἔφθασε μέχρις αὐτοῦ.

« Ἰατρέ! εἶπεν, ἐλθὲ σὲ παρακαλῶ εἰς τὴν καλύβην τῆς κυρὰ Κατερίνας· ὁ κύριος Δεγαλὲ εἶναι εἰς κακὴν κατάστασιν καὶ ἔχει ἀνάγκην τῆς βοηθείας σου. Ἀκολούθει με, σὲ ἱκετεύω. »

Ὁ ἰατρὸς δοὺς ὁδηγίας τοῖς βοηθοῖς αὐτοῦ καὶ ὑποσχεθεὶς ὅτι ἤθελεν ἐπανέλθει ταχέως, διέσχισε τὸ πλῆθος ὅπως πορευθῇ εἰς τὸ ῥηθὲν μέρος, ἀκολουθούμενος ὑφ' ἑνὸς νοσοκόμου φέροντος χειρουργικά τινα ἐργαλεῖα.

Ἤδη γυναῖκές τινες εἶχον πλύνει τὰς καθημαγμένας πληγὰς καὶ παρασκευάσει πανία καὶ ξαντόν· ὁ δὲ τραυματίας, ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐφαίνετο ἐννοῶν τὰ γινόμενα περὶ αὐτόν.

Ἡ Ἔμμα καὶ ὁ Ἰούλιος ἵσταντο παρὰ τὸ προσκεφάλαιον κεραυνόπληκτοι, ὠχροὶ, μὴ κλαίοντες πλέον.

Ὁ Μονταιγλὼν εἰσῆλθε μετὰ τοῦ ἰατροῦ ὅστις, ἐξετάσας ἐπιμελῶς τὰς πληγὰς καὶ τὰ κατάγματα, ἐνόησεν ὅτι οὐδεμία ὑπελείπετο ἐλπίς· ἠρκέσθη λοιπὸν εἰς τὸ νὰ ἐγκρίνῃ τὰ πραχθέντα, ἐπέδεσε τὰ μᾶλλον βεβλαμμένα μέρη, ἐσταμάτησε πρὸς ὥραν τὴν αἱμορραγίαν καὶ δὲν ἀπήντησεν εἰς τὴν Καλυψὼ ἥτις ἐζήτει λέξιν παρηγορίας.

« Εἶναι ἄνθρωπος χαμένος, εἶπε ταπεινῇ τῇ φωνῇ πρὸς τὸν Μονταιγλὼν· ἡ ὑπηρεσία μου μὲ ἀναγκάζει νὰ ἀναχωρήσω· ἐδὼ ἡ βοήθειά μου εἶναι περιττή. »

Καὶ ὁ ἰατρὸς ἐξῆλθεν· ἐκ δὲ τῆς κινήσεως τῶν χειλέων αὐτοῦ, ἐκ τῆς ἐκφράσεως, ἀρκούντως ψυχρᾶς ἄλλως τε, τοῦ προσώπου αὐτοῦ, οἱ παρόντες ἐνόησαν τὸ πᾶν· ἡ Ἔμμα ἐγονυπέτησεν, ἡ δὲ Καλυψὼ ἤρχισε νὰ κλαίῃ.

« Τέκνα μου! Τέκνα μου! ὀρφανά! κατεστραμμένα! ἀπροστάτευτα! » ἐψιθύρισεν ὁ δυστυχὴς πατήρ.

Αἱ γυναῖκες τῆς οἰκίας ἔδωκαν αὐτῷ δυναμωτικόν τι τὸ ὁποῖον ἐζωογόνησεν αὐτὸν πρὸς στιγμήν.

« Κύριοι ἐξηκολούθησεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Μονταιγλὼν καὶ τὸν φροντιστὴν, σᾶς ἐξορκίζω ἐν ὀνόματι τοῦ θεοῦ νὰ μὴ τὰ ἐγκαταλίπετε.

— Κύριε Δεγαλὲ, ἀπήντησε σοβαρῶς ὁ Μονταιγλὼν, μὴ ἀνησυχεῖτε περὶ αὐτῶν. Ἔμελλον σήμερον νὰ ζητήσω παρ' ὑμῶν τὴν χεῖρα τῆς κυρίας Ἔμμας καὶ ὁ φίλος μου Ἐρνέστος Πορταντὶκ ἐσκόπευε νὰ πράξῃ τὸ αὐτό. Ὅ,τι καὶ ἂν συμβῇ, θέλομεν εἶσθαι ἀμφότεροι ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν οἰκογένειαν ὑμῶν. »

Ὁ φροντιστὴς ἐπεκύρωσε μετὰ ζέσεως τὰ λεχθέντα, ἡ δὲ φυσιογνωμία τοῦ θνήσκοντος ἠκτινοβόλησεν ἐκ τῆς χαρᾶς.

« Εἴχομεν συμφωνήσει νὰ ὑποκύψωμεν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς κυρίας Ἔμμας, προσέθηκεν ὁ Ἐρνέστος.

— Ἂς ἐκλέξῃ λοιπὸν, ἐψιθύρισεν ὁ ἄθλιος πατὴρ, διὰ ν' ἀποθάνω ἥσυχος! »

Ὅλα τὰ βλέμματα ἐστράφησαν πρὸς τὴν νέαν κόρην, φέρουσαν εἰσέτι τὰ ἐνδύματα τοῦ χοροῦ, ὡραιοτέραν ὡς ἐκ τῶν δακρύων, τὴν κόμην ἔχουσαν λελυμένην, περίλυπον μέχρι θανάτου.

« Τὸ ἀπαιτεῖτε, πάτερ μου; » εἶπε προχωροῦσα ὑπερηφάνως πρὸς τοὺς νέους.

Ὁ θνήσκων ἔνευσε τὴν κεφαλήν.

« Κύριοι, εἶπεν ἡ Ἔμμα, σᾶς ἐκτιμῶ ἐπ' ἴσης· εἶμαι ὀρφανὴ, σήμερον εἶμαι πτωχὴ, σᾶς δέχομαι ὡς προστάτας· ἀλλ' ἡ δυστυχία μου εἶναι τόσον μεγάλη ὥστε δὲν τολμῶ νὰ ὑπακούσω εἰς τὸν πατέρα μου.

— Ἀποφασίσατε, κυρία, ἀπήντησαν ταυτοχρόνως ὁ Ἐρνέστος καὶ ὁ Μονταιγλών. »

Ἡ Ἔμμα ἐνόησε, προσιδοῦσα τὸν πατέρα, ὅτι χρέος αὐτῆς ἦτο νὰ ἐκλέξῃ· ἠκολούθησε λοιπὸν, μετὰ τοσαύτης ἀξιοπρεπείας, ὥστε ἐφαίνετο νικήσασα τὸ ἄλγος τῆς ψυχῆς.

« Ἡ καρδία μου δὲν θὰ ἐπηρεάσῃ τὴν ἐκλογήν μου. Μόνον τὸ μέλλον τοῦ ἀδελφοῦ μου μὲ κινεῖ ὑπὲρ ὑμῶν. Κύριε Μονταιγλὼν, δέχεσθε τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτῷ τῷ ὅρῳ; »

Ὁ ἀξιωματικὸς ἔλαβε τὴν χεῖρα τῆς Ἔμμας καὶ ἐγονυπέτησε παρὰ τὴν κλίνην τοῦ Κ. Δεγαλέ.

« Εὐχηθῆτε τὸν υἱόν σας, εἶπεν αὐτῷ, καὶ βεβαιωθῆτε ὅτι θέλει ἐκπληρώσει ἐν συνειδήσει τὸ χρέος του. »

Ὁ Μονταιγλὼν καὶ ἡ Ἔμμα, φέροντες ἀμφότεροι τὰ κομψὰ ἐνδύματα τῆς προτεραίας, περιέμειναν εὐσεβάστως. Ὁ Κ. Δεγαλὲ εἶπε μετ' ἀγῶνος·

« Σᾶς εὐλογῶ, τέκνα μου! ὁ θεὸς μεθ' ὑμῶν! »

Ἔπειτα δ' ἔρριψεν ἐπὶ τῆς θυγατρὸς τελευταῖον βλέμμα ὑπερηφανείας καὶ ἀγάπης.

Ὅτε ὁ Μονταιγλὼν ἀνηγέρθη, εἶδε τὸν Ἐρνέστον τείνοντα αὐτῷ τοὺς βραχίονας· οἱ δύο δ' ἀντίζηλοι ἐνηγκαλίσαντο ἀλλήλους.

« Κύριε ὑποπλοίαρχε! εἶπεν ὁ Καρτοννὲ εἰσερχόμενος, σᾶς ζητοῦν ἐκεῖ πέραν· ἂν ἠμπορῆτε νὰ ἔλθετε . . .

— Ὑπάγετε νὰ ἐκτελέσετε τὰ εὐγενῆ σας χρέη, » εἶπε μετὰ ζέσεως ἡ Ἔμμα πρὸς τὸν ἀξιωματικόν.

Ὁ Μονταιγλὼν ἐχαιρέτισεν, ἠσπάσατο καὶ αὖθις τὴν χεῖρα τοῦ θνήσκοντος ἀποίκου καὶ ἐξῆλθε παρασύρων καὶ τὸν φροντιστήν.

Μετὰ δὲ τὴν ἔξοδον αὐτῶν ἐπεκράτησε σιγὴ ὑπὸ μόνων τῶν λυγμῶν καὶ τῶν προσευχῶν τῶν παρόντων διακοπτομένη. Ὁ Ἰούλιος καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ, κρατοῦντες τὰς χεῖρας ἀλλήλων, ἠτένιζον τὸν πατέρα· ἡ δὲ Καλυψὼ καὶ αἱ ἄλλαι γυναῖκες ἐθεώρουν περιττὸν νὰ ἐμπνεύσωσιν αὐτοῖς ἐλπίδας.

Ἔξω ἐπεκράτει πάντοτε θόρυβος καὶ ταραχή. Ὁ Διοικητὴς, οὗτινος ἡ ἐξοχικὴ οἰκία ἀπεῖχε τοῦ Φορ-Ρουαγιὰλ ἓν τέταρτον τῆς λεύγας, εἶχε φθάσει εἰς τὴν πόλιν· ἤδη εἰργάζοντο μετὰ πλείονος τάξεως εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τῶν ἐρειπίων, τὴν σωτηρίαν τῶν ταφέντων ὑπ' αὐτὰ καὶ τὴν βοήθειαν τῶν τραυματιῶν· οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ στρατιῶται ἐνησχολοῦντο εἰς ταῦτα καὶ οἱ μαῦροι ἐβοήθουν αὐτούς. Οἱ νεκροὶ ἐσωρεύοντο ἀτάκτως ἐντὸς φορτηγῶν ἁμαξῶν, ἄνευ διακρίσεως ἡλικίας, γένους ἢ χρώματος· μεγάλοι δὲ λάκκοι ἠνεῴχθησαν, ἐπληρώθησαν καὶ ἐσκεπάσθησαν ἀμέσως· καὶ τῶν ζώων δὲ τὰ πτώματα ἐτάφησαν ὅπως μὴ ἐπενέγκῃ ἡ σῆψις αὐτῶν λοιμόν. Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ διατηρηθῇ ἡ τάξις μεταξὺ τοῦ ἐντρόμου ὄχλου, καὶ νὰ τακτοποιηθῇ ἡ ἐργασία αὐτοῦ.

Ὁ Διοικητὴς, αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως, οἱ ἀξιωματι-

κοὶ τῆς φρουρᾶς καὶ τῶν πλοίων ἔλαβον αὐθωρεὶ τὰ ἀποτελεσματικώτατα καὶ φρονιμώτατα μέτρα. Οἱ ναῦται ἤριζον περὶ ζήλου· τὰ θεραπευτήρια ἐπολλαπλασιάσθησαν, ἡ πεῖνα προελήφθη, ἐγένετο δὲ φροντὶς περὶ κατοικίσεως τῶν μεινάντων ἄνευ ἀσύλου. Λέμβοι ἐβλήθησαν ἐπὶ τούτῳ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν καὶ πολλοὶ δυστυχεῖς κατέφυγον εἰς αὐτάς· σκηναὶ κατασκευασθεῖσαι ἐξ ἱστίων ἐστήθησαν ἐπὶ τῶν πλατειῶν, ἡ μεγαλειτέρα δ' αὐτῶν μετεβλήθη εἰς παρεκκλήσιον, διότι ἡ στέγη καὶ μέρος τῶν τοίχων τῆς ἐκκλησίας εἶχον κρημνισθῆ. Ὁ κλῆρος καὶ οἱ ἰατροὶ παρεῖχον τὴν βοήθειαν αὐτῶν τοῖς πάσχουσι. Τὰ διάφορα δὲ ταῦτα ἔργα διήρκεσαν δώδεκα ὁλοκλήρους ἡμέρας. Ὁ Μονταιγλὼν καὶ οἱ πιστοὶ αὐτοῦ ναῦται, ὁ Μαστρο-Ματθαῖος καὶ ὁ Καρτοννὲ ἐφαίνοντο πανταχοῦ μετὰ ζήλου καὶ ἀκαμάτου γενναιότητος· ὁ Ἐρνέστος κατετάχθη μεταξὺ τῶν ἐθελοντῶν νοσοκόμων· ὁ δ' ἰατρὸς Ἐστουρζὼ ἐξετέλεσε τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, κατὰ τὰς περιστάσεις ταύτας, μετὰ ζήλου ἀνωτέρου παντὸς ἐπαίνου.

Ἤδη τροφαὶ καὶ ἐπικουρίαι ἔφθανον ἐκ τῶν λοιπῶν ἀποικιῶν ἔνθα ἡ ἀγγελία τῆς καταστροφῆς εἶχε διαδοθῆ· οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως εἶχον καταφύγει εἰς τὰς ἐξοχὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς νήσου, ὅπου ἐτύγχανον φιλανθρώπου ὑποδοχῆς, ἄλλοι δ' ἐξενίζοντο ὑπὸ τὰς ξυλίνας καλύβας αἵτινες εἶχον διασωθῆ. Οἱ δρόμοι εἶχον καθαρισθῆ καὶ οἱ ἐργάται τῆς πόλεως μετὰ τῶν ἐκ τῶν γειτνιαζουσῶν νήσων σταλέντων εἶχον ἀρχίσει ν' ἀνοικοδομῶσι τὰ κτίρια. Οἱ ναῦται λοιπὸν, δὲν παρεῖχον πλέον ἢ ἀγγαρείας ὠργανισμένας οὕτως ὥστε ν' ἀναπαύωνται διαδοχικῶς.

Ὁ Κ. Δεγαλὲ εἶχεν ἐκπνεύσει ὀλίγας στιγμὰς ἀφ' οὗ ἠῤῥαβώνισε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ μετὰ τοῦ Μονταιγλών· οὗτος δὲ, θεὶς τὸ σῶμα ἐντὸς φερέτρου, συνώδευσεν αὐτὸ μέχρι τῆς ἐξοχῆς *Γαλέ*.

Καὶ ἐνταῦθα εἶχεν ἐπέλθει σημαντικὴ ζημία· μέγα μέρος τῆς οἰκίας εἶχε καταῤῥεύσει, καὶ πλῆθος δούλων ἐφονεύθησαν. Ὁ ἐπιστάτης ἐδέχθη τὸ σῶμα τοῦ κυρίου αὐτοῦ μετὰ φαινομένου σεβασμοῦ καὶ ἐνεταφίασεν αὐτὸ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἀξιωματικοῦ ὅστις ἔσπευσεν ὅπως ἀπέλθῃ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ εὐσεβοῦς τούτου καθήκοντος.

Ἀλλὰ μετὰ δέκα ἡμέρας ὁ Μονταιγλὼν ἐπανῆλθεν εἰς τὸ κτῆμα δι' ἄλλην αἰτίαν· συνωδεύετο ὑπὸ τοῦ Ἐρνέστου· ἀμφότεροι δ' εἶχον ἔλθει ὅπως ζητήσωσι παρὰ τοῦ ἐπιστάτου, ἐν ὀνόματι τῆς Ἔμμας, λόγον τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας. Ὁ ἐπιστάτης ἀπέφυγε τὴν πρότασιν, προφασιζόμενος τὰς ἐκ τῶν τελευταίων δυστυχημάτων δυσκολίας καὶ ζητῶν προθεσμίαν ὅπως τακτοποιηθῇ· ἀνάγκη λοιπὸν ὑπῆρξεν ὅπως ὑποκύψωσιν εἰς τὰς ὑπεκφυγὰς ταύτας, ὁ δ' ἐπιστάτης ἠδυνήθη ὡς ἐκ τούτου νὰ διοργανίσῃ ἔντεχνον ἀντίστασιν. Διετείνετο ὅτι ὁ Κ. Δεγαλὲ εἶχε συνάψει πρὸς αὐτὸν χρηματικὰς ἐνοχὰς ὅπως κτίσῃ τὴν οἰκίαν τοῦ Φορ-Ρουαγιὰλ καὶ ἔδειξε διάφορα ὁμόλογα. Ἐκ συμπτώσεως δὲ λίαν ὑπόπτου ἡ ἰδιοκτησία τῶν ἐπιζησάντων καὶ σώων δούλων ὡς καὶ ἡ τῶν καλλιτέρων γαιῶν ἐφαίνετο παραχωρηθεῖσα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἀποθανόντος.

Ὁ Μονταιγλὼν καὶ ὁ φροντιστὴς, ὅστις κατὰ τὰς περιπετείας ταύτας ἔδειξε θαυμαστὴν ἀφοσίωσιν, ὑπῆγαν ὅπως συμβουλευθῶσι νομομαθεῖς· ἀλλ' οὗτοι ἠρώτησαν αὐτοὺς τίνι δικαιώματι ἀνεμιγνύοντο εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν κληρονόμων τοῦ Κ. Δεγαλέ. Ἡ Ἔμμα καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς ἦσαν ἀνήλικες· ὁ ἐπιστάτης ἐπεδείκνυε τίτλους ἰδιοκτησίας, οἵτινες ἦσαν ἀκαταμάχητοι μετὰ τὸν σεισμὸν, ἐπειδὴ τὰ παραχωρητικὰ ἔγγραφα τὰ ὁποῖα, κατὰ τὸ λέγειν αὐτοῦ, εἶχον ἐγγραφῆ ἐπισήμως, εἶχον ἀπολεσθῆ, ὅλοι δ' οἱ δημόσιοι λειτουργοὶ, ὧν τὴν μαρτυρίαν ἐπεκαλεῖτο, εἶχον φονευθῆ.

Ὁ Μονταιγλὼν προσέφυγεν εἰς τὸν Διοικητὴν, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ παραπέμψῃ αὐτὸν εἰς τὰς δικαστικὰς ἀρχάς· ἀλλ' ἔπρεπε τὰ τέκνα τοῦ Κ. Δεγαλὲ ν' ἀντιπροσωπεύωνται ὑπὸ ἐπιτρόπου, ὁ μόνος δὲ συγγενὴς αὐτῶν, ὁ δυνάμενος νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐντολὴν ταύτην, ἦτο ὁ εἰς Βρὲστ θεὶς των Κ. Γραιγκούρ. Ἐν τούτοις ὁ ἐπιστάτης ἀνεύρισκε καθ' ἑκάστην, ὡς ἐκ θαύματος, νέα ἔγγραφα, καθ' ὅλους τοὺς κανόνας, ἅτινα ἐξησφάλιζον αὐτὸν κατὰ τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἀγωγῶν· ὅθεν καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς δὲν ἐθεώρησε καθῆκον νὰ ἐνεργήσῃ ἀνάκρισιν.

« Εἶναι θετικὸν, ἔλεγεν, ὅτι ὁ Κ. Δεγαλὲ εἶχεν ἀφήσει τὴν πλήρη διαχείρισιν τοῦ κτήματος εἰς τὸν ἐπιστάτην αὐτοῦ, καὶ ὅτι εἶχε κάμει πρὸς αὐτὸν σημαντικὰς παραχωρήσεις. Ἀνέκαθεν ἐξέφραζε τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ μεταβάλῃ τὴν κατάστασίν του εἰς μετρητὰ, καὶ εἶναι πασίγνωστον ὅτι ὁ ἐπιστάτης του τὸν εἶχε δανείσει, κατὰ διαφόρους ἐποχὰς, κεφάλαια διὰ τὴν εἰς τὴν πόλιν οἰκοδομήν του καὶ διὰ τὰ ἔξοδά του, τὰ ὁποῖα ὑπερέβαινον πολὺ τὸ εἰσόδημά του. Καὶ ἔπειτα πῶς νὰ σφραγίσωμεν; ἔχομεν ἀπείρους ἐργασίας καὶ ἡ οἰκία τῆς ἐξοχῆς εἶναι κατὰ τὸ ἥμισυ κρημνισμένη. »

Οὕτως ὁ καιρὸς, αἱ περιστάσεις, αὐτὴ ἡ θέλησις τῶν δικαστικῶν, τὰ πάντα ἀντέπραττον κατὰ τῶν δύο ὀρφανῶν.

Μετὰ καταστροφὴν ἐπενεγκοῦσαν τὴν δυστυχίαν τοῦ τρίτου τῶν κατοίκων, πολλαπλασιάσασαν τὰς ὑποθέσεις, ἐλαττώσασαν δὲ σημαντικῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπαλλήλων· μετὰ τὸν θάνατον πλείστων εἰδικῶν λειτουργῶν καὶ τὴν καταστροφὴν τῶν ἀρχείων, ὅτε ἀνάγκη κατεπείγουσα ὑπῆρχεν ὅπως ληφθῇ

πρόνοια περὶ τῆς διατροφῆς, τῆς κατοικίσεως καὶ αὐτῆς τῆς ἐνδυμασίας τοῦ πληθυσμοῦ ὁλοκλήρου πόλεως, αἱ καταγγελίαι τοῦ Μονταιγλὼν καὶ τοῦ φίλου αὐτοῦ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπισύρωσιν ἀρκοῦσαν προσοχήν. Μόλις ἠξιώθησαν ἐνδείξεών τινων συμπαθείας καὶ ἐνόησαν ὅτι ἡ ἐπιτυχία ἐξήρτητο ἐκ βραδειῶν δικονομικῶν διατυπώσεων, αἵτινες καὶ αὐταὶ οὐδόλως ὑπισχνοῦντο αἴσιον τέλος, διότι ὁ ἐπιστάτης, ἀρχαῖος δικηγόρος, ἔμπειρος περὶ τὰς στρεψοδικίας τῆς ἀποικιακῆς νομοθεσίας, οὐδὲ στιγμὴν ἔχανεν ὀχυρούμενος ὄπισθεν πολυαρίθμων δικογραφιῶν, ἐπιστολῶν καὶ παντοειδῶν ἐγγράφων.

Τὸ δ' ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ καταστροφὴ τῆς Ἔμμας καὶ τοῦ Ἰουλίου.

Οἱ δύο φίλοι, ἀφ' οὗ ἔδραμον, ἐνήργησαν, συνεζήτησαν ἐπὶ ἕνα μῆνα, ἐνόμισαν πρέπον ν' ἀναγγείλωσι τὰ συμβαίνοντα εἰς τὴν νέαν· ἐπορεύθησαν λοιπὸν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς κυρὰ Κατερίνας, ἥτις εἶχε παραχωρήσει τῇ Ἔμμᾳ τὸ ὡραιότερον τῶν δωματίων αὐτῆς· ἀφ' οὗ δ' ὁ Μονταιγλὼν ἐξέθηκε τὸ πᾶν, ἠκολούθησεν οὕτως·

« Κυρία, ὑπομείνατε μετὰ γενναιότητος καὶ αὐτὸ τὸ δυστύχημα. Εἶσθε σύζυγός μου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ, ὅ,τι ἂν συμβῇ, ὅσα ἔχω σᾶς ἀνήκουν. Καὶ σὺ, Ἰούλιε, προσέθηκε λαμβάνων τὴν χεῖρα τοῦ παιδὸς, εἶσαι ἀδελφός μου, υἱός μου. Ἔχε ἐμπιστοσύνην εἰς ἐμέ. Ἂς ὑπάγωμεν εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ ταχύτερον· ἂς ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὴν σκηνὴν ταύτης τῆς λύπης.

— Κυρία, προσέθηκεν ὁ φροντιστὴς, θὰ εὕρετε εἰς τὴν Γαλλίαν οἰκογένειαν, ἥτις τρέφει πρὸς ὑμᾶς ἀγάπην τῆς ὁποίας εἶσθε ἀξία.

— Κύριοι, ἀπήντησεν ἡ Ἔμμα, τῆς ὁποίας ὁ χαρακτὴρ εἶχε μεγαλυνθῆ μετὰ τὰ τελευταῖα συμβάντα, τὰ ὀρφανὰ σᾶς εὐγνωμονοῦν διὰ τὸν φιλάνθρωπον ζῆλόν σας· θὰ ἀκολουθήσωμεν μέχρι τέλους τὰς συμβουλὰς ὑμῶν. »

Ὁ φροντιστὴς ἐθαύμαζε τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ὑπομονὴν τὴν ὁποίαν ἡ Ἔμμα ἐδείκνυε καθ' ἑκάστην· ἡ νέα κόρη εἶχε μεταβληθῆ εἰς γυναῖκα γενναίαν καὶ θαυμαστὴν· αὕτη ἐνεψύχου τὸν ἀδελφὸν καὶ τοὺς περιστοιχίζοντας αὐτήν. Δὲν παρεπονεῖτο, καὶ μόνον ἐπὶ τοῖς παθήμασι τῶν ἄλλων ἐφαίνετο λυπουμένη· εἶχε λόγους παραμυθίας διὰ τοὺς δυστυχεῖς, τοὺς ὁποίους συνέσταινεν εἰς τοὺς δύο αὐτῆς προστάτας, διότι ὁ Ἐρνέστος καὶ ὁ Μονταιγλὼν παρεκλήθησαν πολλάκις ὑπ' αὐτῆς ὅπως βοηθήσωσι πτωχοὺς, τοὺς ὁποίους εἶχεν οἰκτείρει, καὶ περὶ τῶν ὁποίων ἐφρόντισαν οὗτοι μετὰ τοῦ συνήθους αὐτῶν ζήλου.

Ἡ θέλησις τῆς Ἔμμας ἐξέπληττε πάντας τοὺς γνωρίσαντας αὐτὴν ἐλαφρὰν, γελόεσσαν, ἄφροντιν καὶ ἀποδεχομένην μετὰ μέθης τὰς λατρείας εἰς ἃς εἶχε συνειθίσει ἀπὸ τῆς παιδικῆς αὐτῆς ἡλικίας.

Ὁ δρόμων *Δάφνη* διετάχθη ὅπως ἑτοιμασθῇ νὰ ὑποστρέψῃ εἰς Γαλλίαν.

Ὁ Μονταιγλὼν κατώρθωσεν εὐκόλως νὰ δοθῇ ἡ ἄδεια εἰς τὴν Ἔμμαν, τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς καὶ τὴν πιστὴν Καλυψὼ νὰ ἐπιβῶσι τοῦ πλοίου. Ὁ ἀξιωματικὸς ἐζήτησε δι' ἑαυτὸν φιλοξενίαν παρὰ τοῦ φροντιστοῦ, ὅστις παρεχώρησεν αὐτῷ τὸ ἥμισυ τοῦ θαλάμου αὐτοῦ· ἡ δ' Ἔμμα κατέλαβε τὸν θάλαμον τοῦ μνηστῆρος αὐτῆς, παρεσκευάσαντος αὐτὸν ἐπὶ τὸ κομψότερον καὶ ἀνετώτερον.

Ἀλλ' ἐν ᾧ ὁ δρόμων παρεσκευάζετο πρὸς ἀπόπλουν, διωρθοῦντο δ' ἐπὶ τούτῳ τὰ χρησιμεύσαντα εἰς τὰς σκηνὰς ἱστία καὶ ἐγίνετο προμήθεια τροφῶν καὶ ὕδατος ποσίμου, ὁ νέος ὑποπλοίαρχος ἐπεχείρησε νέαν ἀπόπειραν ὅπως διασώσῃ μέρος τοὐλάχιστον τῆς περιουσίας τῶν ὀρφανῶν. Ἐπορεύθη λοιπὸν μόνος εἰς τὴν ἐξοχὴν ὅπως προτείνῃ τῷ ἐπιστάτῃ συμβιβασμόν.

Ἀλλ' ὁ ἐπιστάτης, αἰσθανόμενος ἑαυτὸν ἰσχυρὸν, δὲν ὑπεχώρει· ἡ δὲ συνομιλία διήρκεσε πολὺ καὶ ἐτραχύνθη βαθμηδόν.

« Κύριε, πρόσεχε, εἶπε τέλος ὁ Μονταιγλών· εἶμαι πλούσιος, θὰ ἐξοδεύσω δὲ καὶ ὅλην μου τὴν κατάστασιν εἰς αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν. Εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ θριαμβεύσῃ ἡ δικαιοσύνη.

— Τί ἐννοεῖτε, κύριε; ἀνέκραξεν ὁ ἐπιστάτης.

— Ὅτι δὲν ἀγαπῶ μὲν τὰς δίκας, ἀλλ' ὅτι θὰ ἀναγκασθῶ νὰ καταντήσω ἐκεῖ καὶ τόσον χειρότερα διὰ σέ.

— Πῶς, κύριε, μὲ νομίζετε ἱκανόν . . .

— Ἱκανὸν νὰ πράξῃς τὸ πᾶν, ἀπήντησεν ὁ ἀξιωματικὸς ἔξω φρενῶν· δὲν θέλεις συμβιβασμόν . . . Πολὺ καλά! . . . θὰ σὲ ἐνάξω καὶ θὰ φανερώσω τὰς μηχανορῤῥαφίας σου . . . Εἶσαι ἀπαταιὼν καὶ πλαστογράφος, εἶμαι βέβαιος.

— Ἔξω! ἔξω! Ἐδῶ ὅλοι! Ἐλᾶτε! »

Εἴκοσι μαῦροι φέροντες δίκρανα καὶ κλαδευτήρια προσέδραμον.

Ὁ ἀξιωματικὸς ἔθηκε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς λαβῆς τοῦ ξίφους.

« Κύριε, εἶπε μετ' ἀταραξίας, ἦλθα νὰ ὁμιλήσω διὰ τελευταίαν φορὰν ὑπὲρ τῶν ὀρφανῶν τοῦ κυρίου Δεγαλέ. Τὰ δικαστήρια θ' ἀποφασίσουν. Ἀναχωρῶ.

— Καὶ κάμνετε φρόνιμα! » ἀπήντησε περιφρονητικῶς ὁ ἐπιστάτης.

Ὁ ἀξιωματικὸς ἠναγκάσθη νὰ καταβάλῃ τοιαύτην προσπάθειαν ὅπως μετριάσῃ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, ὥστε ἔγινεν ὠχρὸς ὡς σινδόνη· ἔτρεμε δ' ὅλος.

Ὁ ἐπιστάτης καὶ οἱ μαῦροι φοβηθέντες ὑπεχώ-

ρησαν. Ὁ δὲ Μονταιγλὼν ἰδὼν αὐτοὺς ἀπομακρυνθέντας ἀπῆλθε πρὸς τὴν πόλιν.

Εἰσελθὼν εἰς τὴν καλύβην τῆς κυρὰ Κατερίνας, μετὰ μακρὸν δρόμον τὸν ὁποῖον διήνυσεν ὑπὸ φλογώδη ἥλιον, κατέπεσεν ἐπὶ ἕδρας παραπονούμενος διὰ σφοδρὰν κεφαλαλγίαν.

Ἡτοίμασαν αὐτῷ κλίνην καὶ ἠνάγκασαν νὰ κατακλιθῇ, εἰδοποίησαν δὲ τὸν ἰατρὸν Ἐστουρζώ. Ἤδη εἶχον ἀναφανῇ πολλὰ κρούσματα κιτρίνου πυρετοῦ, ὑπῆρχε δὲ φόβος μὴ ὁ Μονταιγλὼν πάθῃ ἐξ αὐτοῦ. Ἡ Ἔμμα καὶ αἱ μιγάδες περικύκλωσαν τὸν ἀσθενῆ, οὕτινος ἡ κατάστασις προέβαινεν ἐπὶ τὰ χείρω.

Μετὰ μίαν ὥραν ὁ ἰατρὸς ἦλθεν ἐκ τοῦ πλοίου, ἐκ δὲ τῶν πρώτων συμπτωμάτων ἐνόησεν ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς εἶχε προσβληθῆ ἐκ τῆς ἐπιδημίας. Ω.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΣΥΜΒΟΥΛΑΙ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΧΕΙΡΩΝΑΚΤΑΣ.

(Συνέχ. Ἴδε φυλλάδ. 360—369.)

Κατάχρησις τῶν πρὸς τὸν χειρώνακτα προκαταβολῶν.

Ἐπικινδυνωδέστατον δὲ πάντων τῶν δανείων, καθὸ ἱκανὸν νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν βελτίωσιν τῆς καταστάσεως τοῦ χειρώνακτος, εἶναι τὸ ἐκ τῶν προκαταβολῶν. Συνήθως ὁ ἐργοστασιάρχης ἢ ἀρχηγὸς τοῦ καταστήματος δὲν δυσκολεύεται, ὁσάκις μάλιστα ὁ χειρώναξ εἶναι τίμιος καὶ φιλόπονος, νὰ δίδῃ αὐτῷ προκαταβολὰς εἰς βάρος τοῦ μηνιαίου μισθοῦ. Ἡ τοιαύτη ὅμως εὐκολία βλάπτει τὸν χειρώνακτα, διότι δαπανᾷ τὸ κέρδος πρὶν ἢ κερδήσῃ αὐτό. Καὶ ἐνόσῳ μὲν συντρέχωσιν οἱ καιροὶ καὶ εὐδοκιμῶσι τὰ ἔργα τοῦ καταστήματος, ὁ ἀρχηγὸς αὐτοῦ, ἔχων ἀνάγκην τοῦ χειρώνακτος, δίδει καὶ νέας προκαταβολάς· ὅτε ὅμως εἴτε δι' ἐμπορικὰς εἴτε διὰ πολιτικὰς εἴτε δι' ἄλλας περιστάσεις ἐλαττοῦνται αἱ ἐργασίαι, παύουσι καὶ αἱ προκαταβολαὶ, καὶ κρατοῦνται διὰ μιᾶς τὰ προκαταβληθέντα· ἐνίοτε δὲ καὶ ἀποπέμπεται ὡς περιττὸς ὁ χειρώναξ. Παρετηρήθη δὲ ὅτι οἱ χειρώνακτες, οἱ ἐργαζόμενοι εἰς καταστήματα ὅπου δὲν δίδονται προκαταβολαὶ, καὶ τακτικώτερον καὶ σωφρονέστερον τῶν λαμβανόντων διάγουσι. Καὶ ἐνῷ ἐν καιρῷ τῶν δυσκόλων περιστάσεων αἱ οἰκογένειαι τούτων στερῶνται καὶ τοῦ ἐπιουσίου, ἐκεῖνοι ἐπαρκοῦσιν εἰς τὰς κατεπειγούσας κἂν ἀνάγκας.

Συμφέρον λοιπὸν νὰ μὴ ζητῇ ὁ χειρώναξ προκαταβολὰς, εἰμὴ ἐν ἀπολύτῳ ἀνάγκῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Πολιτικαὶ παραφοραί.

Ἀναπόφευκτος ἡ δυστυχία τοῦ ἀντιπολιτευομένου τὴν ἐξουσίαν καὶ συμπράττοντος εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων χειρώνακτος. — Κίνδυνοι τῶν ταραχῶν καὶ τῶν στάσεων. — Ἐν καιρῷ αὐτῶν πῶς πρέπει νὰ πολιτεύεται ὁ χειρώναξ.

Ἀναπόφευκτος ἡ δυστυχία τοῦ ἀντιπολιτευομένου τὴν ἐξουσίαν καὶ συμπράττοντος εἰς τὴν ἀνατροπὴν τῶν καθεστώτων χειρώνακτος.

Εἴδομεν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν αἰτίων ἐξ ὧν προέρχεται ἡ δυστυχία τῶν χειρωνακτῶν δὲν εἶναι μικρός· πρέπει λοιπὸν ν' αὐξάνῃ αὐτὸν καὶ διὰ μετοχῆς εἰς πολιτικὰς παραφοράς; Διὰ τί νὰ κατεργάζεται ἰδίαις χερσὶ τὴν δυστυχίαν τῆς οἰκογενείας, τῶν συγγενῶν, τῶν οἰκείων, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δυστυχίαν, συντρέχων εἰς τὴν διατάραξιν τῆς κοινῆς τάξεως καὶ ἀσφαλείας, τῶν ὁποίων ἔχει ἀναπόφευκτον ἀνάγκην ὁ ἐργαζόμενος; Τί ἔχει νὰ κερδήσῃ ὁ χειρώναξ γινόμενος τυφλὸν ὄργανον ἀνθρώπων φιλοδόξων, φιλοταράχων, ἐμπαθῶν, οἵτινες ὑπὸ πρόσχημα φιλοπατρίας καὶ φιλονομίας ἀποβλέπουσιν εἰς μόνην τῶν ἰδίων συμφερόντων τὴν θεραπείαν; Ἀπὸ τοῦ 1831 μέχρι τῆς σήμερον, ἤτοι ἐπὶ πολλοὺς κύκλους ἐνιαυτῶν, ὀλίγα ἔτη παρῆλθον χωρὶς νὰ σεισθῶσι τὰ θεμέλια τῆς κοινωνίας καὶ ν' ἀνατραπῇ ἡ δημοσία τάξις· ἀλλὰ τί ἐκέρδησαν οἱ χειρώνακτες; δύναταί τις νὰ ὀνομάσῃ ἕνα κἂν ὠφεληθέντα; Ἐξ ἐναντίας πάντες ἔπαθον· διότι, καταλυθείσης τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀσφαλείας, κατελύθη καὶ ἡ πρόοδος τῶν ἔργων αὐτῶν.

Καὶ οὐ μόνον τὰ συμφέροντα αὐτοῦ ζημιοῖ, ἀλλὰ καὶ πρὸς Θεὸν ἁμαρτάνει ὁ χειρώναξ, δίδων ἀκράσιν εἰς τὰς ἐπιβούλους προτροπὰς τῶν ἀπονενοημένων ἐκείνων, οἵτινες πολεμοῦσι τὴν ἐξουσίαν, προσβάλλουσι τοὺς νόμους καὶ ἀγωνίζονται νὰ καταβάλωσι τὸ πολιτικὸν οἰκοδόμημα ὅπως ἀναγείρωσιν ἄλλο, οὗ τινος τὰς βάσεις αὐτοὶ πάλιν θὰ ὑποσκάψωσι τὴν δευτέραν ἡμέραν. Καὶ ἐνῷ προτοῦ ἐτιμᾶτο ὡς φιλόπονος, εὔτακτος, φιλήσυχος, ἐσέβετο δὲ καὶ αὐτὸς τοὺς τιμῶντας αὐτὸν, ἐν καιρῷ στάσεων, ἐξαπτομένων τῶν παθῶν καὶ ἐκλειπούσης τῆς ὁμονοίας, μισοῦνται ἀμοιβαίως, τὸ δὲ μῖσος γεννᾷ δυστυχήματα, τῶν ὁποίων γίνεται πρῶτον θῦμα ὁ χειρώναξ ὡς ἀσθενέστερος καὶ ἁπλούστερος.

Ἀλλὰ μήπως ζημιούμενος κατὰ τὰ συμφέροντα, ὠφελεῖ κἂν τὸ ὄνομα αὐτοῦ; Ἐξ ἐναντίας· μόλις παρέλθῃ ἡ μέθη τῶν ταραχῶν καὶ πάντες καταρῶνται καὶ ἀναθεματίζουσι τοὺς ταραξίας. Τὸ 1831 ἀπεθεώθησαν οἱ δολοφόνοι τοῦ Κυβερνήτου· μετ' ὀλίγα ὅμως ἔτη τὸ ἔθνος, συνηγμένον δι' ἀντιπροσώπων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ οὐκ ὀλίγοι ἐκ τῶν καταπολεμησάντων τὸν Κυβερνήτην, ἐψήφισεν ὑπὲρ αὐτοῦ ὁμοφώνως τὴν ἀνέγερσιν ἀνδριάντος, ἀναθεματίσαν οὕτω τοὺς δολοφόνους.

Ἐγκολπούμενος ὁ χειρώναξ ξένας θεωρίας, τὰς ὁποίας οὐδ' οἱ κηρύττοντες αὐτὰς ἐννοοῦσι, καταντᾷ ἐπὶ τέλους ν' ἀποστραφῇ τὴν ἐργασίαν, καὶ ἐπιδίδεται ἐνθέρμως εἰς πολιτικὰς συζητήσεις· καὶ μεταβαίνων ἀπὸ καφενείου εἰς καφενεῖον καὶ ἀπὸ καπηλείου εἰς καπηλεῖον, ὅπου συρρέουσιν οἱ κηφῆνες, οἱ αἱμοβόροι οὗτοι σκώληκες τῶν κοινωνιῶν, οὐ μόνον καταναλίσκει ἐπὶ ματαίῳ τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἐργαζόμενος ἤθελε κερδήσει, ἀλλὰ καὶ τὸ προϋπάρχον κέρδος δαπανᾷ, καὶ εἰς χρέη ὑποπίπτει· ἡ δὲ φαντασία αὐτοῦ ἐξαπτομένη ὑπό τε τῶν συζητήσεων καὶ τῶν ποτῶν, παρεκτρέπεται εὐκόλως, καὶ ἀντὶ ν' ἀσχολῆται εἰς ἀνεύρεσιν τρόπων βελτιώσεως τῆς τύχης αὐτοῦ, ἀεροβατεῖ καὶ ἐπιδιώκει τὴν βελτίωσιν τῆς τύχης τῆς πατρίδος!

Ἐννοεῖται ὅτι τοιοῦτον βίον διάγων κρημνίζεται ταχέως εἰς τὸ βάραθρον τῆς πτωχείας· ἀντὶ δὲ ν' ἀνανήψῃ καὶ νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ, αἰτιᾶται τὴν κυβέρνησιν, τοὺς νόμους, τοὺς ὑπουργοὺς, τὸν ἡγεμόνα. Ὁ χαρακτὴρ αὐτοῦ τραχύνεται, στρεβλοῦται, καὶ δὲν ἐννοεῖ ὁ ταλαίπωρος ὅτι ἐνόσῳ περιστρέφεται ἐντὸς τοῦ κύκλου εἰς ὃν ἀνοήτως ἐρρίφθη, τὰ κατ' αὐτὸν θὰ χειροτερεύωσιν ἀενάως.

Ἡ ὀλεθρία λοιπὸν αὐτοῦ πλάνη φέρει τρεῖς ὀλεθριωτάτους καρπούς· πρῶτον, τὴν ματαίαν κατανάλωσιν τοῦ χρόνου, ὅστις εἶναι θησαυρὸς τοῦ ἐργατικοῦ ἀνθρώπου· δεύτερον, τὴν ἀτίμωσιν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· καὶ τρίτον, τὴν ἀπώλειαν τῆς ἡσυχίας τοῦ νοὸς, ἀφ' ἧς κρέμαται ἡ ὑγεία καὶ ἡ εὐρωστία, ὁ δεύτερος οὗτος τοῦ χειρώνακτος θησαυρὸς, πολυτιμότερος μάλιστα τοῦ πρώτου, διότι ἄνευ ὑγείας καὶ εὐρωστίας καὶ αὐτὸς ὁ χρόνος εἶναι περιττός.

Κίνδυνος τῶν στάσεων καὶ ταραχῶν.

Καὶ ὑπομονὴ ἂν τὸ κακὸν περιωρίζετο εἰς μόνον συζητήσεις· ὑπομονὴ ἂν ἡ ἀταξία ἐκυρίευε μόνας τὰς κεφαλάς· αὐτὴ ὅμως καταβαίνει καὶ διαδίδεται εἰς τοὺς δρόμους, καὶ μεταβάλλεται εἰς στάσιν, ὅτε χειρώνακτες, καὶ ἐκ τῶν φρονιμωτέρων, παρασύρονται καὶ ἀτακτοῦσιν. Ἀλλὰ διὰ τί, φίλε χειρώναξ, σὺ ὁ ἐργαζόμενος, ὁ ἀποκτῶν τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας σου δι' ἱδρώτων, ὁ τιμώμενος διὰ τοῦτο καὶ παρὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ παρὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν, θυσιάζεις ἀπερισκέπτως πάντα ταῦτα παραδιδόμενος τυφλῶς εἰς τὴν διάκρισιν ἀνθρώπων ἀργῶν, ἀστέγων, φαντασιοκόπων, μὴ ἐχόντων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνειν καὶ διὰ τοῦτο ζητούντων τύχην δι' ἀναστατώσεων καὶ ταραχῶν; Διὰ τί προτιμᾷς τὸ συμφέρον αὐτῶν τοῦ σοῦ; Αὐτοὶ εἰσὶ βάρος καὶ πληγαὶ τῆς κοινωνίας, ἐνῷ σὺ, κοπιῶν καὶ φορολογούμενος, εἶσαι στύλος καὶ εὐεργέτης τῆς πατρίδος. Διὰ τί δὲν αἰσθάνεσαι τὴν ὑπεροχὴν καὶ τὴν δύναμίν σου, καὶ διὰ τί δὲν καταπολεμεῖς τὰ ὀλέθρια καὶ εἰς σὲ, καὶ εἰς τοὺς οἰκείους, καὶ εἰς τοὺς γείτονας, καὶ εἰς τὴν πατρίδα σου αὐτὰ ψυχάρια, τὰ ὁποῖα διὰ μὲν στόματος ἔχουσι τὴν πατρίδα, ἐν δὲ τῇ καρδίᾳ τὴν ἁρπαγὴν, τὸν φθόνον, τὴν ἐκδίκησιν;

Καὶ δὲν κινδυνεύει μόνον τὸ ἔργον σου ἕνεκα τῶν στάσεων· δὲν κινδυνεύεις νὰ πεινάσῃς μόνον· κινδυνεύεις καὶ νὰ φονευθῇς· κινδυνεύουσι νὰ πεινάσωσι καὶ νὰ φονευθῶσι καὶ ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα σου. Καὶ δὲν ἀμφιβάλλω μὲν ὅτι θὰ ἐννοήσῃς τὴν μωρίαν σου ἀφοῦ παρέλθῃ ἡ μέθη, ἀλλὰ μετὰ τῆς μέθης παρέρχεται καὶ ὁ καιρός· ὁ δὲ φρόνιμος ἄνθρωπος πρέπει νὰ προβλέπῃ τὸ κακὸν πρὸ αὐτῆς. Δὲν ἀκούεις καθ' ἑκάστην τὴν σοφωτάτην ταύτην παροιμίαν· « Τῶν φρονίμων τὰ παιδία πρὶν πεινάσουν μαγειρεύουν; »

Ἀλλὰ καὶ ἄλλους κινδύνους τρέχεις· ἐὰν ἀποτυχούσης τῆς στάσεως συλληφθῇς· ἐὰν παραπεμφθῇς εἰς τὰ δικαστήρια· ἐὰν καταδικασθῇς εἰς φυλακὴν, τί θὰ γίνῃς, καὶ τί θὰ γίνωσιν ἐκεῖνοι πρὸς οὓς ἔδιδες τροφὴν καὶ ἔνδυμα καὶ κατοικίαν διὰ τῆς ἐργασίας σου; ἢ μήπως νομίζῃς ὅτι ἐκεῖνοι ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἐθυσιάσθης θὰ σ' ἐνθυμηθῶσι;

Μελέτησον καλῶς ὅσα ποθῶν τὸ συμφέρον σου καὶ τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος, ἥτις εἶναι κοινὴ καὶ σοῦ καὶ ἐμοῦ πατρὶς, σοὶ λέγω, φίλε χειρώναξ, καὶ φυλάχθητι μὴ καταλίπῃς τὴν σκαπάνην, τὴν ἀξίνην, τὴν βελόνην, τὴν σφύραν, τὸ ὄργανον ἑνὶ λόγῳ τῆς εὐτυχίας σου ἵνα λάβῃς εἰς χεῖρας τὸ ὄργανον τὸ ὁποῖον θὰ σφαγιάσῃ καὶ σοῦ, καὶ τῆς οἰκογενείας, καὶ τῆς κοινωνίας, καὶ τῆς πατρίδος σου τὰ συμφέροντα.

Πῶς πρέπει νὰ πολιτευθῇ ἐν καιρῷ στάσεων ὁ χειρώναξ;

« Ἀλλὰ, μοὶ ἀποκρίνονται οἱ χειρώνακτες, πρέπει νὰ φερθῶμεν ὅπως φέρονται καὶ οἱ ἄλλοι.—Νὰ φερθῆτε ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι! Ὁ λόγος οὗτος ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ἡ ἀληθὴς αἰτία τῶν κακῶν ἐν καιρῷ ταραχῶν· διότι ἐνῷ νομίζει ὁ χειρώναξ ὅτι ἀκολουθεῖ τὸ παράδειγμα τῶν ἄλλων, γίνεται αὐτὸς παράδειγμα πρὸς τοὺς ἄλλους « Φερόμεθα ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι », λέγει ὁ Δημήτριος, ὁ Ἰωάννης, ὁ Γεώργιος. — Καὶ τίνες εἶναι οἱ ἄλλοι οὗτοι; — « Ὁ Νικόλαος, ὁ Κωνσταντῖνος, ὁ Πέτρος. » Ἀποτεινόμενοι δὲ μετὰ ταῦτα πρὸς τὸν Νικόλαον, τὸν Κωνσταντῖνον, τὸν Πέτρον ἀκούομεν καὶ αὐτοὺς λέγοντας ὅτι φέρονται ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι. Καὶ ποῖοι εἶναι οὗτοι οἱ ἄλλοι; « Ὁ

Δημήτριος, ὁ Ἰωάννης ὁ Γεώργιος, » ἀποκρίνονται. Ὁμοίαν ἀπόκρισιν θὰ λάβῃς καὶ παρὰ παντὸς ἄλλου. Πρόδηλον ἄρα ὅτι, πλήν τινων ῥαδιούργων, πάντες οἱ λοιποὶ περιφέρονται ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ κύκλου καὶ ἀκολουθοῦσι τὸ ἀμοιβαῖον παράδειγμα.

« Τί λοιπὸν νὰ πράξω; ἀκούω ἐρωτῶντα τὸν χειρώνακτα. Εἶναι εὔκολον ν' ἀντισταθῶ; Ἐὰν δὲν συμφωνήσω μετὰ τῶν ἄλλων θὰ μὲ ὑβρίσωσι, θὰ μὲ κακομεταχειρισθῶσι, θὰ μὲ ἀποφεύγωσιν ὡς πρόβατον ψωραλέον. »

Ἰδοὺ, φίλε χειρώναξ, τί νὰ πράξῃς. Ἐπειδὴ εἰς τόπον, ὅπου εὐκόλως ἐξάπτονται αἱ κεφαλαὶ, οὔτε δύναται οὔτε πρέπει νὰ μένῃ ὁ ἀγαθὸς πολίτης ἀδιάφορος ἐν καιρῷ ἀνησυχίας καὶ ταραχῶν, ἀνάγκη νὰ παρεμβάλῃς καὶ σὺ τὴν ἐνέργειάν σου· ἀνάγκη νὰ ἐξαφθῇς καὶ σύ· ἀλλὰ νὰ ἐξαφθῇς, οὐχὶ ὑπὲρ τῆς ἀταξίας καὶ τῆς καταστροφῆς, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς τάξεως καὶ τῆς συντηρήσεως· καὶ συμμαχῶν μετὰ τῶν ἄλλων ἐντίμων καὶ φιλονόμων χειρωνακτῶν νὰ καταπολεμήσῃς τοὺς ταραξίας, οἵτινες σκοπὸν μόνον ἔχουσι τὴν ἰδιοτέλειαν. Ἐὰν, πρὸς τοὺς προτρέποντάς σε εἰς ἀταξίαν καὶ ὀνομάζοντάς σε ἀνάξιον καὶ ἐπίβουλον ἀντιτάξῃς κατ' ἀρχὰς ἁπλῆν ἄρνησιν, καὶ περιορισθῇς εἰς διαβεβαιώσεις περὶ τῶν ἀγαθῶν σου φρονημάτων, θὰ βιασθῇς ἐπὶ τέλους νὰ ἐνδώσῃς, εἴτε διὰ φόβον εἴτε καὶ δι' ἐντροπήν. Ἀλλ' ἐὰν ἀναπτύξῃς ἐξ ἀρχῆς ὑπὲρ τῆς τάξεως τόσην ἐνέργειαν ὅσην οἱ ἐναντίοι ὑπὲρ τῆς ἀταξίας, ἐὰν δείξῃς ὅτι δὲν φοβεῖσαι νὰ ὑπερασπίσῃς μετὰ τῶν ὁμοφρόνων σου τὸ κοινὸν συμφέρον, ἐννοεῖς τί θὰ συμβῇ; Οἱ ταραξίαι θ' ἀποχωρήσωσι καὶ θὰ ὑπάγωσιν εἰς ἀναζήτησιν ἄλλων· ἢ ἐὰν ἐπιπέσωσι καθ' ὑμῶν, τὸ δίκαιον, τὸ δικαίωμα, ἡ κοινὴ συμπάθεια θὰ ἐνισχύσωσι τοὺς ὑμετέρους βραχίονας· ἡ τόλμη τῶν ἀχρείων θὰ καταβληθῇ ὑπὸ τοῦ θάρρους τῶν προμάχων τοῦ νόμου.

Προσέχετε λοιπὸν οἱ ἀγαθοὶ χειρώνακτες· μὴ παρασύρεσθε ὑπὸ τοιούτων ἐχθρῶν τῆς πατρίδος· καὶ ἐνθυμούμενοι τὴν παροιμίαν τὴν λέγουσαν· « Φωνάζει ὁ κλέπτης διὰ νὰ φύγῃ ὁ οἰκοκύρης, » μὴ δίδετε ἀκρόασιν εἰς τοὺς ἐπιβούλους καὶ προδοτικοὺς αὐτῶν κρωγμούς· διότι σεῖς εἶσθε οἰκοκύριοι καὶ ἐκεῖνοι κλέπται· θ' ἀφήσετε λοιπὸν νὰ κλέψωσιν ὑμᾶς; Συναspίσθητε ἄρα πάντες· ἀποκρούσατε εὐτόλμως τοὺς ῥαδιούργους, καὶ τότε θὰ παύσωσι καὶ ταραχαὶ καὶ στάσεις καὶ ἀνταρσίαι· ὅταν δὲ παύσωσιν αἱ ταραχαὶ, αἱ στάσεις καὶ αἱ ἀνταρσίαι, καὶ τὰ ὑμέτερα ἔργα θὰ εὐδοκιμῶσι, καὶ τὰς οἰκονομίας ὑμῶν δὲν θ' ἀναγκάζεσθε νὰ σπαταλῆτε, καὶ ἡ λῃστεία θὰ ἐξαλειφθῇ, καὶ τὸ δημόσιον ταμεῖον θὰ ἔχῃ πόρους εἰς διατήρησιν τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀσφαλείας, καὶ κατασκευὴν δρόμων, ἀτμοπλοίων, τηλεγράφων καὶ τῶν τοιούτων, ἡ ἐκ τῶν ὁποίων ὠφέλεια προάγει τὸ ἐπάγγελμα καὶ αὐξάνει τὴν εὐτυχίαν ὑμῶν.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΔΙΑΓΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΛΥΣΣΗΣ.

Ἐπειδὴ ἡ ἀκριβὴς γνῶσις τῶν συμπτωμάτων τῶν ὑπὸ λύσσης κατεχομένων κυνῶν, εἶναι ἀξία τῆς προσοχῆς ἑκάστου πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῶν προσβολῶν τοιούτων ἐπικινδύνων ζώων, ἐνόμισα σκόπιμον νὰ δημοσιεύσω περιγραφήν τινα αὐτῆς πρὸς τὸ καλὸν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐὰν ἡ ὑδροφοβία, ἥτις συνήθως λύσσα καλεῖται, ἀνεπτύχθη ἤδη, οὐδεμία ἐλπὶς σωτηρίας ἢ θεραπείας ὑπάρχει· ὀφείλομεν μόνον νὰ ἀποκαταστήσωμεν τὸν δυστυχῆ τοῦτον πάσχοντα ἀκίνδυνον πρὸς τοὺς περιεστῶτας. Ἐπειδὴ τὰ πρῶτα συμπτώματα τῆς λύσσης κυνὸς οὐ μόνον δὲν εἶναι ἀκριβῆ ἀλλὰ καὶ λίαν ἀπατηλὰ, καλὸν καὶ φρόνιμον νὰ μὴ ἐκτιθέμεθα εἰς τὰς προσβολὰς μὴ ὑγιοῦς κυνός. Κατ' ἀρχὰς παρουσιάζεται μεγάλη ἀθυμία καὶ ἀνησυχία· ὁ κύων ἀλλάζει ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὴν θέσιν εἰς ἣν εὑρίσκεται, προσπαθεῖ νὰ φύγῃ, κρύπτεται ὑποκάτω τῶν ἐπίπλων τῶν δωματίων ἄνευ διαθέσεως πρὸς τὸ δαγκάνειν. Δυσκόλως καὶ ὀργίλως ὑπακούει εἰς τὸν κύριόν του περιφερόμενος μὲ κρεμασμένην κεφαλήν. Μετ' οὐ πολὺ γίνεται πλέον ἀνήσυχος· τὸ βλέμμα του εἶναι παράδοξον, ἡ δὲ στάσις αὐτοῦ προδίδει ἀθυμίαν καὶ ὑποψίαν. Ἡ πρὸς τὸν κύριόν του ἀφοσίωσις φαίνεται ἐνίοτε μεγαλητέρα τῆς συνήθους, ἀλλὰ δαγκάνει ἐὰν κτυπηθῇ ἢ ἐρεθισθῇ. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ λυσσῶν κύων ἀποφεύγει πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ τὸν ἐρεθίσῃ ἢ διεγείρῃ. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τῆς λύσσης δύναται νὰ διαμένῃ εἴκοσι τέσσαρας ἕως τεσσαράκοντα ὀκτὼ ὥρας πλησίον τοῦ κυρίου του εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, χωρὶς νὰ ἀποκατασταθῇ ἐπικίνδυνος. Μετὰ ταῦτα παρουσιάζονται σπουδαῖοι πρόδρομοι μανίας καὶ λύσσης, καὶ ἐξ αὐτῶν φαίνεται ὅτι βλέπει ἐνώπιόν του ὁ κύων ἀντικείμενα φαντασιώδη. Ἐνίοτε κεῖται ἀκίνητος καὶ προσεκτικὸς, ὡς ἐπί τινος ἄγρας, ἀνίσταται ταχέως δαγκάνων κατὰ τοῦ ἀέρος, καθὼς πολλάκις ὑγιεῖς κύνες συλλαμβάνουσι μυῖας, ῥίπτεται καθ' ὁρμῆς κατά τινος τοίχου. Διὰ λόγου ἢ θωπευμάτων ἐκ μέρους τῶν περιεστώτων δύναται νὰ καταπραϋνθῇ, καὶ στιγμαὶ ἡ συχίας ἐπέρχονται. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ κλείουσιν, ἡ κεφαλὴ εἶναι κεκλιμένη, οἱ ἐμπρόσθιοι πόδες ἕλκονται ὑποκάτω τοῦ σώματος, καὶ ἱστάμενος κινδυνεύει νὰ πέσῃ. Παραχρῆμα ὅμως ἀνίσταται, νέαι φαντασίαι λύσσης παρουσιάζονται· οἱ ὀφθαλμοί του φαίνονται ἄγριοι· δαγκάνει ἕκαστον πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἀλυσίδετος ἀνορθοῦται. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ λυσσῶντος κυνὸς φαίνονται λαμπροὶ καὶ ὁμοιάζουσι πρὸς δύω διαπύρους σφαίρας. Ἡ ἀνησυχία τοῦ ἀσθενοῦς κυνὸς αὐξάνει, ἡ δὲ διάθεσις πρὸς τὸ δαγκάνειν ἐλαττοῦται. Ὥστε τοιαῦτα καθησυχαστικὰ συμπτώματα δίδουσι πολλάκις ἀφορμὴν νὰ ἀπατηθῇ καὶ ὁ τοῦ κυνὸς κύριος καὶ οἱ περιεστῶτες. Ἐπαναλαμβάνομεν δὲ νὰ εἴπωμεν ὅτι δέον νὰ μὴ ἐμπιστευώμεθα εἰς ἀσθενῆ καὶ ὕποπτον λύσσης κύνα.

Περὶ τῆς λύσσης ἡ ὑδροφοβίας ἐπικρατεῖ παρὰ τῷ κοινῷ λαῷ ἐσφαλμένη καὶ ἐναντία τῆς ἀκολούθου ἰδέα. Ὁ λυσσῶν κύων δὲν φοβεῖται τὸ ὕδωρ, δὲν τὸ ἀποφεύγει ἐὰν τὸ πλησιάσωμεν πρὸς αὐτὸν, δὲν τὸ ἀποστρέφεται πεφοβισμένος· ἀπ' ἐναντίας πλησιάζων πρὸς τὸ ἀγγεῖον λείχει τὸ ῥευστὸν καὶ τὸ καταπίνει κατὰ τὸ πρῶτον τῆς λύσσης στάδιον, ἂν καὶ ἡ κατάποσις γίνεται μετὰ συσφύγξεως ἢ μετὰ συστολῆς τοῦ λάρυγγος. Ἐνίοτε ἐμβάπτει ὅλην τὴν ῥῖνα καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς τὸ ἀγγεῖον δαγκάνων τὸ ὕδωρ, μὴ δυνάμενος ἵνα καταπίῃ αὐτὸ ὡς εἰς τὴν ὑγιᾶ αὐτοῦ κατάστασιν. Εἰς τὰ πρῶτα ταῦτα στάδια δὲν δεικνύει ἀποστροφὴν κατὰ τῆς αὐτῷ προσφερομένης τροφῆς, αὕτη ὅμως τῷ προξενεῖ ναυτίασιν. Πρόδρομος λίαν χαρακτηριστικὸς τῆς ταχέως ἀναπτυχθησομένης λύσσης εἶναι, ἂν ὁ κύων καταξεσχίζῃ καὶ καταπίνῃ ἀντικείμενα ἀλλότρια, μὴ συνήθη αὐτῷ εἰς τροφὴν, καθὼς λόγου χάριν ἄχυρα, ὑφάσματα τῆς κλίνης του, ὑποδήματα, ξύλα, ὑέλους, λίθους. Εἰς πολλὰς περιστάσεις αὐξάνει ἡ τοῦ σιέλου ἀπόκρισις, τὸ στόμα γίνεται ξηρὸν, δεικνῦον κατὰ τὰ τελευταῖα στάδια τῆς ἀσθενείας κυανίζον χρῶμα. Ἡ τοῦ στόματος καὶ τοῦ λάρυγγος ξηρασία αὐξάνει, καὶ τότε ὁ κύων ἐμβάλλει πολλάκις τὸν πόδα, ὡς νὰ ἐξαγάγῃ καταποθέν τι ὀστοῦν. Αἷμα πολλάκις ἐκρέει ἕνεκα τῶν καταποθέντων κοπτερῶν ὀστῶν, ὑφ' ὧν τὰ μαλακὰ μέρη τοῦ στόματος ἐτραυματίσθησαν. Αἱ δὲ ὑλακαὶ λυσσῶντος κυνὸς εἶναι τόσον χαρακτηριστικαὶ, ὥστε ἡ φωνὴ αὐτοῦ δὲν λησμονεῖται ποτὲ ὑπὸ τοῦ ἀκούσαντος ταύτην. Ἡ πρώην καθαρὰ φωνὴ γίνεται τραχεῖα, βαθυτάτη, καὶ διὰ τοῦτο κύνα ἀλλάξαντα τὴν φωνήν του καὶ ἀσθενῆ ὄντα ὀφείλομεν νὰ ὑποπτεύωμεθα. Ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι ὁ λυσσῶν κύων γίνεται ἀνάλγητος, ἀδιάφορος κατὰ διαφόρων ἐπ' αὐτοῦ ἐκτελεσθέντων βασάνων καὶ κατὰ τῶν μεγαλητέρων ἀλγηδόνων· οὔτε ὑλακτεῖ, οὔτε πόνον δεικνύει. Ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν προξενεῖ ἡ ὄψις λυσσῶντος κυνὸς εἰς ἄλλους κύνας· ἡ ἐντύπωσις δὲ αὕτη εἶναι τόσον ἰσχυρὰ, ὥστε ὁ ἕτερος κύων εἶναι τὸ ἀσφαλέστερον μέσον ἵνα διαγνωσθῇ ἡ ἤρεμος λύσσα ὑπόπτου κυνός. Οἱ ὑγιεῖς κύνες βλέποντες τὸν λυσσῶντα ὀργίζονται καὶ ἐπιπίπτουσι κατ' αὐτοῦ. Ὁ ἵππος λακτίζει προσπαθῶν νὰ τὸν δαγκάσῃ, ὁ ταῦρος ὁρμᾷ κατ' αὐτοῦ προτείνων τὰ κέρατα. Ἅμα αἰσθανθεὶς ὁ κύων ὅτι λυσσᾷ, φεύγει καὶ εὑρίσκει ἐκτὸς τῆς οἰκίας τὸν θάνατον. Ἐὰν δὲ ἐπανέλθῃ ὑπάρχει μέγας κίνδυνος διά τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ δι' ἅπαντα τὰ ζῶα· διότι καθ' ὅλων ὁρμᾷ, περιφρονεῖ ἅπαντα τὰ θωπεύματα καὶ δαγκάνει ἅπαντα τὰ ζωντανὰ ἄνευ διακρίσεως, καθὼς καὶ ἄψυχα ἀντικείμενα· τρέχει ἔχων κεκλιμένην τὴν κεφαλὴν, ἀνοικτὸν τὸ στόμα καὶ κρεμαμένην ἅμα δὲ καὶ μετὰ κονιορτοῦ κεκαλυμμένην τὴν γλῶσσαν. Ἐὰν δ' ἐκ τοῦ κόπου παρακινηθῇ νὰ κοιμηθῇ, οὐαὶ εἰς ἐκεῖνον ὅστις τὸν ἐξυπνίσει! διότι ἀνακτήσας ἤδη νέας δυνάμεις διὰ τοῦ ὕπνου ὁρμᾷ μετὰ φρικώδους δυνάμεως δάκνων θανατηφόρως· τελευτᾷ δὲ ὑπὸ γενικῆς παραλυσίας.

Ταῦτα τὰ μετ' ἀκριβείας ἐκτεθέντα συμπτώματα, συλλεχθέντα ὑπὸ διασήμου φυσιοδίφου, εἶναι ἄξια τῆς ὅσον ἔνεστιν εὐρυτέρας δημοσιότητος πρὸς γνῶσιν τοῦ κοινοῦ καὶ προφύλαξιν τῆς ἀνθρωπότητος.

ΞΑΥΕΡΙΟΣ ΑΑΝΔΕΡΕΡ.

ΕΠΙΤΑΦΙΟΝ ΕΙΣ ΒΥΡΩΝΑ.

(Κατὰ τὸ Ἀγγλικὸν τοῦ W. L. Bowles*)*

(Ὅρα φυλλάδ. 365, σελ. 140.)

Τέλος, Ἀρόλδε, ἔπαυσες καὶ σὺ ἀποδημῶν!
Εἰς τῆς Ἑλλάδος ἔκραξες τὴν γῆν· Ἐλευθερία!
Καὶ ἡ φωνή σου πανταχοῦ, εἰς δύσος κ' εἰς δρυμὸν
Εἰς βράχους κ' εἰς αἰγιαλοὺς ἀντήχησεν ὁμοία.
Πλὴν, φεῦ! φαντάσματος μορφὴ σ' ἐνέδρευ' ἀπαισία,
Καὶ βέλος του ἐπέρασε τὰ στήθη σου πικρόν·
Κατέπεσες ἐν νεαρᾷ, ἀνθούσῃ ἡλικίᾳ,
Καὶ ἤχησ' εἰς τὰ ὄρη σου, Ἑλλὰς, μετὰ μικρὸν
Φωνὴ ὀξεῖα· Κλαύσατε τὸν Βύρωνα νεκρόν!

Δὲν θέλω οἶκτος κατηφὴς νὰ κλαύσῃ ἔσας πλάνας
Διέκοψε τοῦ ἥρωος ἡ πρώϊμος θανή.
Τώρα, Ἀρόλδε, τὴν θνητὴν πορείαν σου περάνας
Δὲν εἶσαι πλέον ὕπαρξις ἀήθης, μὴ κοινή,
Ὃν ἔκτακτον, ἔπερ γελᾷ συγχρόνως καὶ θρηνεῖ.
Κυπάρισσος ἀρκαδικὴ ἐπάνω σου ἂς κλίνῃ,
Ἂς στέψῃ δάφνη Πηνειοῦ χλωρὰ τὴν εὐγενῆ
Μορφήν σου, καὶ τὸ πνεῦμά σου ἀτάρσχον ἂς μείνῃ,
Καὶ βλάσφημος ψιθυρισμὸς ἐπάνω σου μὴ γείνῃ.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔπαυσας, Ἀρόλδ', ἀποδημῶν!
Ἐδῶ σοῦ ἔπρεπε νεκρὸς νὰ μείνῃς τελευταῖον,
Ἐπὶ τῆς γῆς, ἣν πᾶς αἰὼν ἀπέκαμ' εὐφημῶν,
Καὶ ἧς ἡγίασ' ἡ Κλειὼ τὸ ἔδαφος τ' ὡραῖον.
Αὐτοῦ μὲ δάφνας ἂς στεφθῇ τὸ μέτωπον τ' ὡραῖον

Καὶ τὰ νεκρά σου βλέφαρα. Ἤχον αὐλοῦ λιγὺν
Ποτὲ ἂς μὴ ἀκούσωσι τὰ Τέμπη τόρα πλέον!
Ἐγὼ, Ἀρόλδ', ἀκολουθῶ μὲ πένθιμον σιγὴν
Τὸ νεκρικόν σου φέρετρον εἰς τὴν πατρίαν γῆν.

Ἀργὰ προβαίν' ἡ νεκρικὴ πενθίμη συνοδεία
Καὶ τὴν προπέμπουν δάκρυα καὶ στεναγμοὶ ὁμοῦ·
Καὶ τοῦ χωρίου ἡ μικρὰ τὴν δέχετ' ἐκκλησία!
Ἐδῶ παρὰ τὴν προσφιλῆ μητέρα σου κοιμοῦ,
Ἥτις μετὰ περιπαθοῦς ἠγρύπνησ' ὀφθαλμοῦ
Ἐπὶ τοῦ τρυφεροῦ παιδὸς τὰ νέα ἔτη, ἥτις
Ἐφρούρησε μετὰ θερμοῦ τὸ λίκνον σου παλμοῦ.
Τόρα τὸ τέκνον ἔφυγε τὴν τύρβην, καὶ μαζύ της.
Ἐπέστρεψ' ἐπὶ τῆς αὐτῆς νὰ ἡσυχάσῃ κοίτης.

Ἂν ἡ νεκρά της κεφαλὴ τοῦ μνήματος τὴν γῆν
Ἠδύνατο ἐπὶ στιγμὴν μακράν της ν' ἀποσείσῃ,
Καὶ ν' ἀποβάλ' ἡ γλῶσσά της τὴν νεκρικὴν σιγὴν,
Τοιαῦτα, Βύρων, ἤθελεν ἡ μήτηρ σου λαλήσει·
«Ἐλθὲ εἰς τὰς ἀγκάλας μου, υἱέ μου· ἔχει δύσει
Τὸ ὄνειρον τοῦ βίου σου, ὁ θροῦς, ἡ ταραχή.
Ἐλθὲ καὶ μεῖνε παρ' ἐμοί· ἐδῶ τὸ οὖς δὲν πλήσσει
Κανεὶς τοῦ βίου πάταγος, τοῦ κόσμου ἰαχή·
Ἐδῶ τὰ πάθη λησονεῖ κ ὑπνώττει ἡ ψυχή!

Α.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.

ΙΟΥΛΙΟΥ 15, 1865.

Ὁ βασιλεὺς ἐπανῆλθεν ἐκ Κερκύρας τὴν 5 τοῦ μεσοῦντος εἰς Ἀθήνας, ὅθεν εἶχεν ἀναχωρήσει τὴν 29 Μαΐου.

* * *

Ἡ ἐξέλεγξις τῶν ἐκλογῶν ἐτελείωσεν· ἐπεκυρώθησαν δὲ πᾶσαι ἀνεξαιρέτως. Ἡ *Ἑλλὰς*, ἐφημερὶς συντασσομένη ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ, δημοσιεύσασα τὴν 3 τοῦ μεσοῦντος ἐκτενὲς ἄρθρον περὶ αὐτῶν λέγει καὶ ταῦτα·

« Ἀναντίῤῥητον ὅτι κατὰ τὰς ἐκλογὰς ἐγένοντο ἀταξίαι· ἀνομίαι διεπράχθησαν· ἐνιαχοῦ ἐγένοντο βιαιοπραγίαι καὶ διαφθορά· ἡ ἐκλογὴ τοῦ λαοῦ δὲν ὑπῆρξε πάντοτε ἐπιτυχής· καὶ ὅμως, πλήν τινων ἐξαιρέσεων λίαν εὐαρίθμων, οἱ σήμερον ἐν τῇ βουλῇ ἑδρεύοντες βουλευταὶ εἶναι οἱ νόμιμοι τοῦ ἔθνους ἀντιπρόσωποι. Κατὰ δὲ τὴν ἐξέλεγξιν, ὅσα ἔλαβον χώραν ἐν τῇ ἐκλογικῇ πάλῃ ἀπεκαλύφθησαν ἔτι φαεινότερον, ἐντὸς μὲν κύκλου μᾶλλον περιωρισμένου, ἀλλὰ διὰ χαρακτήρων ζωηροτέρων, καὶ κατὰ τρόπον θετικώτερον. Αἱ ἐκθέσεις τῶν τμημάτων καὶ αἱ ἐκ τούτων συζητήσεις καὶ ἀποφάσεις ἐπανέλαβον ὡς ἔν τινι συγκεντρωμένῃ ἑστίᾳ τὴν αὐτὴν εἰκόνα, ἧς τὰ διάφορα μέλη διεχαράχθησαν κατὰ τὰς ἐκλογὰς καὶ ἦσαν διεσπαρμένα ἐν ταῖς διαφόροις ἐπαρχίαις. Ἐν ἄλλοις λόγοις, ἡ αὐτὴ εἰκὼν ἀντανεκλάσθη ἐν μικροτέρῳ κατόπτρῳ. Πολὺ δὲ ἀπέχομεν τοῦ νὰ ἰσχυριζώμεθα ὅτι ἡ ἐξέλεγξις ἐγένετο νομιμώτερον ἢ αἱ ἐκλογαί. Οὔτε κατὰ τὴν πρώτην οὔτε κατὰ τὴν δευτέραν περίστασιν ἐτηρήθη αὐστηρὰ νομιμότης. Ἐπεκυρώθησαν ἐκλογαὶ αἵτινες ἔπρεπε νὰ ἀκυρωθῶσι· παρωράθησαν παρανομίαι ἐναργέσταται, ἐκηρύχθησαν ἐνήλικες οἱ ἀνήλικες, παρεβλέφθησαν πράξεις διαφθορᾶς δικαστικῶς ἀποδεδειγμέναι, προφδιωρίσθη αὐθαιρέτως καὶ ἐναντίον τῶν ἀποφάσεων τῆς κυβερνήσεως ὁ ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν ἐπαρχιῶν τινων, καὶ, τὸ παραδοξώτερον, συνεπληρώθη ἐνίοτε διὰ τοῦ ἐπιλαχόντος ὁ κατὰ τὴν γνώμην τῆς βουλῆς νόμιμος ἀριθμὸς τῶν βουλευτῶν ἐπαρχίας τινός. »

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐξάγει τὸ ὀρθότατον τοῦτο συμπέρασμα, ὅτι « ἡ βουλὴ κρίνουσα αὐτὴ ἑαυτὴν δυνάμει ἧς ἔχει κατὰ νόμον ἀνεκκλήτου δικαιοδοσίας, προέβη δι' αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ πνεύματος τοῦ ὁδηγήσαντος τοὺς ὑποψηφίους κατὰ τὰς ἐκλογάς . . καὶ ὅτι αἱ ἐκλογαὶ δὲν ὑπῆρξαν εἰμὴ αὐτόματος καρπὸς τοῦ τόπου, ἡ δὲ ἐξέλεγξις ἐγένετο ὡς φυσικὴ συνέχεια τῶν ἐκλογῶν. » Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἑρμηνευόμενον καθαρώτερον καὶ συντομώτερον σημαίνει ταῦτα· « Καὶ κατὰ τὰς ἐκλογὰς καὶ κατὰ τὴν ἐξέλεγξιν ἐπεκράτησε παρανομία, ἀλλ' αὐτὴν ἀσπάζεται ὁ τόπος.» Διὰ τοῦτο καὶ ὁ συντάκτης τοῦ ἄρθρου, εἰ καὶ ἀποστρέφεται αὐτὴν, δὲν πτοεῖται. «Δὲν μανθάνει τις, λέγει, νὰ περιπατῇ εἰμὴ προσκόπτων.» Ἀλλὰ τὸ ἀξίωμα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἀκούομεν κατὰ κόρον ἀπὸ τοῦ 1862 ἔτους βομβοῦν ἀκάθεκτον περὶ τὰς ἀκοὰς ἡμῶν, ὅπως δικαιολογηθῶσι τὰ ἀνομήματα τὰ ἀνατρέψαντα τὰ θεμέλια τῆς πολιτείας καὶ τὰ παρακολουθήσαντα τὴν ἀνατροπὴν, δὲν εἶναι ἄρτιον. Ναὶ μὲν οὐδὲν βρέφος κατώρθωσέ ποτε νὰ βαδίσῃ ἀσφαλῶς πρὶν ἢ προσκόψῃ· ἀλλὰ κατώρθωσε καὶ νὰ βαδίσῃ ἄνευ προηγουμένης χειραγωγίας; Τὸ 1830 ἐδεινολογεῖτο ὁ Κυβερνήτης πρὸς τὸν διευθυντὴν τῆς *Μαδαγάσκαρ* πλοίαρχον Λάγενς, ὅτι αἱ ῥαδιουργίαι καὶ ἡ ἀχαλίνωτος ἀντιπολίτευσις παρέλυον τὴν ἰσχὺν τῶν νόμων, καὶ καθίστων ἀδύνατον τὴν παγίωσιν τῆς τάξεως· ὁ δὲ ἄγγλος ναυτικὸς δραστικώτατον φάρμακον προέτεινε τὴν παραδοχὴν Συντάγματος. « Θέλεις λοιπὸν νὰ δώσω ξυράφιον εἰς τὸ βρέφος τοῦτο! ἀνέκραξεν ὁ Κυβερνήτης δακτυλοδεικτήσας τὸν ὀκταετῆ τοῦ πλοιάρχου υἱόν. Καὶ δὲν ἐννοεῖς ὅτι θὰ κόψῃ τὸν λαιμὸν αὐτοῦ ὡς ἀγνοοῦν τὸ ξυρίζεσθαι; — Ναὶ, ἀπεκρίθη ὁ Ἄγγλος, τὸ βρέφος ἀγνοεῖ τὸ ξυρίζεσθαι· ἀλλὰ σὺ λαβὼν ὁδήγησον τὴν δεξιὰν αὐτοῦ καὶ δίδαξον τὴν τέχνην. » Θαυμασία καὶ ὀρθὴ ἡ ἀπόκρισις. Ἀλλὰ τίς θὰ διδάξῃ τὸ βρέφος τὸ καλούμενον *Ἑλλὰς*, πῶς νὰ μεταχειρίζεται τὸ ξυράφιον τὸ καλούμενον *Σύνταγμα*, ὅπως μὴ κόψῃ τὸν λαιμὸν αὐτοῦ; Ἡ βουλὴ καὶ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία », ἀκούω ἀπαντῶντας πολλοὺς μετὰ σπουδῆς. Ἀλλ' ἡ μὲν βουλὴ, *αὐτόματος καρπὸς τοῦ τόπου*, ἐν ἀνομίαις ἐγεννήθη καὶ ἐν ἀνομίαις ἐκυρώθη, καθὰ βεβαιοῖ αὐτὴ ἡ *Ἑλλὰς*, ἡ δὲ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία ἐξ ἀνάγκης θὰ πηγάσῃ ἐκ τῶν κόλπων τῆς οὕτω πως γεννηθείσης καὶ κυρωθείσης βουλῆς. Εἶναι λοιπὸν δυνατὸν νὰ βαδίσῃ τὸ βρέφος ἀσφαλῶς τοιούτους ἔχον χειραγωγοὺς, ἢ νὰ ξυρισθῇ χωρὶς νὰ κόψῃ τὸν λαιμὸν αὐτοῦ;

Ἀλλ' ἡ *Ἑλλὰς* ἀποφαίνεται καὶ τοῦτο· « Προτιμῶμεν, λέγει, ἐλευθερίαν πλήρη κινδύνων ἀντὶ ἀταράχου δουλείας. » Δουλείας! Φρικαλέα ἀλλὰ καὶ ἄκαιρος ἡ λέξις. Ἐνόσῳ τοὐλάχιστον ζῇ ἡ γενεὰ ἡ οὐχὶ ἁπλῶς προτιμῶσα τὴν ἐλευθερίαν τῆς δουλείας, ἀλλ' ἡ τὰ πάνδεινα παθοῦσα καὶ τὰ πάντα θυσιάσασα ὑπὲρ τῆς πρώτης καὶ κατὰ τῆς δευτέρας, ἐνόσῳ ζῶσι τὰ τέκνα ἡμῶν, ἅτινα ἤκουσαν ἐκ τοῦ στόματος τῶν ἰδίων πατέρων, ὅτι καὶ οἰκείων ἐστερήθησαν καὶ περιουσίας ἐγυμνώθησαν καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐλιμοκτονήθησαν καὶ ἐκινδύνευσαν ὅπως σώσωσι τὴν πατρίδα ἀπὸ τῆς δουλείας, τὸ τέρας τοῦτο οὐδέποτε θὰ μιάνῃ, εἰμὴ διὰ τῆς βίας, ὡς οὔτε ἐμίανε μετὰ τὸ 1821, τὸ πρόσωπον τῆς Ἑλλάδος. Δὲν θέλομεν ὅμως ἐλευθερίαν, πρὸ τοῦ εἰδώλου τῆς ὁποίας νὰ ἀναφωνήσωμεν ὡς ἡ ἀπαγομένη εἰς θάνατον ἔνδοξος ἐκείνη Γαλλίς· «Ὦ ἐλευθερία, πόσα κακουργήματα πράττονται ἐν ὀνόματί σου! » Δὲν θέλομεν τὴν ἐλευθερίαν ἐκείνην ἐν ὀνόματι τῆς ὁποίας ἐδολοφονήθη ὁ Κυβερνήτης, ἐπυροβολήθη ἡ βασίλισσα, καθημάχθησαν τὰ πεδία τῆς Ναυπλίας, ἀνετράπησαν πολυετῆ καθεστῶτα, ἐβάφησαν ὑπὸ ἀδελφικοῦ αἵματος τῶν Ἀθηνῶν αἱ ὁδοὶ, ἐκεραυνοβολήθη ἡ Τράπεζα, ἱεροκηρύχθη ἡ τῶν ἀρίστων σφαγὴ, καὶ ἡρπάγη ὑπὸ ἀστέγων καὶ κηφήνων ὁ ἄρτος τῶν κοπιώντων καὶ ἐργαζομένων. Δὲν θέλομεν ἐλευθερίαν ἐπιτρέπουσαν εἰς μὲν τὸν λαὸν νὰ ἐνεργῇ ἐν παρανομίαις ἐκλογὰς, εἰς δὲ τὴν βουλὴν νὰ ἐπικυροῖ τὰς παρανομίας· τοιαύτην ἐλευθερίαν ἀποτροπιαζόμεθα, διότι « ἔοικεν οὐκ εἰς ἄλλο τι ἢ εἰς *ἄγαν δουλείαν* (ἐκείνην τὴν ὁποίαν καὶ ἡ *Ἑλλὰς* φοβεῖται) μεταβάλλειν καὶ ἰδιώτῃ καὶ πόλει. »

Ἐὰν προώριστο ὁ κάλαμος ἡμῶν εἰς πολιτικὴν πάλην ἠθέλομεν ζυγοστατήσει καὶ τὴν ἄλλην ἀξίωσιν τῆς *Ἑλλάδος*, καθ' ἣν παραβαλλομένου, ὡς πρὸς τὰς ἐκλογὰς, τοῦ ἐνεστῶτος πρὸς τὸ παρελθὸν, κηρύττεται τοῦτο πολὺ σκοτεινότερον καὶ λυπηρότερον τοῦ πρώτου. Ἀρκούμεθα μόνον νὰ εἴπωμεν ὅτι οὐδεὶς τολμᾷ νὰ κατηγορήσῃ τῆς ἐξουσίας τῶν χρόνων ἐκείνων ἐπὶ ἐπεμβάσει εἰς τὰς ἐκλογὰς τῆς 3 Σεπτεμβρίου, οὔτε εἰς τὴν ἐξέλεγξιν τῶν ἐκλογῶν τῆς ά περιόδου, διότι καὶ αὐταὶ ὑπῆρξαν *αὐτόματοι καρποὶ τοῦ τόπου*.

Ἡ *Ἑλλὰς* δοξάζει πρὸς τούτοις ὅτι « ἡ ἐνεστῶσα κατάστασις εἶναι μεταβατική . . . καὶ ὅτι πρέπει νὰ διέλθωμεν τὴν διάμεσον ταύτην ἐποχὴν, καθ' ἣν τὸ προσωπικὸν στοιχεῖον καὶ τὸ ἐγχώριον πνεῦμα δεσπόζουσιν. » Εἴθε! τρὶς εἴθε! Πρὸς παραμυθίαν ὅμως ἡμῶν ἐξαιτούμεθα νὰ δείξῃ τὴν ἄλλην ἐκείνην ἐποχὴν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ἱστορίας, καθ' ἣν τὸ προσωπικὸν στοιχεῖον καὶ τὸ ἐγχώριον πνεῦμα δὲν ἐδέσποσαν. Ἐὰν δὲν ἐλησμονήσαμεν, οἱ Ἕλληνες, ὁμιλοῦμεν δὲ περὶ πολιτικῆς διαχειρίσεως, ἀείποτε συνενοήθησαν, συνεμάχησαν καὶ συνηγωνίσθησαν μετ' ἀξιοθαυμάστου ὁμονοίας ἵνα ἀνατρέψωσιν, οὐδέποτε δὲ ἵνα ἀνεγείρωσι. Πικρὰ ἀναντιῤῥήτως ἡ ἀλήθεια· ἀλλ' ὀφείλομεν, καὶ κατ' αὐτὴν τῆς *Ἑλλάδος* τὴν γνώμην, νὰ μὴ κρύπτωμεν αὐτὴν, ὅπως στιγματίζωνται καὶ διορθῶνται τὰ στίγματος καὶ διορθώσεως ἄξια. Τὴν ὀλεθρίαν ὅμως ταύτην τάσιν ἰσχύει τάχα νὰ ἐξοντώσῃ ἡ « πλήρης κινδύνων ἐλευθερία » τῆς *Ἑλλάδος*; « Εἰ αἱ πολιτεῖαι ἐγίγνοντο ἐκ δρυὸς ἢ ἐκ πέτρας, » ἴσως· ἀλλ' οἱ δύο ὕπατοι φιλόσοφοι τῆς ἀρχαιότητος ἐδόξαζον, ἡ δὲ καθ' ἡμᾶς πρὸ πάντων πεῖρα ἀπέδειξεν· ὅτι ἐδόξαζον πολλὰ ὀρθῶς, ὅτι γίγνονται « ἐκ τῶν ἠθῶν. »

* * *

Ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ γνωστὸς ὁμογενὴς Εὐαγ. Ζάππας ἀπέθανε. Κατὰ τὴν διαθήκην τὴν ἐκδοθεῖσαν διὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει *Ἁρμονίας*, πᾶσαν σχεδὸν τὴν μεγίστην αὐτοῦ περιουσίαν ἀφιεροῖ εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, μέρος δὲ εἰς τὴν γῆν τῆς γεννήσεως αὐτοῦ τὴν Ἤπειρον. Παραγγέλλει δὲ νὰ δοθῶσι χρηματικά τινα ποσὰ καὶ εἴς τινας φιλολογικὰς ἑταιρίας τῆς Βλαχίας, εἰς συγγενεῖς καὶ καθεξῆς. Ἀξιοῖ πρὸς τούτοις νὰ κατασκευασθῶσιν ἐν Ἀθήναις τὰ Ὀλύμπια κατὰ σχέδιον ἐγκεκριμένον ὑπ' αὐτοῦ, νὰ τελῶνται κατὰ τετραετίαν ἀγῶνες, νὰ ἀμείβωνται οἱ ἐφευρεταὶ ἢ ἐκτελεσταὶ μεγάλου ἔργου· κλ. κλ. Ὁ Εὐαγγέλης Ζάππας τάσσεται ἀπὸ τῆς σήμερον μετὰ τῶν μεγάλων εὐεργετῶν τῆς πατρίδος. Τὸ ἐτήσιον αὐτοῦ εἰσόδημα ἦτο ἐκ 200 χιλιάδων δραχμῶν.

Καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπέθανεν ὁ Ἰωσὴφ Δημητριάδης, ἀφεὶς ὡσαύτως ἀξιόλογον περιουσίαν καὶ διατιθεὶς αὐτὴν εἰς ὄφελος σχολείων, νοσοκομείων, ἐκκλησιῶν καὶ ἄλλων κοινωφελῶν καταστημάτων. Αἰωνία καὶ τοῦ εὐεργέτου τούτου ἡ μνήμη!

* * *

Ὁ Κ. Κεχαγιᾶς, βουλευτὴς Παρνασίδος, ὑποψήφιος τοῦ ὑπουργείου, ἐξελέχθη Πρόεδρος τῆς Βουλῆς διὰ ψήφων 96· οἱ δὲ ΚΚ. Δεληγεώργης καὶ Ἰακωβάτος, ὑποψήφιοι τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἔτυχον οὗτος μὲν 30, ἐκεῖνος δὲ 31 ψήφων.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΓΙΓΑΝΤΙΑΙΑ ΔΕΝΔΡΑ. Πλὴν τῶν ἀπηνθρακωμένων δένδρων ὑπάρχουσι καὶ πλεῖστα γιγαντιαίου μεγέθους, οἷον ἡ δρῦς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἡ γνωστὴ ὑπὸ τὴν βοτανολογικὴν ὀνομασίαν Pinus strobus, ἥτις ἔχει ὕψος 180 μέχρι 250 ποδῶν. Τὸ ἀειθαλὲς τῆς Καλλιφορνίας τὸ καὶ Taxodium sempervivens καλούμενον, φθάνει εἰς ὕψος 280 ποδῶν, καὶ τὸ ἐκ τῶν ἐνύδρων Macrocystise pyrifera μέχρι 338 ποδῶν.

ΦΥΤΑ ΚΑΙ ΖΩΑ. Τὰ μέχρι τοῦδε γνωστὰ φυτὰ καὶ ζῶα ἐν καταστάσει δρυκτῶν συμποσοῦνται εἰς 10,800 εἴδη καὶ καθεκάστην ἀνακαλύπτονται ἄλλα μήπω γνωστά. Ἐκ τούτων ὅλων μόλις τὸ ἓν τέταρτον ὑπάρχουσι νῦν ζῶντα ἢ βλαστάνοντα.

ΟΡΗ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ. 1093 ἐκ τῶν ὀρέων τῆς σελήνης κατεμετρήθησαν μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων, τὰ μὲν 22 ὑπερβαίνοντα κατὰ τὸ ὕψος τὸ Λευκὸν Ὄρος τῶν Ἀππενίνων, ἓν δὲ ἀνυψούμενον μέχρι 7,600 μέτρων.

ΒΑΘΟΣ ΤΗΣ ΓΗΣ. Μόλις διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἠδυνήθημεν νὰ φθάσωμεν εἰς βάθος 2000 ποδῶν, ἤτοι 600 γαλλικῶν μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

ΤΑΧΥΤΗΣ ΤΟΥ ΦΩΤΟΣ. Τὸ φῶς φθάνει ἀπὸ τοῦ ἡλίου εἰς τὴν ὑδρόγειον ἐν διαστήματι ὀκτὼ μόνον λεπτῶν, ἤτοι μὲ ταχύτητα ἀνωτέραν τοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου ἢ ὅσον κινεῖται ὁ ἦχος.

Ι. ΔΕΚΙΓΑΛΛΑΣ.

ΚΟΡΧΟΡΟΣ Ο ΙΑΠΩΝΙΚΟΣ.

Corchorus Japonicus.

C. Japonicus· caule subflexuoso, fois cordatis acuminatis profunde duplicato serratis, serraturis cetaceis, floribus pedunculatis axiblaribus terminalibusque.

(Nob.)

Τὸ ὡραῖον τοῦτο δενδρόφυλλον φύεται ἐν Ἰαπωνίᾳ, ὅθεν ἐκομίσθη πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν Εὐρώπῃ· εὐδοκιμεῖ δὲ καὶ ἐν αὐτῇ οὐ μόνον ἐν ὑποστέγῳ ἀλλὰ καὶ ἐν ὑπαίθρῳ, μάλιστα κατὰ τὰς μεσημβρινὰς χώρας. Ἔχει κλάδους πρασινωτάτους, λείους, στιλπνοὺς, ὑπογωνιώδεις, στριγγωτοὺς καὶ ἑλικοειδοῦς σχήματος. Φέρει ἄνθη ὡραῖα, χρώματος ξανθοῦ θειώδους, ἡμισφαιρικὰ τὸ σχῆμα, ὑποστηριζόμενα ὑπὸ μασχαλιαίων καὶ ἐπακρίων μίσχων, φερόντων περιανθῆ φυλλάδια. Ἐν Ἰαπωνίᾳ καὶ τοῖς θερμοῖς κλίμασιν ἀνθεῖ καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ ἔτος· συνήθως ὅμως τὰ φύλλα αὐτοῦ πίπτουσι περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου καὶ ἀναφύονται τὸν Μάρτιον. Πολλαπλασιάζεται δὲ εὐκόλως διὰ καταβολάδων καὶ παραφυάδων.

Ι. ΔΕΚΙΓΑΛΛΑΣ.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ.

Ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Π. Ἀραβαντινοῦ ἐκδοθέντος ἐν Ἰωαννίνοις τῷ 1863 ἀξιολόγου *Παροιμιαστηρίου* συγκαταλέγεται μεταξὺ τῶν συλλογὰς τῶν ἀρχαίων *Παροιμιῶν* ποιησαμένων καὶ *Κῦρος* ὁ πατριάρχης [Κωνσταντινουπόλεως], ὅπερ ἀναμφιβόλως ἐστὶ μνήμης ἁμάρτημα· διότι ὁ πατριάρχης οὗτος, ὅστις ἀνέβη ἐπὶ τὸν θρόνον τῷ 705, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ῥινοτμήτου, οὐκ ἐστιν ἐν λογίοις ἐναρίθμιος. Πάντως οὖν ἤθελε λέγειν ὁ ἀνὴρ *Γρηγόριον* τὸν *Κύπριον*, τὸν ἐπὶ σοφίᾳ κλεϊζόμενον, πατριαρχήσαντα τῷ 1283, ὃς καὶ τὴν τῶν *Παροιμιῶν* συλλογὴν ἀπέλιπεν ἡμῖν.

Λύσεις τοῦ ἐν τῷ 366 φυλλαδίῳ Αἰνίγματος καὶ Γρίφου.

Ἰούνιος - Ἰόνιος, - Ἴον - Ἰὸς - Οἶνος - Ὄνος.

Κῆπος ἀνθοστόλιστος ψυχὴν εὐφραίνει.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Τίτλος εἰμὶ διδόμενος εἰς ἔμοιόν σοι πλάσμα,
Ἀλλ' ἂν τὰ δύο ἄκρα μου λάβῃς, ὁποῖον χάσμα!
Ἐνῷ μ' ἠγάπας τρυφερῶς, αἴφνης μ' ἀηδιάζεις.
Διότι ζῶον γίνομαι δυσῶδες· μὴ θαυμάζῃς.
Ἀφαίρεσον τὴν κεφαλήν, καὶ τότε πρὶν ὁ χρόνος,
Σοῦ ἀφαιρέσῃ τὴν ζωήν, σὲ θάπτω ἐγὼ μόνος.
Μετέθεσας τὸν τόνον μου; τότε δὲν ἀποθνήσκεις,
Ἀλλὰ εἰς τὴν Μεσόγειον νῆσον μικρὰν μ' εὑρίσκεις.

Ν. Ι. ΟΧΑΝΙΔΗΣ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Ἐν τῷ 367 φυλλαδίῳ τῆς Πανδώρας.

Σελ.	171	στήλ.	ἀ.	στίχ.	3	εἰ γρ. ἐν.
»	»	»	»	»	28	ἢ γρ. ἤ.
»	»	»	β'.	»	8	αὐτὸ γρ. αὐτά.
»	»	»	»	»	22	Ἐμιμήμη γρ. Ἐμιμήθη.
»	174	»	»	»	3	Simitis γρ. Similis.
»	»	»	»	»	5	Ovigo γρ. Origo
»	»	»	»	»	26	ναέτειραν γρ. ναέτειραν ἐν.

ΓΡΙΦΟΣ.